

*Pellervo Economic Research Institute
Working Papers
Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen
työpapereita*

N:o 109 (kesäkuu 2008)

**KUNTIEN PROSESSIT JA KOKEMUKSET
VANHUSTEN PALVELUASUMISEN JA
KOTIPALVELUJEN KILPAILUTTAMISESTA**

Liisa Kähkönen

Helsinki, kesäkuu 2008

ISBN 978-952-5594-91-1 (PAP)
ISBN 978-952-5594-92-8 (PDF)
ISSN 1455-4623 (PAP)
ISSN 1796-4784 (PDF)

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
Pellervo Economic Research Institute PTT
Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki

Helsinki 2008

LIISA KÄHKÖNEN. 2008. KUNTIEN PROSESSIT JA KOKEMUKSET VANHUSTEN PALVELUASUMISEN JA KOTIPALVELUJEN KILPAILUTAMISESTA. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita nro 109. 95 s. ISBN 978-952-5594-91-1 (NID), ISBN 978-952-5594-92-8 (PDF), ISSN 1455-4623 (NID), ISSN 1796-4784 (PDF)

Tiivistelmä: Puolessa kilpailutuksista sekä palveluasumisessa että tukipalveluissa sopimushinnat ovat kilpailuttamisen ansiosta laskeneet, mutta muutoin tulokset ovat vaihtelevia. Joissakin tapauksissa kilpailuttaminen on selvästi alentanut hintaa - huolimatta siitä minkälainen kunta, markkinatilanne tai palvelu on kyseessä. Joissakin tapauksissa hinta on kohonnut kilpailuttamisesta huolimatta. Oli myös paljon tapauksia, joissa reaalin hinta vaihteli jonkin verran vuosittain tai joissa ei tapahtunut mitään olennaista muutosta.

Puitesopimukset ja palvelusetelimalli näyttävät kasvattavan tarjousten määrää. Tuloksena on myös viitteitä siitä, että pitkällä yhteistyösuhteilla ja potentiaalisella kilpailulla voi olla kustannustason nousua hillitsevä vaikutus varsinkin pienillä paikkakunnilla. Kilpailun uhalla on siis merkitystä.

Avainsanat: Kilpailuttaminen, palveluasuminen, kotipalvelut.

LIISA KÄHKÖNEN. 2008. PROCESSES AND EXPERIENCES OF COMPETITIVE TENDERING OF MUNICIPAL SHELTERED HOUSING AND HOME HELP SERVICES FOR ELDERLY IN 2000S IN FINLAND. Pellervo Economic Research Institute Working Papers No. 109. p 95. ISBN 978-952-5594-91-1 (NID), ISBN 978-952-5594-92-8 (PDF), ISSN 1455-4623 (NID), ISSN 1796-4784 (PDF)

Abstract: Although competitive tendering has led to lower contract prices in half of the cases (18 municipalities, 8 years and 10 different services), the results vary. In some cases competitive tendering has distinctly reduced the price – regardless of the position or size of municipality, market situation or service in question. In 30 % of the cases prices raised somewhat. Also, the real prices varied yearly to some extent in lots of cases, or competitive tendering did not have any effect at all.

Frame contracts and vouchers seem to gather more tenders than single tendering. Long-term co-operation and potential competition seem to restrain growth of cost level, at least in smaller localities. Consequently, threat of competition matters.

Key word: Competitive tendering, elderly services, sheltered housing, home help.

ESIPUHE

Tämä raportti on osa Kunnallisalan kehittämissäätiön rahoittamaa Kunnat ja kilpailuhanketta ja toteutettiin Pellervon taloudellisessa tutkimuslaitoksessa 15.1. – 30.9.2007. Tutkimuksen pääraportti on julkaistu Kunnallisalan kehittämissäätiön raporttina ”Kähkönen Liisa & Volk Raija, Kuntien vanhuspalvelujen kilpailuttamiskokemuksia. Kunnallisalan kehittämissäätiön Kunnat ja kilpailu –sarjan julkaisu nro 4. Kunnallisalan kehittämissäätiö 2008”.

Käsillä olevassa raportissa julkaistaan tarkempia *kuntakohtaisia* kokemuksia erilaisten vanhuspalveluiden kilpailuttamisprosessien kulusta. Tulosten kokonaistarkastelu on edellä mainitussa Kunnallisalan kehittämissäätiön julkaisussa.

Kilpailuttamisen oletetaan yleisesti vaikuttavan hintatasoa alentavasti ja siten tehostavan palvelutuotantoa. Tämän empiirisen tutkimuksen keskeisenä tavoitteena on selvittää, minkälaisia vaikutuksia palveluasumisen tai kotihoidon ja niihin liittyvien tukipalvelujen kilpailuttamisella on ollut palvelun ostohintaan ja minkälaisia kokemuksia kunnilta on kilpailuttamisesta ollut. Kilpailuttamisella saavutettuja vaikutuksia arvioidaan kilpailutetun palvelun sopimushinnan kehityksellä usean vuoden ajalta. Tutkimuskohteenä on 18 kuntaa, joissa näiden palvelujen kilpailuttamisesta on kokemusta ja jotka ovat olleet kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Tutkimusaineistona on pääasiallisena teemaan liittyvä asiakirja-aineisto 2000-luvulta ja keskeisten, kilpailuttamiseen osallistuneiden henkilöiden haastattelut. Tutkimuskunnat ovat voineet lukea ja kommentoida heitä koskevan tekstinsä. Lisäksi haastatellut ovat voineet tarkastaa omaa kuntaansa koskevat tekstit työn edetessä.

Kiitämme tutkimukseen osallistuneita kuntia ja haastateltavia hyvästä yhteistyöstä sekä Kunnallisalan kehittämissäätiötä tutkimuksen rahoittamisesta.

Helsingissä kesäkuussa 2008

Liisa Kähkönen
Tutkija

Raija Volk
Tutkimuksen johtaja

SISÄLTÖ

ESIPUHE

TIIVISTELMÄ	1
TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	2
Tutkimustehtävä.....	2
Tutkimusaineisto ja -menetelmät	2
TUTKITTAVAT PALVELUT	3
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen.....	3
Vanhusten palvelujen määrittely.....	4
Kotihoito ja kotipalvelu	5
TAUSTATIETOA TUTKITTAVISTA KUNNISTA.....	6
KOKEMUKSIA KILPAILUTTAMISPROSESSEISTA	10
Espoo	10
Tampere	18
Vantaa	25
Oulu	33
Jyväskylä.....	36
Kotka.....	42
Kouvola.....	44
Järvenpää	48
Kirkkonummi	52
Tuusula.....	54
Nokia.....	57
Riihimäki	62
Lieto	64
Ylivieska	66
Kokemäki.....	70
Oulainen.....	73
Sonkajärvi	76
Lohtaja	80
PÄÄTELMÄT	83
Liite Käypähintaiset taulukot	85

TIIVISTELMÄ

Kilpailuttamisen oletetaan yleisesti vaikuttavan hintatasoa alentavasti ja siten tehostavan palvelutuotantoa. Se on myös keskeisin tavoite useimmilla kunnilla. Tämän raportin taustalla olevan tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaisia vaikutuksia palveluasumisen tai kotihoidon ja niihin liittyvien tukipalvelujen kilpailuttamisella on ollut palvelujen hintaan. Kilpailuttamisella saavutettuja vaikutuksia arvioitiin kilpailutetun palvelun sopimushinnan kehityksellä usean vuoden ajalta.

Tutkimuskohteena oli 18 kuntaa, joissa näiden palvelujen kilpailuttamisesta oli kokemusta ja jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Tutkimusaineistona olivat pääasiassa teemaan liittyvät asiakirjat 2000-luvulta ja keskeisten, kilpailuttamiseen osallistuneiden henkilöiden haastattelut. Tutkimuskunnat olivat (kokojärjestyksessä) Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Jyväskylä, Kotka, Kouvola, Järvenpää, Kirkkonummi, Tuusula, Nokia, Riihimäki, Lieto, Ylivieska, Kokemäki, Oulainen, Sonkajärvi ja Lohtaja. Kunnat olivat kilpailuttaneet

- o ateriakuljetuksia (10 kpl)
- o palvelutalojen hoiva- ja tukipalveluita (9)
- o turvakäyntejä (9)
- o tehostettua palveluasumista (7 kpl, joista 1 kattoi myös muun palveluasumisen)
- o kotihoitoa (7)
- o kauppapalvelua (7)
- o kotisiivousta (ml. sotainvalideille tarjottava siivous) (7)
- o asiointi- ja päiväkeskuskuljetuksia (5)
- o ateriapalveluita (3) ja
- o pesulapalveluita (2).

Yhteensä tapauksia oli siis 66. Suurimmat volyymit oli tehostetun palveluasumisen kilpailutuksissa, jotka joissakin tapauksissa oli kilpailutettu seudullisesti. Tarjoajien määrä oli näissä kilpailutuksissa suuri ja kilpailu oli hillinnyt hintojen nousua, mutta toisaalta alalla vallitsee yhä myyjän markkinat, vaikkakin koventuneet sellaiset. Hinta oli kilpailuttamisen myötä myös saattanut nousta. Kotihoidossa oli kilpailutettu lähinnä tilapäis- tai lisäpalvelua (yöhoito) tai erityisen kalliiksi osoittautuneita kaupungin keskusta-alueita (Tampereen Kaleva ja Jyväskylän ydinkeskusta). Kilpailuttamisilla oli saatu palvelutuotannon sopimushinta laskemaan yli puolessa tapauksista. Kilpailuttaminen kotihoidon tukipalveluissa on pitänyt hintakehityksen kurissa, mikä on ollut tavoitteenakin.

Kilpailuttamiseen liittyviä sopimus- ja valvontakustannuksia ei pystytty mittaamaan. Mikään tutkimuskunta ei ollut arvioinut, kuinka paljon aikaa ja henkilötöyvuosia prosessiin eri vaiheineen kuluu, vaikka epäilyjä erityisesti laadunvalvonnan kalleudesta usein esitettiin. Selviä viitteitä voidaan havaita siitä, että myös pitkillä yhteistyösuhteilla ja potentiaalisella kilpailulla on kustannustason nousua hillitsevä vaikutus joillakin aloilla ja pienissä kunnissa.

Palvelutalojen palveluiden kilpailutuksissa usean toimijan malli (omistaja eri kuin palvelun tuottaja) on johtanut yhteistyöongelmiin, joka ei voi olla vaikuttamatta palvelu-

tuotannon tehokkuuteen huolimatta siitä, että kilpailuttaminen sinänsä on voinut pitää palvelun hintakehityksen kurissa. Kuntien pari ulkoistamistapausta (toinen kotihoidosta, toinen palvelutaloon annettavista hoiva- ja tukipalveluista) eivät olleet onnistuneet kustannusten nousun vuoksi.

TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimustehtävä

Tutkimuksen keskeisimpänä tavoitteena on selvittää:

Miten kilpailuttaminen on vaikuttanut palvelun hintaan vanhusten palveluasumisessa ja kotihoidossa?

Tehtävää täsmennetään apukysymyksillä

- *Mitä vanhustenpalveluita kunnat ovat kilpailuttaneet ja minkälaisilla volyymeilla?*
- *Miten markkinat ovat kehittyneet kilpailuttamisen myötä?*
- *Miten tarjoushinnat ovat vaihdelleet?*
- *Ovatko kilpailuttamiselle asetetut tavoitteet toteutuneet?*
- *Miten palvelun laadunvalvonta on järjestetty ja miten laatu on kehittynyt?*

Tässä osaraportissa keskitytään nimenomaan yksittäisten kuntien kokemuksiin kilpailutusprosessista edellä mainituista näkökulmista. Yhteenveto tuloksista on esitetty pääraportissa.

Palvelujen kilpailuttaminen tarkoittaa tässä tutkimuksessa sitä, että kunta tai kaupunki järjestää jonkin sen vastuulla olevan tehtävän hoitamiseksi tarjouskilpailun (suoran oston tai hankinnan sijasta). Tutkimuksessa tarkastellaan tilaaja-tuottajamallin mukaista kilpailuttamista ja sellaisia palvelusetelituottajien kilpailutuksia, joista kunta on järjestänyt tarjouskilpailun tuottajalistan kokoamiseksi. Lähes kaikissa tapauksista kyse on ollut ulkoisten palveluntuottajien kilpailuttamisesta eli ostopalvelusta. Vain muutaman tavoite oli ulkoistaminen, mutta niissäkään kunnan oma tuotanto ei osallistunut varsinaiseen kilpailuun tarjoajana.

Vaikutuksia tarkastellaan kunnan ostaman palvelun sopimushinnan kehityksen avulla. Hintaa on tarkasteltu nimellisenä ja reaalisena. Reaalihintoja laskettaessa käytettiin joko sosiaali- ja terveystalouden tuottajahintaindeksiä, ansiotasoindeksiä (tukipalvelut) tai taksi- tai ambulanssiliikenteen (henkilöliikenne) kustannusindeksiä. Tarkasteltavana kohteena ovat kustakin tapauksesta ne vuodet, jolloin kilpailuttamista on toteutettu ja tietoa on saatavissa.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimuskohteena oli 18 kuntaa, joissa näiden palvelujen kilpailuttamisesta oli kokemusta ja jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Tutkimuskunnat olivat

(kokojärjestyksessä) Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu, Jyväskylä, Kotka, Kouvola, Järvenpää, Kirkkonummi, Tuusula, Nokia, Riihimäki, Lieto, Ylivieska, Kokemäki, Oulainen, Sonkajärvi ja Lohtaja. Tutkimuskunnat edustavat useita eri kuntatyyppisiä. Isojen kaupunkien suuri määrä selittyy sillä, että niissä on yleensä kilpailuttamista harjoitettu pidempään ja laajemmin, minkä vuoksi tapauksia oli helppo löytää.

Kunnat olivat kilpailuttaneet

- o ateriakuljetuksia (10 kpl)
- o palvelutalojen hoiva- ja tukipalveluita (9)
- o turvakäyntejä (9)
- o tehostettua palveluasumista (7 kpl, joista 1 kattoi myös muun palveluasumisen)
- o kotihoitoa (7)
- o kauppapalvelua (7)
- o kotisiivousta (ml. sotainvalideille tarjottava siivous) (7)
- o asiointi- ja päiväkeskuskuljetuksia (5)
- o ateriapalveluita (3) ja
- o pesulapalveluita (2).

Suurimmat volyymit oli tehostetun palveluasumisen kilpailutuksissa, jotka joissakin tapauksissa oli kilpailutettu seudullisesti.

Tutkimusaineistona on ensisijaisesti kunnan ja sen hallintokuntien aiheesta tekemät asiakirjat, raportit ja tilastoaineisto. Vertailukelpoisen tai yksityiskohtaisen aineiston saantia vaikeuttaa mm. se, että kirjanpito tilitoimenyksiköittäin vaihtelee tilikarttojen erilaisuuden vuoksi. Kunnilla ei myöskään ole riittävän yksityiskohtaista ja järjestelmällistä palveluostojen seuranta. Koska aihepiiristä ei ole saatavissa kovinkaan kattavasti pelkästään asiakirjatietoa tai tilastotietoa, tapaustutkimus, jossa aineistoa hankitaan laadullisin menetelmin, on ainoa keino, jolla prosessia ja kustannuksia on mahdollista kartoittaa. Vastaavasti aihepiiriin kompleksisuuden vuoksi (erilaisia toimijoita ja taustatekijöitä, joita tutkija ei voi etukäteen ottaa huomioon) haastattelumenetelmä harvasta tapauksesta voi antaa parhaan kuvan palvelutuotannon muutoksen käytännöstä. Tutkimuksessa on käytetty aineistona kilpailuttamisesta tehtyjä muistioita, lautakuntien kokousaineistoja, kirjanpito- ja tilastotietoja palvelukustannusten vuosittaisesta kehityksestä, sopimushinnoista jne. sekä haastatteluaineistoa.

TUTKITTAVAT PALVELUT

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestäminen

Suomessa jo 15 vuotta voimassa ollut laki julkisista hankinnoista (uusi 30.3.2007/348) määrittelee julkiset hankintayksiköt kilpailuttamaan hankinnat, jotka tehdään oman organisaation ulkopuolelta. Hankintamenettelyjä ovat avoin ja rajattu hankinta (ensisijaisia), neuvottelumenettely, suora hankinta ja puitesopimus. Ns. suoraa hankintaa voidaan käyttää yksittäisissä ja poikkeustapauksissa. Uuden lain mukaan kansallinen kynnyksar-

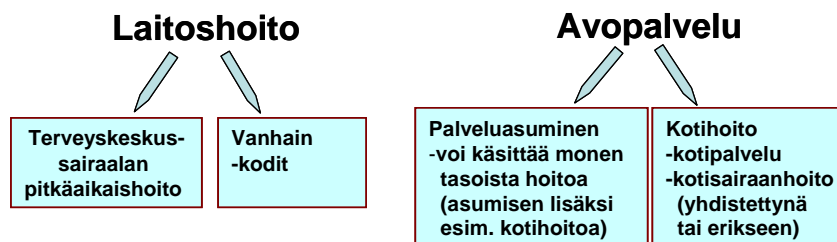
vo, jonka ylittävät hankinnat on kilpailutettava, on sosiaali- ja terveyspalveluissa 50 000 euroa. Uusi hankintalaki sallii neuvottelumenettelyn käyttämisen laajemmin kuin aiempi laki. Hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jää lukumäärällisesti paljon alle kansallisen kynnyksarvon jääviä pienhankintoja.

Puitejärjestelyllä tarkoitetaan hankintayksikön ja useamman toimittajan välistä sopimusta, jossa vahvistetaan ehdot tietyn palvelun hinnoista ja mahdollisesti määristä tietyn ajan puitteissa (Sosiaali- ja terveyspalvelujen...2007). Hankintayksikkö kilpailuttaa tuottajat puitesopimuksen piiriin avoimella tai rajatulla menettelyllä. Usein tuottajien kanssa tehdään erikseen vuosisopimukset, joissa sovitaan ostettavan palvelun määrästä (erityisesti asumispalveluissa). Puitesopimus muistuttaa palvelusetelihankintojen tuottajalistaa (joka voidaan haluttaessa kilpailuttaa). Järjestelyt eroavat toisistaan lähinnä siinä, että puitesopimuksessa lopullisen palvelun oston tekee edelleen hankintayksikkö, kun taas palvelusetelituottajan valitsee asiakas itse.

Tähän tutkimukseen on valittu sellaisia tapauksia, joissa palveluja on kilpailutettu julkisena hankintana joko tilaaja-tuottajamallin tapaan tai siten, että palvelusetelituottajia on kilpailutettu julkisena hankintana. Kunta voi joko hyväksyä kaikki hyväksymiskriteerit täyttävät palveluntuottajat, jolloin kyseessä ei ole ns. julkinen hankinta, tai sitten rajata palveluntuottajien määrää kilpailuttamalla heidät julkisena hankintana. (Sosiaali- ja terveyspalvelujen...2007). Hankinnat ovat lähes aina olleet avoimella menettelyllä toteutettuja, joitakin puitesopimuksia on myös käytetty (erityisesti palvelusetelituottajia kilpailutettaessa ja kotihoidossa).

Vanhusten palvelujen määrittely

Vanhuspalveluksi luetaan säännöllinen kotihoito (käynti vähintään kerran viikossa), palveluasuminen, vanhainkotihoito ja terveyskeskuksen pitkäaikainen vuodeosastohoito. Kotihoitoon katsotaan usein kuuluvaksi kotisairaanhoido, kotipalvelu sekä siihen liittyvät tukipalvelut. Nämä voivat toimia kunnissa joko yhdistettynä tai erikseen sosiaali- ja terveystoimessa. Palveluasumisella tarkoitetaan yhdistelmää esteettömästi rakennetusta asunnosta ja sinne tuotettavista tarpeen mukaisista palveluista.

Kuvio 1. Vanhuspalvelujen eri muodot

Käsitteiden käyttö ei ole yhdenmukaista. Puhutaan palveluasumisesta ja asumispalveluista, ympärivuorokautisesta hoivasta, dementiahoidosta. Palveluasumista jaotellaan erilaisiin luokkiin sen mukaan, kuinka tiiviisti henkilökuntaa tarvitaan paikalla. Se voidaan jakaa tavalliseen tai tuettuun, vaativaan ja erittäin vaativaan. Tehostetun palvelu-

asumisen käsite on kuitenkin varsin yleinen.¹ Palveluasumisen sisältöä ei ole täsmällisesti lainsäädännössä määritelty. Palveluasuminen voi olla erilaiselta intensiteetiltään, se voidaan jakaa myös esimerkiksi kevyeen, keskiraskaaseen ja tehostettuun palveluasumiseen. Palveluasumisesta tehostettua palveluasumista on peräti kaksi kolmasosa, luonteeltaan se on lähellä vanhainkotihoitoa.

Tämä tutkimus keskittyy vanhusten palveluasumisen ja kotihoidon/kotipalvelun ja sen tukipalvelujen kilpailuttamiseen. Palveluasumisesta useimmiten on kilpailutettu tehostettua palveluasumista, mutta tutkimuksessa on mukana myös muuta (tavallista) palveluasumista kilpailuttaneita kuntia. Kotihoidon käsitettä käytetään kuvaamaan kotipalvelun ja -sairaanhoidon hoivapalveluita ja niihin liittyviä tukipalveluita. Yksittäisten kuntien kuvauksissa käytetään kotihoidon käsitettä, mikäli palvelut on yhdistetty ja kotipalvelun käsitettä, mikäli se toimii kotisairaanhoidosta erillään.

Palveluasumista järjestetään palvelutaloissa, ryhmäkodeissa tai yksittäisissä palveluasunnoissa. Palvelua tuottavat kunnat, järjestöt ja yksityiset yrittäjät. Monia vanhustentaloja ja vanhainkoteja on muutettu palveluasunnoiksi. Kunnan järjestämän palveluasumisen peruspalveluista vastaa alueen kotihoidon (kotipalvelu- ja kotisairaanhoidon) henkilöstö tai palvelutalon oma henkilökunta. Palveluasumisessa ei edellytä ympärivuorokautista henkilökuntaa, kuten tehostetussa palveluasumisessa. Ateriapalvelu ja siivous voidaan tuottaa tukipalveluina.

Päivittäin paljon apua tarvitseville vanhuksille on ryhmäkoteja, joissa on tavallisesti alle kymmenen asukasta. Ryhmäkodissa keittiö- ja olohuone sekä sauna pesutiloineen ovat asukkaille yhteisiä tiloja. Henkilökunta koostuu yleensä kodinhoitajista sekä lähi- tai perushoitajista. Ryhmäkoteja on erikseen dementoituneille, muille ikäihmisille ja vammaisille.²

Kotihoito ja kotipalvelu

Kotihoidon tavoitteena on se, että vanhukset kykenisivät asumaan mahdollisimman itsenäisesti mahdollisimman pitkään kodeissaan. Vanhusten kotiin annettavia palveluita eli kotihoitoa ovat kotipalvelu, kotisairaanhoidon ja tukipalvelut.

Noin puolet kunnista on yhdistänyt sosiaali- ja terveydenhuollon kotiin annettavat palvelut kotihoito -nimikkeen alle. Varsinainen kotihoito ja kotipalvelu on yhä useammin

---

¹ ”Palvelutalo ja palveluasunto ovat käsitteinä loitontuneet alkuperäisestä ideastaan. Alun perin palveluasunnoksi nimitettiin palvelutalossa olevaa normaalia asuntoa, jonne ikääntyvän oli mahdollista saada palveluita. Mikäli ikääntyvä tarvitsi enemmän hoitoa kuin palvelutalo pystyi tarjoamaan, seuraava vaihe oli laitokseen siirtyminen. Kuntien käytännöt ovat kuitenkin muuttaneet palveluasunnon perusajatusta. Palveluasuminen on muuttunut tehostetuksi palveluasumiseksi. Nykyisin palveluasuntoihin muuttavat ovat tavallisesti jo erittäin huonokuntoisia. Tästä syystä palveluita ei osteta tarpeen mukaan, vaan ne tarjotaan asukkaille yhtenäisenä kokonaisuutena. Näin ollen voidaankin huomioida, että välimuoto tavallisen asumisen ja laitosasumisen välillä on katoamassa.” (Välikangas 2006.)

² Määrittelyt: STM:n kotisivut (31.1.2007)

<http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/sospa/shvan/vanhasuminen.htx>

erotettu kotipalvelun tukipalveluista³. Sosiaalihuoltoasetuksen (607/1983) mukaan kotipalveluina järjestetään: 1) kodinhoitajan tai kotiavustajan antamaa kodissa tapahtuvaa yksilön ja perheen työapua, henkilökohtaista huolenpitoa ja tukemista; ja 2) tukipalveluja, kuten ateria-, vaatehuolto-, kylvytys-, siivous-, kuljetus-, saattaja- sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluita. Myös turvapalvelut (turvahälytykset ja turvakäynnit) kuuluvat tukipalveluihin. Vaikka ne eivät ole lakisääteisiä, kotihoitoon tai -palveluun kuuluu asiakkaan turvallisuudesta huolehtiminen. Kunnat järjestävät tukipalveluita varsin vaihtelevasti.

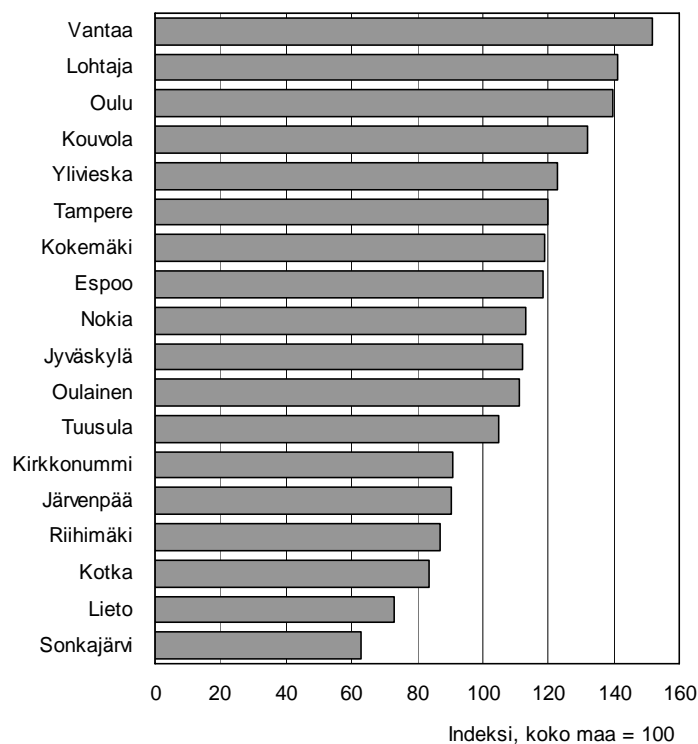
TAUSTATIETOA TUTKITTAVISTA KUNNISTA

Kuntien väestörakenne ja siten palveluiden tarvitsijoiden määrä vaihtelee kunnittain. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) on laskenut kuntien sosiaali- ja terveystarpeita tarvevakioidut kertoimet, jotka ottavat huomioon kuntien erilaiset väestörakenteet sekä muut palveluiden tarpeeseen vaikuttavat tekijät kuten sairastavuuden. Tarvevakioinnin avulla kunnat saatetaan vertailukelpoisiksi, jolloin mahdolliset havaitut erot johtuvat pääasiassa muista tekijöistä kuin väestön palvelujen tarpeesta. Tarvevakiointi ei toisaalta kerro palveluiden laadusta tai tehokkuudesta (Chess Online 2/2006.)

Suurimmalla osalla tutkimuskunnista tarvevakioidut menot ylittävät maan keskimääräisen arvon (=100) (kuviot 2) ts. vanhuspalveluiden menot ovat olleet maan keskiarvoa suuremmat. Huomattavan suuret menot maan keskiarvoon verrattuna (menokerroin yli 120) ovat olleet Vantaan, Lohtajan, Oulun, Kouvolan ja Ylivieskan kunnissa. Varsinkin Vantaan tarvevakioidut menot ovat olleet korkeat, noin puolitoistakertaiset keskimääräiseen verrattuna. Keskimääräistä tasoa alhaisemmat menot ovat olleet Sonkajärven, Liedon, Kotkan, Riihimäen, Järvenpään ja Kirkkonummen kunnissa. Näistä kunnista erityisesti Sonkajärvellä ja Liedolla on ollut selkeästi alhaiset menot: kerroin on alle 80. Mainittakoon, että koko maan keskimääräiset menot ei välttämättä ole kustannusten taso, jota kuntien olisi syytä tavoitella (Chess Online 2/2006). Keskimääräinen arvo antaa viitteitä siitä, millaiset kunnan menot ovat suhteessa yleiseen tasoon.

---

³ Tukipalveluiden määrittelyt: Jupa-hanke (2005)

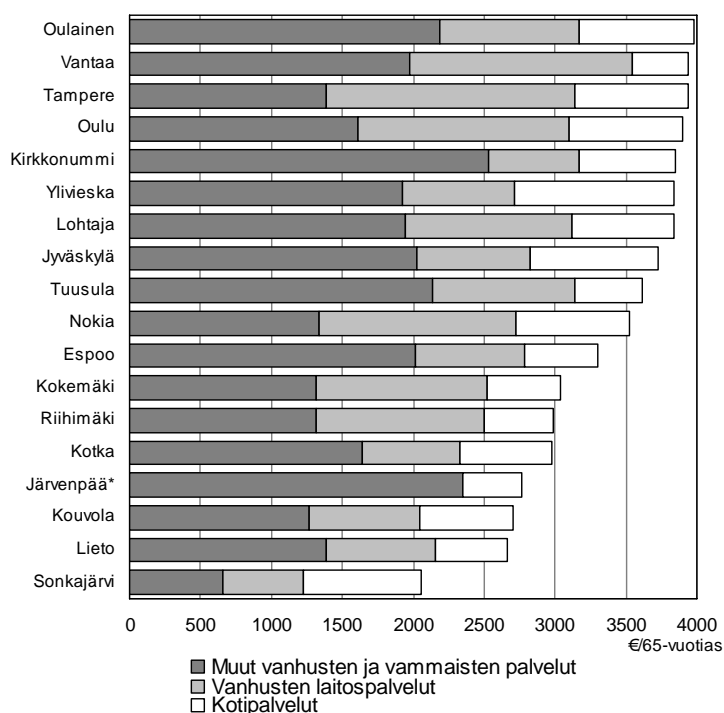

Kuvio 2. Kuntien vanhuspalveluiden tarvevakioidut menot vuonna 2005, (koko maa=100)

Lähde: Stakes

Kuntien vanhuspalveluiden kustannuseroihin vaikuttavat palveluiden tehokkuus ja laajuus. Palveluiden tehokkuutta on vaikea mitata, mutta palveluiden laajuuden karkean kuvauksen taustaksi voidaan tutkia kuntien palveluiden asiakasmääriä. Lisäksi vanhuspalveluiden tarkastelu alaryhmittäin kertoo osaltaan kuntien toimintatavasta ja palveluiden painopisteestä. Toisin sanoen, halutaanko kunnassa panostaa laitospalveluihin, jotka yleensä ovat melko kalliita, vai halutaanko kunnassa pyrkiä avopalveluiden yleistymiseen, jolloin laitospalveluiden kuormitus ja kustannukset olisivat pienemmät.

Kuviossa 3 on esitetty kuntien 65-vuotiaaseen väestöön suhteutetut toimintamenot (sisältää palvelujen oston) palveluittain vuodelta 2005, jotta saataisiin käsitys siitä, kuinka avopalvelu- ja laitospalveluita kussakin kunnassa palvelut ovat. Vanhusten laitospalvelut tarkoittavat vanhainkoteja ja sellaisia hoiva-, hoitokoteja ja muita yksiköitä, joissa toimitaan laitospäätteellä eli asiakkaat ovat ympäröivä- tai osavuorokautisessa hoidossa ja laitoshoidosta peritään laitoshoidon hoitomaksu. Muut vanhusten ja vammaisten palvelut käsittävät kevyen ja tehostetun palvelun hoivakodit, joissa asuminen perustuu vuokrasopimukseen. Niiden menot ovat olleet vanhusten laitos- ja kotipalveluihin verrattuna huomattavasti suuremmat. Poikkeuksena on ainoastaan Sonkajärven kunta, jonka toimintamenot ovat olleet vain kotipalveluiden osalta hieman suuremmat. Muilla kunnilla kotipalveluiden menot jäävät selvästi laitospalveluita ja muita vanhuspalveluita alhaisemmiksi. Mainittakoon kuitenkin, että esimerkiksi Kotkassa, Kirkkonummella ja Jyväskylässä laitospalveluiden menot ovat suurin piirtein samaa luokkaa kotipalveluiden kanssa.

* Vanhusten laitospalveluiden tiedot puuttuvat

Kuvio 3. Kuntien toimintamenot vanhushuolituittain vuonna 2005

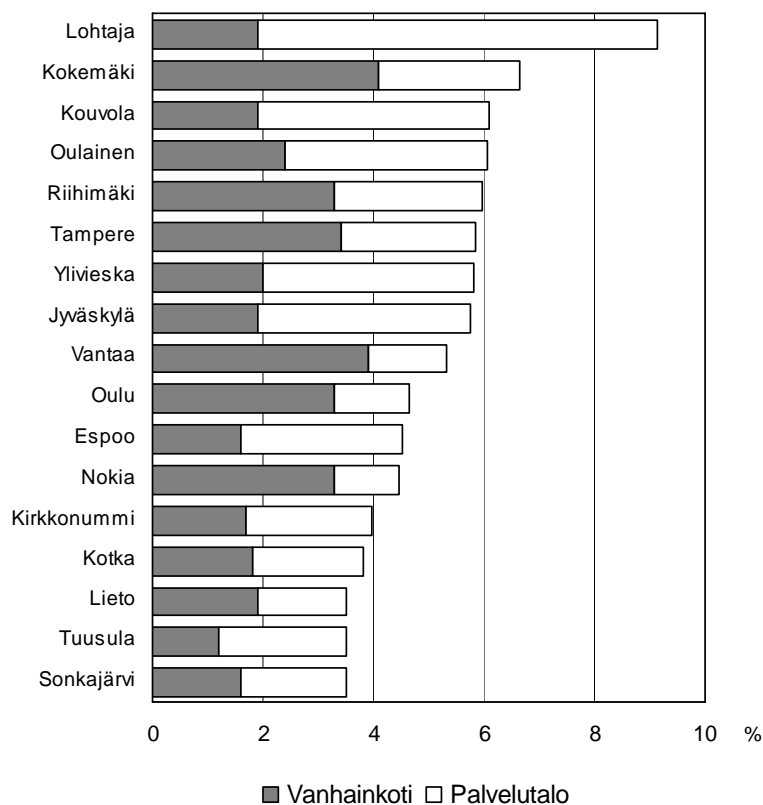
Kuntien vanhushuolituittain laajuudesta kertoo kuvio 4, jossa on esitetty vuoden 2005 vanhainkotien ja palvelutalojen asiakkaiden osuudet kuntien 65-vuotiaasta väestöstä⁴. Suurimmalla osalla kunnista vanhushuolituittain asiakkaat ovat sijoittuneet joko vanhainkoteihin tai palvelutaloihin. Vain muutamalla kunnalla vanhushuolituittain näyttäisivät olevan asiakasmääriltään suhteellisen tasaisia. Näitä kuntia ovat Kotka, Sonkajärvi, Lieto, Riihimäki ja Kirkkonummi. Riihimäkeä lukuun ottamatta kuntien vanhushuolituittain asiakasosuudet suhteessa koko väestöön ovat olleet melko pieniä. Yli 65-vuotiaisiin nähden asiakasmäärät vanhainkodeissa ja palvelutaloissa ovat olleet yhteensä alle neljä prosenttia. Eräs syy alhaisiin osuuksiin on kuntien panostaminen vanhusten kotona selviytymiseen. Ennalta ehkäisevällä työllä voidaan olennaisesti vaikuttaa vanhushuolituittain kustannuksiin.

Vantaalla, Oulussa, Nokialla, Kokemäellä ja Tampereella vanhushuolituittain asiakkaat näyttäisivät painottuvan vanhainkoteihin. Vanhainkodeissa asuvien vanhusten osuudet ovat olleet 3-4 prosentin luokkaa ja palvelutaloissa asuvien vain 1-2 prosentin. Palvelutaloihin vanhukset näyttäisivät puolestaan painottuvan Lohtajan, Kouvolan, Jyväskylän, Ylivieskan ja Oulaisen kunnissa. Näissä kunnissa palvelutaloissa on ollut noin neljä prosenttia kunnan 65 vuotta täyttäneistä, ja Lohtajan kunnassa osuus on ollut jopa 7 prosenttia. Vanhainkodeissa kyseisissä kunnissa on ollut vain noin kaksi prosenttia vanhuksista.

Vanhainkotien ja palvelutalojen osuudet ovat yleensä ottaen olleet suhteellisen tasaveraisia. Muista kunnista poiketen Lohtajan kunnan palvelutalojen asukkaiden osuus 65-vuotiaista on ollut huomattavan suuri. Lohtajalla onkin 1990-luvulta lähtien pyritty ke-

⁴ Järvenpää jätetty tarkastelun ulkopuolelle puuttuvien tietojen vuoksi.

ventämään vanhusten palvelurakennetta. Käytännössä tämä on tarkoittanut laitospaikkojen vähentämistä ja palveluasumispaikkojen lisäämistä yhä enenevissä määrin. Lisäksi kunnassa on panostettu erityisesti kotipalveluihin ja kotisairaanhoidon sekä erilaisten tukipalveluiden saatavuuteen. (Lohtajan vanhustyön strategia 2006–2010).

Kuvio 4. Kuntien vanhaikotien ja palvelutalojen asukkaiden osuudet 65-vuotiaista vuonna 2005

Lähteet:

Chess Online 2/2006.

https://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/40CA6601-A314-4CE3-A0FB-406A4F8526D9/0/CHESOnline2_2006.pdf 29.5.2007

Hoivan ja hoidon taloudellinen kestävyys, 2006. Hyvinvointivaltion rajat - Arvioita sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten kehityksestä. Helsinki: Stakes.

Ikääntyneiden sosiaali- ja terveyspalvelut 2005. Sosiaaliturva 2007. Helsinki: Stakes.

Kuntien talous- ja toimintatilaston luokitukset 2006, Tilastokeskus. <http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p051219094543X.pdf>

Lohtajan vanhustyön strategia 2006–2010

http://www.lohtaja.fi/fileroot/File/perusturva/vanhustyon_strategia.pdf 6.8.2007

KOKEMUKSIA KILPAILUTTAMISPROSESSEISTA

Espoo

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot⁵

Espoon reilusta 235 000 asukkaasta oli vuoden 2006 lopussa 10 % yli 65-vuotiaita (23 500), 75 vuotta oli täyttäneitä 3,9 % ja yli 85-vuotiaita 0,8 %. Palvelujen suunnittelua ajatellen tärkeä ikäryhmä, 75 vuotta täyttäneet, on kasvussa: seuraavan kahdeksan vuoden aikana lukumäärän arvioidaan kasvavan kolmanneksella. Muihin suuriin suomalaiskaupunkeihin verrattuna Espoon ja sen naapurin Vantaan väestöjakauma on selvästi nuorempi kuin Helsingin, Turun ja Tampereen.

Espoon palvelurakenne on suurista kaupungeista Oulun jälkeen avopalvelupainotteisin. Espoossa säännöllistä kotihoitoa vuonna 2005 sai 65 vuotta täyttäneistä 5,3 %. Kotihoidon käyntejä oli yli 65-vuotiaiden talouksiin Espoossa 222 558 (ilman ateriapalvelukäyntejä), määrä on laskenut 2000-luvun alkuun nähden peräti 25 %. Määristä tosin vuonna 2005 vähennettiin palvelutaloihin apua saavat, mutta pudotus on silti ollut suuri. Pelkkiä tukipalveluita saaneiden osuus 65-vuotiaista oli Espoossa 8,2 %. Yli 65-vuotiaiden kotihoidon kustannukset vuonna 2005 Espoossa olivat 12,7 milj. euroa. Tavallisen palveluasumisen asiakkaat ovat kaupungin oman kotihoidon piirissä.

Ympäri vuorokautisen hoivan (palveluasunnot ja vanhainkotihoito) piirissä oli Espoossa 4,5 % yli 65-vuotiasta. Heistä 1,7 % oli tehostetun palveluasumisen piirissä. Tehostetun palveluasumisen kustannukset olivat vuonna 2005 11,2 milj. euroa (vrt. vanhainkotien 15,4 milj. euroa), kustannusten kasvu vuosikymmenen alusta on ollut jopa 78 %. Kunnan suurimman kaupungin tehostetun palveluasumisen keskimääräinen asumisvuorokauden hinta vuonna 2005 oli 90 euroa. Espoossa asumisvuorokauden hinta (ostetussa) tehostetun palveluasumisen yksiköissä oli 76 euroa.

Espoon strategiassa korostetaan palveluiden kustannustehokkuutta ja muun kuin julkisen palvelutuotannon ensisijaisuutta kasvavan palvelutuotannon osalta silloin, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisimpia. Vanhuspoliittisessa ohjelmassa todetaan, että vanhusten asumispalveluissa ensisijainen järjestämistapa on palveluiden ostaminen.

Sosiaali- ja terveyspalvelut yhdistettiin 1993 ja yhtenäinen vanhusten palvelujen tuotosyksikkö perustettiin sosiaali- ja terveystoimen organisaatiouudistuksessa 2004. Vanhusten asumispalvelujen järjestämisestä Espoossa vastaa pitkäaikaishoidon keskus. Tavallinen palvelutalotoiminta kuuluu kotihoitoon. Vanhusten asumispalvelut jaetaan kolmeen luokkaan. Ne ovat tehostettu asumispalvelu, ei-tehostettu asumispalvelu sekä dementia-asumispalvelu. Espoon kaupunki ostaa tällä hetkellä kaikki vanhusten asumispalvelut yksityisiltä palvelujentuottajilta, sillä ei ole omaa tuotantoa. Kilpailuttamisessa yhteistyötä on tehty kaupungin hankintakeskuksen kanssa. Se on hoitanut teknisen

---

⁵ Kuvaus, prosessi ja vaikutukset osittain lähteestä Wuori & Löytty (2005) ja Kumpulainen (2006)

kilpailuttamisen sekä osallistunut neuvotteluihin. Päätöksen kilpailuttamisesta tekee sosiaali- ja terveyslautakunta. Espoossa otettiin vuoden 2003 alusta alkaen käyttöön bruttolaskutusperiaate, jossa kaupunki maksaa palveluntuottajille koko asumispalveluhinnan ja laskuttaa vastaavasti asukkaita.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Espoo on kilpailuttanut vanhusten palveluista

- asumispalvelut kaksi kertaa (2003, 2007; kaupunki käyttää palvelusta nimeä ympärivuorokautinen asumispalvelu)
- palvelutalon palvelut 2005⁶
- kotihoitopalvelut neljä kertaa (puitesopimus, 1999, 2001, 2004, 2007 syksy)
  - kotipalvelu
  - kotisairaanhoido
  - kotihoidon yöpalvelu
  - turvapalvelu
  - siivouspalvelu
  - sotainvalidien siivous- ja pyykkipalvelu
  - päivätoiminta
- päivätoiminnan kuljetuksia (2000, 2003)
- kauppapalvelua (2000, 2002, 2004 ja 2005)
- ateriakuljetuksia 3 kertaa (2000, 2003, 2007)

Näistä kustannustietoja oli saatavilla asumispalveluista, kauppapalveluista, turvapalveluista ja sotainvalidien siivouspalveluista.

Asumispalvelujen kilpailutukset

Omia tehostetun palvelun yksiköitä Espoolla ei tällä hetkellä ole, vaan palvelu ostetaan kokonaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Muutamia yksittäisiä maksusitoumuspaikkoja on myös käytössä. Kauklahteen on valmistumassa vuonna 2009 ensimmäinen kaupungin oma monimuotoista asumista tarjoava palvelutalo.

Ostetut ja kilpailutetut asumispalvelut hinnoitellaan Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnan hyväksymien asumispalvelujen hinnoitteluperiaatteiden mukaisesti. Asumispalvelujen hinta koostuu perusmaksusta, vuokrasta, palvelumaksusta ja ateriamaksusta. Laskutus toimii vuodesta 2003 alkaen bruttoperiaatteella, eli kaupunki maksaa palveluntuottajalle kilpailutuksessa määritellyn hinnan ja laskuttaa asukasta hänen nettotulonsa perusteella sosiaali- ja terveyslautakunnassa hyväksytyjen pitkäaikaisen asumispalvelun asiakkaalta perittävien maksujen mukaisesti.

Espoon kaupunki kilpailutti ensimmäisen kerran kaikki vanhusten asumispalvelut syksyllä 2003. Aikaisemmat sopimukset oli irtisanottu päättymään vuoden 2003 lopussa.

---

⁶ Myös tästä palvelusta käytetään nimeä asumispalvelut. Tiloja ei tarjouspyynnössä arvioitu, koska tilat olivat valmiina

Kyseessä oli noin 500 asumispaikan kilpailuttaminen, kustannusarvoltaan yli 15 miljoonaa euroa. Aikaisemmin kaupungilla oli kokemusta vanhusten asumispalvelujen kilpailuttamisesta hankittaessa lisäpaikkoja vastaamaan kasvavaan palvelutarpeeseen. Koko psykiatristen asumispalvelujen palvelutuotanto oli kilpailutettu runsas vuosi aiemmin.

Tarjouskilpailu käytiin syksyllä 2003. Tarjousmenettely oli kaksiosainen: A-osan osalta avoin ja B-osan osalta neuvottelumenettely. Tarjouspyynnössä palvelu jaettiin kahteen osaan, A-osiossa 1.1.2004 alkaen ja B-osiossa 1.5.2004 alkaen ja sen jälkeen vuosittain 15–20 paikkaa lisää. Tarjouksia palautui kaikkiaan 29 kappaletta. Sisällöltään ne olivat samanlaisia, koska tarjouspyynnön ohjeistus oli tarkkaa. Lautakunta teki päätöksen vuoden 2004 vuoden alussa hankittavien palveluiden osalta vasta joulukuussa 2003. Vuosien 2004 – 2007 aikana hankittavan asumispalvelujen osalta tehtiin osapäätös vuosille 2004 – 2005 vuoden 2004 huhtikuussa.

A-osassa palvelujen järjestämisestä sovittiin 19 tuottajan kanssa. Sopimuksessa oli kahden vuoden optio jatkoajasta. B-osassa 1.5.2004 alkavaan toimintaan valittiin kaksi tuottajaa ja vuonna 2005 alkavan uuden toiminnan osalta toiset kaksi tuottajaa. Hallinnollisia kustannuksia ei selvitelty erikseen, mutta arvioitiin, että toteutus vaati runsaasti resursseja. Aikataulussa pysyminen tuotti ongelmia.

Toinen kilpailutuskierron järjestettiin keväällä 2007. Sopimuskausi on 2008 - 2014. Kyseessä on vuoden 2008 osalta noin 500 - 650 suomenkielisten paikkojen ja 50 - 70 ruotsinkielisten paikkojen kilpailuttaminen. Jatkovuosina suomenkielisiä paikkoja ostetaan 10 - 50 paikkaa lisää vuosittain sekä ruotsinkielisiä paikkoja 40 - 60 paikkaa lisää sopimuskauden aikana tarpeen ja määrärahojen mukaan. Osa paikoista on lyhytaikaishoitoa. Uutta kilpailutuksessa oli se, että tuottajaksi voivat valikoitua vain sellaiset palveluntuottajat jotka allekirjoituksellaan sitoutuvat kaikilta osin noudattamaan Espoon kaupungin ympärivuorokautisen asumispalvelujen palvelukonseptia. Palvelukonseptin lisäksi palveluntuottajilla oli mahdollisuus tarjota tarjouksessaan määriteltyjä lisäpalveluja. Palvelukonsepti takaa asumisen ja hoidon hyvän ja riittävän laadun asumisyksiköissä. Palvelukonseptin lisänä tarjottavat lisäpalvelut merkitsevät asukkaan elämän laadun parantumista. Kyse on näin ollen suppeammasta tai laajemmasta palvelusta. Asumisyksiköissä annettava palvelu laajenee huomattavasti. Tärkeimmät annettavat lisäpalvelut ovat hoito elämän loppuun saakka sekä lyhytaikaishoito. Aanutlaatuista Espoossa on myös palvelutuotannon jakaantuminen suomen- ja ruotsinkieliseen palveluun. Tärkeä tavoite on, että asukas ja omainen saavat palvelua omalla äidinkielellä suomeksi tai ruotsiksi. Tarjouksessa kokonaistaloudellinen edullisuus muodostuu palvelukonseptin hinnasta ja palvelutarjoajan tarjoamista lisäpalveluista (70 % / 30 %). Kierros oli avoin ja tarjouksen jätti 35 tarjoajaa. Sopimuskumppaneiden kanssa tehdään koko kilpailutuskautta kestävä sopimus. Tällä kertaa kyseessä oli todellinen kilpailu, koska tarjottavia paikkoja oli runsaasti enemmän kuin mitä Espoon kaupunki voi ostaa.

Palveluntuottajien kanssa käydään neuvottelut vuosittain palvelujen määrästä, laadusta sekä hinnasta ja solmitaan vuosisopimukset. Vuonna 2003 hintaa sai tarjouspyynnön puitesopimuksen mukaan tarkistaa vuosittain sosiaalialan palveluyksiköitä koskevan

palkankorotuksen mukaisesti. Muut hinnat olivat kiinteät. Vuoden 2007 tarjouksessa olevat hinnat ovat voimassa vuoden 2008 loppuun, jonka jälkeen hintoja voidaan tarkistaa vuosittain sosiaalialan palveluyksiköitä koskevassa työehtosopimuksesta tulevan muutoksen ja elinkustannusindeksimuutosten perusteella. Muutos hintojen tarkistusmenettelyssä aiheutui lähinnä pitkästä sopimuskaudesta.

Vanhuspalvelujen asumispalveluyksikkö valvoo tuottajien toimintaa ja laatua varsin tehokkaasti. Vuonna 2006 tehtiin uudet laadunvalvontakriteerit, joiden perusteella asumispalveluyksikkö valvoo, että kilpailutuksessa luvattu laatu myös toteutuu. Laatuksenkustelu tapahtuu kerran vuodessa asumisyksikössä ja kerran vuodessa vuosineuvottelujen yhteydessä. Asukaspalautteiden perusteella käyntejä yksiköissä voi olla useampia vuodessa. Tarvittaessa yksiköissä tehdään myös yllätyskäyntejä. Sen lisäksi kaupunki on vuonna 2006 teettänyt asiakastyytyväisyystutkimuksen kaikissa hoitokodeissa. Keskimääräinen tulos oli 4,1 (skaala 1 - 5) mikä on hyvä tulos, joskin tulokset vaihtelivat yksiköittäin. Kaupungilla on ollut ongelmia yksittäisen palveluntuottajan kanssa, joka ei ole saanut palvelun laatua toivotulle tasolle. Ongelmia on ollut lähinnä perushoidossa, hoitokodin yleisilmeessä ja asukkaiden kohtelussa. Yhteistyössä asiaa on kuitenkin saatu kuntoon. Sanktiona tällaisessa tapauksessa voi olla esimerkiksi se, että paikkalukumäärää vähennetään kyseisessä asumisyksikössä. Laatutyötä jatketaan Espoossa päivittämällä laatulomakkeet vastaamaan vuoden 2007 kilpailutusta. Syksyllä 2007 palveluntuottajien kanssa käytiin laatuksenkustelua ennen sopimuksen allekirjoittamista sekä palvelukonseptista että lisäpalveluista. Näin varmistutaan siitä, että kilpailutuksessa luvatut kriteerit toteutuvat kilpailutuksen edellyttämällä tavalla jo ennen sopimuskauden alkua.

Vuonna 2005 valmistui RAY:n tuella Omenatarhan palvelutalo, jonka omistaja oli paikallinen vanhusten palvelutaloyhdistys. Palvelutalossa on 67 palveluasuntoa, joista 37 on omistusasuntoja ja 30 vuokrattavia asuntoja. Kiinteistöön tuli lisäksi yhdistyksen hallitsema palvelukeskus ja ryhmäkoti. RAY:n tukiehtojen mukaan talon palvelut kuului talon sijaintikunnan kilpailuttaa, joten Espoon kaupunki kilpailutti vuonna 2005 dementia-asumisen (13 paikkaa) ja ikääntyneiden kehitysvammaisten asumispalvelut (9 paikkaa). Hankinnan arvo on vuositasolla noin 880 000 € Tarjouskilpailussa ei tiloja vertailtu, koska ne olivat jo valmiina ja kaikille tarjoajille samat. Kuukausihinta määräytyi dementia-asumispalvelussa vuokran, perus-, aterian- ja palvelumaksun perusteella. Tarjouksia tuli 7 kpl. Talon omistava vanhustenpalveluyhdistys valikoitui palveluntuottajaksi. Tarjouspyynnössä laadun painoarvo oli 30 % ja hinnan 70 %. Puitesopimus tehtiin 2 (+2) vuodeksi.

Kotihoitopalvelujen kilpailuttaminen (puitesopimus)

Kaupunki on ostanut kotihoitopalveluita jo 10 - 15 vuotta. Palveluja on myös kilpailutettu pitkään. Tähän tutkimukseen on valittu lähinnä 2000-luvun puolella toteutetut kilpailutukset. Tutkimuksen teon hetkellä oli voimassa vuonna 2004 kilpailutetun sopimuksen optiovuosi ja palvelu oli tulossa uudelleen kilpailutettavaksi syksyllä 2007.

Kotihoitopalveluja ovat kotisairaanhoido, kotipalvelu ja päivätoiminta sekä kotihoidon tukipalvelut (ateria-, siivous-, turva-, sauna-, pesula- ja kauppapalvelut). Palvelujen tavoitteena on mahdollistaa kotona selviytyminen vanhuksille, vammaisille, pitkäaikais-sairaille, sotainvalideille ja tukea lapsiperheitä erilaisissa vaikeissa elämäntilanteissa. Kotihoidon asiakkaita vuonna 2005 oli 3 590. Vain tukipalveluita saaneita oli 1 699.

Ikääntyvien palveluista puitesopimuksen piiriin on kilpailutettu seuraavat:

- kotihoitopalvelu
- kotisairaanhoidopalvelu
- yöpartiointi
- turvapuhelin / turvapalvelu
- siivouspalvelu
- siivouspalvelu veteraaneille: sisältäen aineet ja välineet
- pyykkipalvelu
- kauppapalvelu
- ateriapalvelu; yksittäiset ateriat kuljetuksineen, täydentämään kaupungin omaa palvelutuotantoa
- päivähoitopalvelu
- päivähoitopalvelu: dementiapotilaille.

Vuonna 2001 hankinnan arvo oli noin 4,8 milj. euroa. Tuolloin saatiin tarjoukset 27 yritykseltä, joista 18 valittiin tuottajaksi. Turvapalvelun, yöpartioinnin ja veteraanien siivousavun osalta palvelu kattaa koko Espoon. Puitesopimukset on tehty 2-vuotiseksi (+ 2 optiovuotta). Vuonna 2004 palvelua tarjosi 35 yrittäjää, joista 3 ei täyttänyt tarjouspyynnön vaatimuksia. Palvelua valittiin tuottamaan yhteensä 27 tuottajaa: 25 kotipalveluun, kotisairaanhoidoon, päivätoimintaan ja yöhoitoon, 1 siivoukseen ja 1 turvapalveluun.

Vuoden 2004 kilpailutuksessa kotipalvelun hinnat (arkisin klo 7-18) vaihtelivat 25 €/h – 31 €/h. Kotisairaanhoidon hinnat (arkisin klo 7-18) vaihtelivat 26,8 €/h – 35,8 €/h. Yöpalvelukäynnin hinta vaihteli 19,75 – 51,5 € ja tuntihinta 39,5 – 75,4 €/h. Siivouspalvelun hinnat vaihtelivat 23,69 €/h – 35 €/h.

Kaikki asiakkaat, joille järjestettiin kotihoitoa ostopalveluna, olivat säännöllisen kotihoidon asiakkaita. Ostopalvelukäynnin pituus oli keskimäärin 30 min. Asiakkaita ostopalveluna toteutettavassa kotihoidossa oli 135 ja kotisairaanhoidon piirissä oli 18. Kotisairaanhoidoa annetaan lääkärin määräyksestä joko asiakkaan kotiin tai palvelutaloon. Siivouspalvelua voidaan antaa kotipalvelun asiakkaille.

Kotihoidon yöpalvelu jakautuu kotihoidon, palveluasumisyksiköiden ja asumispalveluyksiköiden asiakkaiden yöpalveluun, jotka puolestaan jaetaan kuuteen erilaiseen osaan (optioon). Vuonna 2005 yöpalvelun piirissä oli 25 asiakasta. Kotihoitopalveluja on vuodesta 2001 ollut saatavilla ympäri vuorokauden, sillä yöpartio toiminta käynnistyi ostopalveluna kahden partion vahvuksena saman vuoden maaliskuussa. Viimeisen kilpailutuksen tuloksena yöpalveluun saatiin 7 tarjousta, joista 4 tuottajaa tarjosivat palvelua koko Espoon alueelle.

Sotainvalidien siivous- ja pyykkipalveluun viimeisin kilpailutus tuotti 6 tarjousta siivouspalveluun ja yhden pyykkipalveluun. Koska pyykkipalvelutuottajan tarjous kohdistui vain rajattuun alueeseen, kaupunki siirtyi suoraan ostoon alueittain. Siivouspalvelun tuottamisessa on ilmennyt pieniä väärinymmärryksiä tuottajan ja tilaajan sekä asiakkaan välillä sekä tulkinnanvaraisia laatuongelmia.

Dementia-päivätoimintaa tarjotaan joko lyhyenä (alle 5 h) tai pitkänä (5-9 h) ja vuonna 2004 sitä ostettiin 24 asiakkaalle. Turvapuhelimet ja turvakäyntipalvelu käsittää kokonaispalveluna tuotetun turvapuhelinpalvelun ja siihen liittyvän auttamistyön kodeissa tai palvelutaloissa kotihoidon asiakkaille. Viimeinen kilpailutus tuotti 2 tarjousta valtakunnallisilta yrittäjiltä, joista toinen valittiin kokonaistaloudellisesti edullisempänä.

Pienet yrittäjät ovat kokeneet hankalana puitesopimustyyppisen kilpailuttamisen, koska näin kaupunki ei suoranaisesti sitoudu ostamaan palvelua vaan ainoastaan valitsee palveluntuottajat. Suuntana on edetä kohti palveluasumisen kilpailuttamisen mallia, jossa puitesopimuksen lisäksi tuottajien kanssa tehdään vuosisopimukset ostettavista palveluista.

Päivätoiminnan kuljetukset

Päivätoiminnan kuljetukset kattavat ikäihmisten lisäksi lapset. Sosiaali- ja terveystoimi kilpailutti kuljetukset vuonna 2000. Sopimus tehtiin kahdeksi (+1) vuodeksi. Tarjouksen jätti 7 yrittäjää, joista valittiin yhteensä 4 tuottajaa toteuttamaan kuljetukset eri alueilla. Päivätoiminnan kuljetuspalveluiden sopimusta jatkettiin siihen asti kunnes kuljetuspalvelut liitettiin Espoon kuljetuspalvelukeskuksen piiriin. Kuljetukset on tämän jälkeen kilpailutettu mm. vuonna 2003. Viimeisimmän kilpailutusprosessin hoiti Espoon kuljetuspalvelukeskus (KPK), tavoitteena matkojen yhdistäminen. KPK järjestää kuljetuspalveluun oikeutetuille kuntalaisille kuljetuksia mm. takseilla ja invatakseilla. Keskus yhdistelee samaan suuntaan ja samaan aikaan kulkevien asiakkaiden matkoja silloin, kun se on mahdollista. Espoon kaupunki vastaa lakisääteisesti toiminnasta. Kuljetuspalvelut tuottaa nykyisin vuoden 2003 kilpailutuksen tuloksena valtakunnallinen yritys.

Kauppapalvelut

Kauppapalvelujen piirissä oli asiakkaita noin 300 ja kuljetuksia on noin 30 000 vuodessa. Kauppapalvelu sisältää ruokailausten vastaanoton, tavaroiden keräilyn ja kuljetuksen asiakkaille tarvittaessa jääkaappiin saakka. Yksi kassi sisältää yhden keräilyn ja kuljetuksen ruokatarvikkeita ja päivittäistarvikkeita (maksimi kaksi ruokakassillista). Palvelu on ns. keskitettyä kauppapalvelutoimintaa. Palvelun tilaamisen hoitaa kaupungin kotipalvelun työntekijä, ei asiakas itse. Palvelu on kilpailutettu vuosina 2000, 2002, 2004 ja 2005. Jo tätä ennen, vuonna 1998, kokeiltiin kauppapalvelupilotteja, mutta palvelu ei vielä toiminut yrittäjien voimin. Vuoden 2000 avoimen kilpailutuksen tuloksena saatiin 4 tarjousta yrittäjiltä, jotka kaikki valittiin tuottajiksi, koska tarjoukset jakaantuivat alueellisesti. Sopimus solmittiin vuoden ja 4 kk:n pituiseksi ajaksi (+ vuoden optio). Vuoden 2002 kilpailutuksessa tarjouksia tuli 6, joista yksi jouduttiin hylkäämään tar-

jouspyyntöä vastaamattomana. Tuottajaksi valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana vain yksi tuottaja. Sopimus tehtiin 2 vuodeksi.

Vuonna 2004 kilpailutus tuotti 6 tarjousta. Tuottajista valittiin sama tuottaja kuin aiemmin, mutta yksi tarjouksen tehneistä valittiin Markkinaoikeuteen. Markkinaoikeuden mukaan kaupunki oli tehnyt menettelytapavirheen ja velvoitti kaupunki kilpailuttamaan kauppapalvelun uudelleen. Kaupunki jatkoi kauppapalvelusopimusta vanhan palveluntuottajan kanssa kilpailuttamisen ajaksi. Kauppapalvelut kilpailutettiin vuonna 2005. Tarjouksia tuli tällöin 4, joista valittiin kansallinen sähköiseen kaupankäyntiin erikoistunut yritys kokonaistaloudellisesti edullisimpana. Palveluntuottajalla oli ongelmia kylmäketjun hallinnassa, siksi palvelu käynnistyi pilottina keväällä 2007 rajatulla alueella (Tapiola). Palveluntuottajan kanssa käydään pilottijakson loppupuolella sopimusneuvottelut palvelun jatkosta ja sopimuksen laajentamisesta koskemaan koko Espoon kaupungin kauppapalveluasiakkaita. Sopimusneuvottelut ovat vielä tämän tutkimuksen haastatteluja tehtäessä syyskuussa 2007 kesken.

Ateriakuljetukset

Aterioita toimitetaan arkipäivisin noin 400 kotihoidon asiakkaalle ja viikonloppuaterioita noin 100 asiakkaalle. Ateriat toimitetaan asiakkaille viitenä (5) päivänä viikossa maanantaista perjantaihin, tosin kaikki asiakkaat eivät tilaa ateriapalvelua viitenä päivänä viikossa, vaan harvemmin. Perjantaisin toimitetaan myös viikonlopun ateriat osalle asiakkaita. Kaupunki tuottaa ruuan itse keskuskeittiöissään, mutta aterioiden kotiinkuljetus on kilpailutettu 3 kertaa. Sopimusten piiriin on valittu 3 - 4 tuottajaa (keskuskeittiökohtaisesti). Ateriakuljetukset on kilpailutettu 2000, 2003 ja 2007. Vuonna 2000 tarjouksia tuli 6, joista valittiin 5 eri alueille. Sopimus tehtiin 2 (+1) vuodeksi. Vuoden 2003 kilpailutus tuotti 8 tarjousta, joista 2 ei täyttänyt tarjouspyynnön vaatimuksia. Sopimus tehtiin neljän yrittäjän kanssa eri alueille 1 ½ (+1) vuodeksi. Osa tuottajista vaihtui. Vuoden 2007 kilpailutus tuotti 4 tarjousta. Yksi hylättiin tarjouspyyntöä vastaamattomana ja sopimus tehtiin kahden palveluntuottajan kanssa eri alueille 2 (+1) vuodeksi ja 4 kk:ksi.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Yleisnäkemyks oli, että ympärivuorokautisten asumispalvelujen kilpailuttaminen vuonna 2003 oli onnistunut siihen nähden, että markkinat olivat rajalliset. Tarjousten hintahaarukka oli pieni, minkä nähtiin johtuvan työpainotteisesta tuotannosta ja kustannustason tietämisestä yleisesti. Hanke oli laaja ja nähtiin, että sen valmistelua ei ole mahdollista suorittaa oman työn ohella normalityöajan puitteissa. Markkinatilanne on vuonna 2007 parantunut 2000-luvun alkuun verrattuna. Uutena ryhmänä markkinoille on tullut suuria keskenään kilpailevia voitto tavoittelevia yrityksiä, jotka edellyttävät kuntasektoriltaakin vahvaa ostamisen ja tilaamisen ammattitaitoa. Asumispalvelupäällikkö näkee markkinatilanteen kehityksen uhkana sen, että pienet yritykset häviävät ja isot yritykset ottavat haltuun suuren osan markkinoista. Tällöin koko kilpailuasetelma muuttuu yhä

enemmän liiketaloudelliseen suuntaan, jossa keskeisin motiivi palvelun tuottamiselle on voiton tavoittelu.

Vuoden 2007 kilpailutusasetelma on vielä laajempi kuin 2003. Toisaalta kriteerit ovat täsmentyneet ja pisteytykset ovat läpinäkyvät ja helposti todennettavissa. Hankkeen valmistelu ei tälläkään kierroksella ole mahdollista suorittaa normaalityöajan puitteissa muun työn ohella, eli kilpailuttamisprosessit ovat edelleen työläitä ja vaativat paljon työaikaa.

Tehostetun palveluasumisen (asumispalveluiden) sopimushintojen muutos edellisestä vuodesta, %

	2004	2005	2006	2007
Hinnan muutos %	5,3 %	3,5 %	2 %	1,8 %

Käytännössä hintojen muutos on palkkojen nousua, sillä muut hinnat ovat kiinteät.

Käytössä olevien dementiapaikkojen (201 kappaletta vuonna 2005) minimihinta vuoden 2005 alussa oli 76,18 €hoitopäivä ja maksimihinta 122,54 €hoitopäivä. Keskimääräinen hinta on 103,62 €hoitopäivä. Omenatarhan palveluntuottajan, joka valittiin hoitamaan työtä 1.12.2005, hoitopäivähinta on 102,80 €

Kauppapalveluiden sopimushinnan kehitys €/toimituskerta (kiintein hinnoin)

€toimitus	2003	2004	2006	2007*
Kotiin toimitus	9,53	10,92	10,20	10,00
Palvelutaloon		9,29	8,67	8,50

*Toimitushinta kotiin 5,50 Tapiolan alueella

Kauppapalvelun kiinteähintainen sopimus aiemman toimittajan kanssa on käytännössä tarkoittanut reaalista hintojen alenemista. Käytännössä kilpailuttaminen on tullut laatu- ja oikeusvalitusongelmiseen kalliimmaksi.

Ateriakuljetusten reitit ovat olleet aikaisemmin erilaiset, kun monesta kaupungin valmistuskeittiöstä on lähtenyt aterioita kotiin. Nyt toiminta on keskitettyä ja pääsääntöisesti ruoanjakelu tapahtuu kahdesta kaupungin valmistuskeittiöstä. Vuonna 2006 kuljetetun aterian kuljetusmaksu vaihteli 3,09 - 4,80 euroon.

Turvapalvelun auttamiskäyntien sopimushinnan kehitys (kiintein hinnoin)

	2002	2004	2006	2007
Euroa/käynti	25,94	29,50	27,54	27,00

Turvapalvelun hinta nousi vuoden 2004 tuottajavaihdoksen myötä, mutta on ollut kiinteähintainen sen jälkeen eli reaalisesti alentunut

Sotainvalidien siivouspalvelun sopimushinnan kehitys (kiintein hinnoin)

	2004	2006	2007
Euroa/käynti	26,85	25,84	25,33

Sotainvalidien siivouspalvelun reaalin hinta on laskenut.

Haastattelut

Vs. erityisasiantuntija Maria Rysti 12.4.2007

Asumispalvelupäällikkö Mona Hägglund 12.4.2007

Hankintapäällikkö Heli Aro 29.5.2007

Lähteet

Kumpulainen, A. (2006), Kuuden suurimman kaupungin vanhusten- ja sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kustannusten vertailu 2005. Kuusikko –työryhmä 3/2006. Edita Oy, Helsinki.

Wuori, O. & Löytty, I. (2005), Selvitys kuntien palvelutuotannon avaamisesta kilpailulle. Taustaselvitys VM:n työryhmämuistiolle 6/2005 ”Yksityisen palvelutuotannon rooli julkisessa palvelutuotannossa”

http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_tutkimukset_ja_selvitykset/97942/97937_fi.pdf (2.2.2007)

Tampere

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Tampere on 206 000 asukkaan voimakkaasti kasvava kaupunki. Yli 65-vuotiaiden määrä on noin 32 000 ja osuus väestöstä 15,5 %, 75 vuotta täyttäneitä on 7,2 % ja yli 84-vuotiaita 1,7 %. Yli 65-vuotiaiden määrä lisääntyy ennusteen mukaan lähes 13 000 asukkaalla vuoteen 2020 mennessä. Haasteen palvelujärjestelmälle antaa väestön ikääntyminen ja varsinkin 85 vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien lukumäärän lisääntyminen 1 500 asukkaalla.

Kotipalvelu ja kotisairaanhoito on yhdistetty kotihoidoksi. Tampereella säännöllistä kotihoitoa sai 65 vuotta täyttäneistä 6 % vuonna 2005. Kotihoidon asiakasmäärät ovat vähentyneet vain vähän. Sen sijaan käyntien määrä on vähentynyt viime vuosina muissa suurissa kaupungeissa Tamperetta enemmän. Kotihoidon käyntejä yli 65-vuotiaiden talouksiin oli Tampereella 553 366 (mukana on palvelutaloihin palvelua saavat). Kotipalvelua saaneita vanhuskotitalouksia oli vuonna 2005 2436 kpl. Pelkästään tukipalveluita saaneita asiakkaita oli samassa ikäryhmässä 27,8 %. Määrä on laskenut 2000-luvun alkuun nähden 9,4 %. Tampere poikkeaa muista suurista kunnista siinä, että sen kotipalvelun käynnit ovat lisääntyneet parina edellisenä vuonna. Yli 65-vuotiaiden kotihoidon kustannukset olivat vuonna 2005 Tampereella 22,4 milj. euroa (luvussa ovat mukana palvelutaloihin kotipalvelua saaneet, joita on tosin vain muutama).

Tampereen palvelurakenne on laitospainotteinen, erityisesti vanhainkotien osuus on merkittävä. Ympäri vuorokautisen hoivan (palveluasunnot ja vanhainkotihoito) piirissä oli Tampereella 5,5 % yli 65-vuotiasta. Heistä 0,9 % oli tehostetun palveluasumisen piirissä. Tehostetun palveluasumisen kustannukset vuonna 2005 olivat 6,6 milj. euroa (vrt. vanhainkodit 48,5 milj. euroa), kustannukset ovat vuosikymmenen alusta yli kaksinkertaistuneet. Tampereella ei ole omia tehostetun palveluasumisen yksiköitä. Kuuden suurimman kaupungin tehostetun palveluasumisen keskimääräinen asumisvuorokauden hinta vuonna 2005 oli 90 euroa, Tampereella asumisvuorokauden hinta (ostetussa) tehostetun palveluasumisen yksiköissä oli 65 euroa.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Tampere on kilpailuttanut

- kotisiivousta 3 kertaa (1998, 2002, 2003)
- palvelubussiliikennettä 3 kertaa (1997, 2000, 2003)
- kauppapalveluita kolme kertaa (2002, 2003, 2007)
- turvapalvelut vuonna 2005 (sis. turvahälytykset, laitteet ja käynnit)
- ateriapalvelujen kuljetusta kerran (pilottikokeilu 2007, alueet Itä1 ja Etelä1)
- kotihoitoa kaksi kertaa (tilapäinen kotihoito 2003, yhden alueen koko kotihoito 2005)
- palveluasuntojen hoivapalveluita kaksi kertaa (2 samaa palvelutaloa, 2003 ja 2007).

Kustannustiedot oli saatavissa kotisiivouksesta, kotihoidosta ja palvelutalojen palveluista.

Kotisiivouksen kilpailuttaminen

Tampere antaa kotisiivousta kaupunkilaisille. Palvelun hakijat jaetaan maksuluokkiin tulojen mukaan, joskin vain eniten apua tarvitsevat ovat viime aikoina voineet saada palvelua. Kaupunki jaetaan kolmeen alueeseen (Länsi, Itä ja Etelä), joihin siivousta on ostettu jo hyvin pitkään. Kaupungilla on sopimus kolmen eri tuottajan kanssa, jotka hoitavat eri alueita. Palvelu kilpailutettiin ensimmäisen kerran 1990-luvun lopussa.

Seuraava kilpailutus tehtiin vuonna 2002, hankinnan arvo oli 200 000 euroa/vuosi. Kierros oli jälleen avoin ja tarjoukset saatiin 12 tuottajalta. Hinnat vaihtelivat seuraavasti: yksiö 22 - 90 euroa/h, kaksio 30 - 105 euroa/h ja kolmio 41 - 120 e/h. Tuottajiksi valittiin 4 tuottajaa hinnan ja laadun perusteella. Sopimus tehtiin 2+1 vuodeksi. Kolmas kilpailutus toteutettiin vuonna 2003. Hankinnan arvo oli noin n. 400 000 euroa/vuosi. Tuottajiksi valittiin neljä yritystä, joista vain 1 oli sama kuin aiemmin. Perinteisiä siivousliikkeitä oli enää kaksi (yksi paikallinen ja yksi valtakunnallinen) ja uudempia kotihoitoon erikoistuneita yrityksiä kaksi (yksi paikallinen ja yksi valtakunnallinen). Sopimus tehtiin 3 (+ 1) vuodeksi. Sopimusta on jatkettu optiovuodelle 2007.

Osalle tuottajista asiakkaiden kotona tehtävä palvelu oli uutta ja se aiheutti laatuongelmia. Asiakkaiden asuntojen koko ja siivoustyöhön vaikuttava kalustus ym. vaihtelevat paljon, eivätkä tuottajat osanneet ottaa tätä huomioon, vaan edellyttivät työntekijöiltään että samaan hintaluokkaan kuuluvat asunnot on siivottava samassa ajassa. Se ei käytännössä ole mahdollista. Myös palvelun toimitusvarmuudessa oli puutteita. Kotihoito teki asiakaskyselyn (2004) ja siinä laatuongelmat tulivat selvästi esille. Puutteista on rekla- moitu tuottajille ja tilanne on vähitellen parantunut.

Palvelubussiliikenteen kilpailuttaminen

Tampereella kotihoidon tukipalveluihin kuuluu myös palvelubussiliikenne Liikenteen määrärahat sisältyvät kotihoidon budjettiin. Palvelu ostetaan yksityisiltä yrityksiltä ja on kilpailutettu 3 kertaa. Kotihoito sijoittaa palvelubusseihin tarvittavat asiakkaiden avustajat.

Kauppapalvelun kilpailuttaminen

Vanhusten kauppapalvelu (ostokuriiripalvelu) on tarkoitettu sosiaalipalvelun piiriin kuuluville vanhuksille ja muille sosiaalitoimen osoittamille asiakkaille, jotka eivät pysty tekemään ruokaostoksiaan. Ostokuriiripalvelu vastaanottaa tilaukset, kerää tavarat ja toimittaa ne asiakkaille. Ostokuriiripalvelussa asiakkaat eivät maksa yrittäjälle palvelusta, mutta kaupunki perii asiakkailta (vuoden 2004 alusta alkaen) 2 euroa toimitusker- ralta. Ruokatilaukset tehdään ilman kodinhoitajien työpanosta. Palvelua kokeiltiin jo 1990-luvun lopulla puolen vuoden ajan. Poikkeuksellista hankkeessa oli, että ideoija oli tiiviissä yhteistyössä kaupunkiin palvelussa, joka myöhemmin kilpailutettiin. Kysymyk- sessä oli täysin uusi palveluidea. (Wuori & Löytty 2005.)

Kauppapalvelu eriytettiin kotipalvelusta vuonna 2002 ja sitä on kilpailutettu kolme ker- taa. Palvelu sisältää kotiin tuodut ostokset. Ensimmäinen kilpailutus oli vuonna 2002. Hankinnan arvo oli noin 100 000 euroa. Tarjouskierros oli avoin ja siihen saatiin 5 tar- jouta. Hinnat vaihtelivat 5,39 - 14,00 euroa/ostotoimitus. Tuottajiksi valittiin hinnan ja laadun perusteella kaksi tuottajaa, joista toinen oli valtakunnallinen monitoimialayritys läntiselle alueelle ja toinen paikallinen kuljetusliike itäiselle ja eteläiselle alueelle. So- pimus tehtiin 1+1 vuodeksi. Toinen kilpailutus oli vuonna 2003. Tuottajiksi valittiin samat tuottajat kuin aiemmin. Sopimus tehtiin tällä kertaa 3+1 vuodeksi. Vuonna 2004 etelän ja idän alueen tuntihinnat vaihtelivat kahden valitun yrityksen välillä 6,5 – 8,8 euroa/tunti ja länsialueella 6,9 – 7 euroon tunnilta.

Alkuvaiheessa palvelun käytössä oli suurehkoja alueellisia eroja, koska kotipalvelutyön- tekijät eivät osanneet markkinoida palvelua asiakkaille. Hintojen vaihtelu alkuvaiheen kilpailutuksissa oli suurta. Tämä on osoitus siitä, että vielä toimintaa tuntemattomat tarjoajat eivät osanneet hinnoitella palveluaan oikealle tasolle, markkinat eivät siis olleet vielä valmiit. Ostokuriiripalvelun kustannukset olivat alhaisemmat kuin kaupungin järjestäminä, ulkoistamisella arvioitu säästö oli arviolta 200 000 euroa vuodessa. Kau- pungin resurssit eivät olisi nykyisillä asiakasmäärillä riittäneet palvelun tuottamiseen

ilman toimintatapojen muuttamista. Asiakkaat ovat tyytyväisiä palveluun ja sen laatuun. Henkilökunnan työaika on vapautunut muihin töihin (Wuori & Löytty 2005).

Turvapalveluiden kilpailuttaminen

Kaupunki on ostanut sekä turvahälytykset että -käynnit pitkään Suomen Ensiapupalvelu Oy:ltä. Koska kaupunki halusi luopua myös omista turvapuhelimistaan, turvapalvelut kilpailutettiin kokonaisuutena vuonna 2005. Ostettuun turvapalveluun kuuluvat sekä puhelimet ja muut palvelun laitteet. Joillakin asiakkailla on puhelimen ja turvarannekkeen lisäksi erilaisia hälytyksen tekeviä laitteita, kuten kaatumisvahti, vuotovahti, ovi-vahti, häkä-/tai palohälytin, yms. Palvelun piirissä oli n. 1200 asiakasta vuonna 2005 ja maksut määräytyvät samanlaisen maksutaulukon avulla kuin kotisiivouksessakin. Hankinnan arvo oli 460 000 euroa vuodessa. Tarjouskierros oli avoin ja siihen saatiin 5 tarjousta. Hinnat vaihtelivat 36 500 - 89 500 euroa/kk. Kilpailun myötä vanhan tuottajan hinnat alenivat. Kaupunki valitsi sen tuottajaksi hinnan ja laadun perusteella, sopimus tehtiin 3+1 vuodeksi. Yksi tuottajista valitti kuitenkin markkinaoikeuteen, jonka johdosta kaupunki ei voinut tehdä uutta sopimusta ja käytännössä on jouduttu jatkamaan sopimusta vanhan tuottajan kanssa vanhoilla, kalliimmilla hinnoilla. Poikkeuksellista hankkeessa oli se, että kaupunki pyysi hinnan puhelimen määrän perusteella, ei käyntien, jolloin tuottajalla ei ole kannustetta tehdä ylimääräisiä käyntejä ja laskuttaa sen perusteella.

Ateriakuljetusten kilpailutus

Tampereen kaupungin kotiaterioiden kuljetuspalvelu kilpailutettiin vuoden 2006 lopussa. Tarjousta pyydettiin Tampereen Aterian kotipalveluaterioiden kuljettamisesta kodeissaan asuville asiakkaille. Toimituspisteet sijaitsevat Tampereen kaupungin alueella (reitit Itä1 ja Etelä1). Tampereen Ateria valmistaa pilotoinnissa kuljetettavat ateriat Nekalan palvelukeskuksessa. Aterioista 2/3 on kylmiä ja 1/3 kuumia. Toimitusosoitteita reiteillä on kaiken kaikkiaan 189, mutta määrän odotetaan lisääntyvän 20 % vuonna 2007 ja n. 100 % vuonna 2008 (aterioiden valmistuksen ja kuljetusten keskitys).

Hankintaa suunniteltaessa pidettiin mahdollisille tarjoajille (n. 6 potentiaalista tarjoajaa) esittely- ja keskustelutilaisuus hankinnasta. Tilaisuudessa esiin tulleet asiantuntijakommentit kuljetuspalvelusta varmistivat osaltaan sen, että palvelulle saatiin sopiva tuottaja. Hankintamenettely oli avoin. Määräaikaan mennessä tarjouksensa jättivät paikallinen kuljetusyrittäjä ja valtakunnallinen jakeluyrittäjä. Kokonaistaloudellista edullisuutta mittaavat arviointikriteerit olivat: hinta (50 %), laatu (40 %, perusteina palveluntuottajan kalusto ja henkilökunta vähimmäisvaatimukset ylittävältä osin, henkilökunnan pysyvyys ja perehdytysuunnitelma, tarjouksesta ilmenevä palveluhalu ja yhteistyökyky, halu kehittää toimintaa, tarjouksen selkeys, palvelun tuottamiseen käytettävä tuntimäärä) sekä referenssit vastaavanlaisesta palvelusta (10 %). Tarjouspyynnössä pyydettiin toimituspistekohtaista hintaa, €/ toimituspiste. Hintataso voidaan tarkastaa kerran vuodessa alan indeksimuutosten (kuorma-autoliikenteen kustannusindeksi / pakettiautot) mukaisesti.

Paikallisen kuljetusliikkeen tarjoama hinta oli 8,40 €/ toimituspiste (alv 0) ja valtakunnallisen jakeluyrityksen tarjoama hinta 3,55 €/ toimituspiste (alv 0). Kummankin tarjoama laatu oli asiakirjojen perusteella tarjouspyynnön vaatimusten mukaista. Valtakunnallisen yrityksen tarjouksesta ilmeni paremmin laatuun sisältyvä innovatiivisuus. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen teki ao. valtakunnallinen yritys ja yhteistyö sen kanssa alkoi maaliskuussa 2007. Kokemuksia yhteistyöstä ja palvelun tasosta on vielä liian aikaista vetää yhteen. Palvelun hintatason arvioidaan olevan samalla tasolla kuin edellisenäkin vuonna.

Kotihoidon kilpailutus

Tilapäistä kotihoitoa tarvitaan ruuhkahuippujen tasoittamiseksi. Tilapäistä kotihoitoa on kilpailutettu vuonna 2003 tavoitteena valita tuottajia tuottajalistalle, joilta palvelua voitaisiin tilata sitä tarvittaessa. Hankinnan arvo oli 100 000 euroa. Kierros oli avoin ja tarjoukset saatiin 7 tuottajalta. Hinnat vaihtelivat arkipäivän osalta klo 7-18 välillä 21,53 - 34,50 e/tunti. Sopimus tehtiin 6 tuottajan kanssa 3+1 vuodeksi.

Kalevan kaupunginosassa alkoi vuoden 2005 maaliskuussa kokeilu, jossa kotipalvelut päätettiin ostaa alueen noin 100 kotipalvelun asiakkaalle. Kokeilun tarkoitus oli selvittää palvelun järjestämistavan vaikutus palvelujen kustannuksiin, laatuun ja asiakkaasta lähtevään toimintatapaan. Palveluun kuului kotipalvelut ja kotisairaanhoidon palvelut, ei kuitenkaan tukipalveluita eikä yöhoitoa. Kaupunki kilpailutti alueen kotihoidon samana vuonna. Tarjoukset saatiin 9 potentiaaliselta tuottajalta, joiden hinnat vaihtelivat kotipalvelun osalta (arkisin 7-18) 25,83 – 40 €/h, kotisairaanhoidon 27,10 – 50 €/h. Laadussa ei ollut olennaisia eroja. Kaikilla tuottajilla oli asiakaspalautejärjestelmä käytössään. Tuottajan valinnassa painotettiin hintaa 80 % ja laatua 20 %. Kokonaistaloudellisesti edullisimmaksi muodostui valtakunnallinen sosiaali- ja terveystaloyritys tarjous, joka astui voimaan maaliskuussa 2006. Sopimus tehtiin kolmeksi vuodeksi ja siihen sisältyy yhden vuoden optio. Asiakkaiden kotona käyvät työntekijät vaihtuivat, mutta palvelu sinänsä ei muuttunut edelliseen nähden. Muutoksella ei ollut vaikutusta asiakasmaksuihin.

Palvelutalojen palvelut

Tampere on kilpailuttanut kahden ostopalvelutalon ympärivuorokautiset palvelut kaksi kertaa. Vuonna 2003 valmistui RAY:n tuella Tampereen vanhuspalveluyhdistys ry:n Kaukaharjun palvelukodin toinen siipi sekä Kristillinen palvelukotiyhdistys Elämän puu ry:n rakentama Palvelukoti Elämän puu. RAY:n uusien määräysten mukaan palvelun tuottaja tuli kilpailuttaa. Paikkoja oli näissä molemmissa yhteensä 104, ja molemmissa on sekä kevyttä ns. tuettua palveluasumista että tehostettua palveluasumista. Palveluasumiseen kuuluu ateria-, hygieniä-, turva- ja siivouspalvelut sekä asiointiapu ja avunsaantimahdollisuus kaikkina vuorokaudenaikoina. Asukas maksaa itse vuokran ja muut asumiseen liittyvät maksut, kuten veden ja sähkön suoraan vuokranantajalle. Kunta perii palvelumaksun, joka on korvausta asukkaan käyttämistä palveluista.

Ensimmäisessä kilpailutuksessa tarjouksia saatiin 9. Palvelujen hinnat vaihtelivat Kaukaharjun osalta 367 000 – 1 250 000 euroon/vuosi ja Elämänpuun osalta 550 000 – 1 260 000 euroon/vuosi. Kilpailuun osallistuivat myös talojen rakentamisesta vastanneet yhdistykset. Kaukaharjua hoitamaan valikoitui hinnan ja laadun perusteella valtakunnallinen hoivayritys ja Palvelukoti Elämän puuta yhdistys itse. Mielenkiintoisen Kaukaharjun tapauksesta tekee se, että talon ensimmäisen siiven palvelusta jäi vastaamaan vanhuspalveluyhdistys itse ja haastateltujen mukaan jännitteitä oli erityisesti alkuvaiheessa. Sopimukset solmittiin 3+1 vuodeksi. Hinnantarkistusperusteita ei määritelty sopimuksessa.

Samojen palvelutalojen kilpailutus toteutettiin vuosina 2006 - 2007 uudelleen. Hankinnan arvo oli 2,3 milj. euroa, ja paikkoja oli 101. Tarjouksia tuli Kaukaharjuun 8 ja Elämän puuhun 5. Hinnat vaihtelivat neljän vuoden ajalle yhteensä Kaukaharjun osalta 4,7 - 6,5 miljoonaan euroon (vuotta kohden laskettuna hinnat ovat 1 175 – 1 625) ja Elämänpuun osalta 4,7 - 5,9 miljoonaan euroon (vuotta kohden 1 175 – 1 475 milj. euroa). Valintaperusteena painotettiin hintaa 70 % ja laatua 30 %. Nyt palvelun tuottajiksi molempiin kohteisiin tuli sama valtakunnallinen hoivayritys kuin aiemmin. Sopimus tehtiin 3+1 vuodeksi kiinteähintaisena. Aikaisemmin Elämän puun palveluja tuottanut yhdistys valitti valinnasta markkinaoikeuteen ja kaupunki järjesti palvelun väliaikaisesti vuoden 2007 alkupuolella ostamalla sen ao. valtakunnalliselta yritykseltä.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Henkilövaihdosten ja arkisto-ongelmien vuoksi kaupungista oli saatavilla vain parin palvelun sopimuskustannusten tiedot.

Kotisiivouksen sopimushinnan kehitys €/tunti (kiintein hinnoin)

euroa/tunti	2002	1.4.2004	2007 (optiovuosi)
Yksiö alin	25,94	32,23	29,50
Yksiö korkein	106,14	63,36	58,00
Kaksio alin	35,38	34,08	31,20
Kaksi korkein	123,83	87,40	80,00
Kolmio alin	48,35	45,45	41,60
Kolmio korkein	141,52	111,43	102,00

Kotisiivouksen hinnat ovat sopimuksessa pysyneet kiinteinä viime vuodet, joten käytännössä reaaliset hinnat ovat laskeneet alinta yksihintaa lukuun ottamatta. Kilpailuttamisen voi sanoa laskeneen palvelun hintaa. Toisaalta on esiintynyt satunnaisia laatuongelmia.

Huolimatta kilpailutuksesta 2005 turvakäyntien sopimus jouduttiin tekemään vanhoilla hinnoilla, koska yksi tuottajista valitti markkinaoikeuteen. Sen päätös tuli syksyllä 2007, jonka jälkeen sama tuottaja voitiin valita ja hinnat 1.9. alkaen alenivat.

Kalevan alueen kotihoidon sopimushinnan €/tunti kehitys (arkisin 7-18) (kiintein hinnoin)

€/tunti	1.3.2006	2007
Lähihoitajan työ	26,30	26,37
Kotisairaanhoidajan työ	27,59	27,67

Tuntihinta on reaalisesti hieman kohonnut.

Palvelutalojen ympärivuorokautisten palvelujen hoitopäivän sopimushinnan kehitys (kiintein hinnoin)

Euroa/vrk	2003	2004	2005	2006	2007
<u>Kaukaharju II</u>					
Palveluasuminen	60,71	58,77	56,95	54,46	37,92
Tehostettu palveluasuminen ryhmäkodissa	121,92	118,02	114,36	109,37	110,40
<u>Elämän puu</u>					
Tuettu asuminen	3,58	3,58	3,62	3,81	3,93
Palveluasuminen	28,22	28,27	28,34	29,81	32,21
Tehostettu palveluasuminen	85,23	85,36	85,42	89,86	96,00

Palvelukoti Elämän Puun hinnat ovat 1.1.2006-31.5.2007

Hinnat 1.6.2007 alkaen ja sopimus on voimassa kunnes asia on ratkaistu markkinaoikeudessa

Kaukaharju II:n uudet hinnat voimassa 1.5.2007 alkaen, siinä erikseen tehostettu palveluasuminen 74,45 €/vrk.

Kaukaharjun tavallisen palveluasumisen reaalin hinta on laskenut koko ajan, samaten tehostetun viimeistä vuotta lukuun ottamatta. Elämänpuun tuetun, tavallisen ja tehostetun palveluasumisen palvelujen vuorokausihinta pysyi samana vuoden 2003 kilpailutuksen jälkeen, mutta kohosi uuden kilpailutuksen ja tuottajavaihdoksen myötä.

Haastattelut 30.3.2007

Projektipäällikkö Erkki Teinilä
Kotihoidon päällikkö Erja Pennanen
Ostopalvelusuunnittelija Birgit Viitanen

Ateriapalvelun teksti: kehityspäällikkö Lisa Lehtinen
Kilpailutusprosessit: hankintasihteeri Leila Tuurala
Palvelubussiliikenne: henkilöliikennelogistikko Kati Parkko
Arkistotiedot: arkistosuunnittelija Juho Leppänen

Lähteet

Kumpulainen, A. (2006), Kuuden suurimman kaupungin vanhusten- ja sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kustannusten vertailu 2005. Kuusikko –työryhmä 3/2006. Edita Oy, Helsinki.

Tilastokatsaus Tampereelta 2006:1. Tampereen kaupunki, Talous- ja strategiaryhmä, Tilasto- ja tutkimuspalvelut.

<http://www.tampere.fi/tiedostot/5jeDzu1br/Tilastokatsaus2006.pdf> (2.4.2007)

Wuori, O. & Löytty, I. (2005), Selvitys kuntien palvelutuotannon avaamisesta kilpailulle. Taustaselvitys VM:n työryhmämuistiolle 6/2005 ”Yksityisen palvelutuotannon rooli julkisessa palvelutuotannossa”

Vantaa

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot⁷

Vantaa asukasluku on noin 190 000. Yli 65-vuotiaiden määrä oli noin 20 000, vuonna 2006 osuus väestöstä oli 10,4 %, kun 75 täyttäneitä oli 3,5 % ja yli 84-vuotiaita 0,7 %. Muihin suuriin kaupunkeihin nähden vanhusten osuus on vähäinen, mutta kasvanut eniten. Väestö Vantaalla on naapurikaupungin Espoon tavoin selvästi nuorempaa kuin Helsingissä, mutta tulevana vuosina palveluntarve lisääntyy Vantaallakin huomattavasti.

Vantaan palvelurakenne painottuu ympärivuorokautiseen hoivaan, erityisesti tehostettuun palveluasumiseen. Ympärivuorokautisen hoivan (palveluasunnot ja vanhainkotihoito) piirissä oli Vantaalla 6 % yli 65-vuotiaista. Heistä 2 % oli tehostetun palveluasumisen piirissä. Tehostetun palveluasumisen kustannukset vuonna 2005 olivat 13 milj. euroa (vrt. vanhainkotien 16,6 milj. euroa), ja kustannusten kasvu vuosikymmenen alusta on ollut jopa 68 %. Kuuden suurimman kaupungin tehostetun palveluasumisen keskimääräinen asumisvuorokauden hinta oli 90 euroa vuonna 2005, ja Vantaalla asumisvuorokauden hinta omissa tehostetun palveluasumisen yksiköissä oli 56 ja ostetuissa 99 euroa. Vanhusväestön kasvun vuoksi ympärivuorokautisen hoidon paikkatarve kasvaa noin 30 paikkaa vuosittain.

Kotihoidon käyntejä oli yli 65-vuotiaiden talouksiin Vantaalla 152 341. Määrä on laskenut 2000-luvun alkuun nähden peräti 36 %. Määristä tosin vuonna 2005 vähennettiin palvelutaloihin apua saavat, mutta vähenemä on silti ollut suuri. Pelkkiä tukipalveluita saaneiden osuus 65-vuotiaista oli Vantaalla 9,6 %. Yli 65-vuotiaiden kotihoidon kustannukset olivat 8,1 milj. euroa.

Vuoden 2001 alusta Vantaan vanhusten erityispalveluyksikkö Verpa aloitti toimintansa. Sen tehtävänä on järjestää 65 vuotta täyttäneiden vanhusten palvelu heidän tarvitessaan ympärivuorokautista palvelua kodin ulkopuolella. Verpan toimintaan kuuluu myös laitoshoidon ja tehostetun asumispalvelun laadun turvaaminen laatukriteeristön ja sen arviointimenettelyn avulla. Laatukriteeristöä käytettiin kaikkien yhteistyökumppanien kanssa vuosittaisten hintaneuvottelujen perusteena. Kasvavalle määrälle vanhuksia hankittiin huolenpitopalvelua yksilöllisin maksusitoumuksin, sillä kunnan omaa palveluntuotantoa ei haluttu lisätä. Ennen kilpailutusta yhteistyötä oli yli 40 asumispalvelun tuottajan kanssa. Vantaa käytti vuonna 2001 tehostetun asumispalvelun ostoihin 5,9

---

⁷ Kuvaus, prosessi ja vaikutukset osittain lähteestä Wuori & Löytty (2005).

milj. euroa. Hankitun palvelun kokonaisarvo oli tätäkin suurempi, sillä asukkaat maksoivat asiakasmaksuina palveluntuottajille keskimäärin 30 % asumispalvelun kokonaisuudesta. Kaupunki ei kokenut hallitsevansa hintakehitystä. Kilpailuttamisella arvioitiin saavutettavan jonkinlaista taloudellista hyötyä.

Vantaan oma vanhainkotitoiminta oli tuotteistettu aiemmin ja palvelutuotteita vastaavat asumispalveluihin sovitettavat palvelukokonaisuudet toimivat kilpailutuksen kohteina. Kokonaisuuksia ovat seuraavat kolme: vanhusten tehostettu asumispalvelu, dementoituneen vanhuksen asumispalvelu ja erityisryhmien asumispalvelu.

Kotipalvelussa sekä säännöllisten että tilapäisten asiakkaiden määrä on kasvanut 2000-luvulla, mutta pelkästään tukipalveluita käyttävien asiakkaiden määrä on vähentynyt. Säännöllisen kotipalvelun asiakkaita oli 1414 vuonna 2006. Kotihoidon käyntejä oli 399 760, josta vanhusten luona 329 090. Kotipalvelun tukipalveluita saavia oli kaiken kaikkiaan 1555, joista pelkästään tukipalveluita saavia oli 272.

Vantaa on kilpailuttanut

- tehostetun palveluasumisen palvelutalon palvelut kaksi kertaa (1999, 2002)
- tehostetun palveluasuminen kerran (2003)
- turvahälytykset, laitteet ja palvelut (1999)
- kotiin annettavan siivouksen (2001)
- kauppapalvelun (2003)
- aterioiden kuljetuksen (2006).

Näistä kustannustietoja oli saatavissa palvelutalon palveluista, tehostetusta palveluasumisesta, turvapalveluista, kotisiivouksesta ja kauppapalveluista.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Palveluasuntojen palveluiden ja palveluasumisen kilpailutus

Vantaan kaupunki kilpailutti vuonna 1999 Hakunilaan valmistuvan itse rakentamansa Heporinteen palvelutalon koko palvelutuotannon (hoitopaikkoja 43). Palveluihin sisältyy

- asuminen
- ruoka
- päivittäiseen elämään tarvittava apu
- perussairaanhoito
- tavanomaiset kulutustarvikkeet, hoitotarvikkeet ja -välineet (ei kuitenkaan kestopulostustarvikkeet eikä lääkkeet) ja
- asukkaan kokonaistilanteesta huolehtiminen.

Hankintasopimuksen vuosikustannukset olivat hankinnan alussa n. 2,4 miljoonaa markkaa/vuosi (403 360 euroa/v). Kaupungin oma toiminta oli yhtenä vaihtoehtona tarjouskilpailussa. Kaupungin omat kustannukset vastaavasta toiminnasta arvioitiin hieman edullisemmaksi kuin halvin tarjous. Ero oli kuitenkin vähäinen ja koska haluttiin mah-

dollisuus vertailla omaa ja yksityistä palvelutuottajaa, valittiin yksityinen. Tarjouspyyntö lähetettiin kahdeksalle ja tarjous saatiin neljältä tuottajalta. Kilpailun voitti pohjoismainen sosiaali- ja terveystalouden tuottajayhtiö kokonaistaloudellisesti edullisimpana, joka tuli vastaamaan palvelusitoumuksella sekä kotihoidosta että sen tukipalvelusta. Hinnan korotus on vuosittain ollut noin 2-4 %.

Vuonna 2002 oli vuorossa elokuussa 2003 Myyrmäkeen valmistuneen Liesitorin palvelutalon yhteydessä olevan dementiapienryhmäkodin (12 paikkaa) palvelutuotannon kilpailuttaminen. Talon omistaja on Vanhusten Palvelutaloyhdistys ja se oli yhtenä vaihtoehtoisena tarjoajana, muita tarjoajia oli 3. Tarjoajan valinta tehtiin kokonaistaloudellisuuden perusteella. Palveluntuottajaksi valittiin sama pohjoismainen yritys kuin Heporinteeseenkin. Sopimus tehtiin 3 (+2) –vuotiseksi. Uutta kilpailutusta suunnitellaan joko vuoden 2007 lopulla tai 2008 alussa.

Mittavampi kilpailutus toteutettiin syksyllä 2003. Kilpailutuksen kohteena oli tehostetun asumispalvelun noin 290 asukaspaikkaa, jotka tähän mennessä oli hankittu yksilöllisin maksusitoumuksin (kaupungilla on omia paikkoja vain noin 20). Tarjouspyyntö oli kaksisainen. A-osa koski kaupungin nykyistä asumispalvelujen tarvetta (noin 240-280 paikkaa). Tältä osin hankinnassa noudatetaan avointa menettelyä. Tarjouksiin tuli sisältyä toimitilat. Tarjouspyynnön B-osa koski lisääntyvää tehostetun asumispalvelujen tarvetta vuosina 2005-2010. Tältä osin hankinnassa noudatetaan neuvottelumenettelyä, johon otettiin tarjousten perusteella mukaan 6-8 tarjoajaa.

Palveluiden tulevasta kilpailuttamisesta tiedotettiin palveluntuottajille yhteistyökokouksissa jo paria vuotta ennen kilpailutusta. Hankkeen painotus oli jo ennestään markkinoilta hankitun palvelun kilpailuttamisesta, jossa oma tuotanto ei ole mukana. Tarjouksia tuli yhteensä 35, joista vertailuun päätyi 29 (hylkäykset johtuivat joko myöhästymisestä tai siitä että tarjous ei vastannut tarjouspyyntöä). Vuorokausihinnan vaihteluväli oli 85,13 – 109 euroa.

Tarjouksia arvioitaessa käytettiin muun muassa kriteereitä: laatu (25 arviointikohdetta), hinta, sijainti ja palveluntuottajan edellytykset palvelun järjestämiselle. Tarjoajista valittiin hinnan, laadun ja sijainnin perusteella 15 yritystä tai yhteisöä palvelun tuottajiksi. Puitesopimukset A-osaan liittyen ovat voimassa vuoden 2006 loppuun asti, eli sopimus tehtiin kolmivuotiseksi (+2 optiovuotta). Maksusitoumusmenettelyllä aiemmin ostettujen asumispalveluiden osalta kilpailutettiin 270 paikkaa, pitkäaikaisia laitoshoitopaikkoja 30 kappaletta ja vuonna 2003 tarvittavien lisäpaikkoja oli kilpailutuksessa 30 kappaletta. Jatkossa tarjousten vertailuun on tarkoitus sisällyttää kaksi vaihetta: laatukriteerien läpäisy ja hintavertailu.

Turvapalveluiden kilpailutus

Kaupunki on kilpailuttanut turvahälytysten vastaanoton, laitteet ja turvakäynnit (ympäri vuorokautiset auttamiskäynnit) vain kerran (1999) ja solminut toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen, mutta sopimusta on jouduttu tarkistamaan usean kerran yritysostojen vuoksi. Ensimmäiseen tarjouskilpailuun tuli vähän alle kymmenen tarjousta. Varsi-

naista turvapalvelua tarjosi 4-5 tarjoajaa.⁸ Tarjoajista valittiin suomalainen verkko- ja palveluoperaattoriyritys, jonka kanssa sopimusta tarkistettiin vuosina 2003 ja 2006 alihankkijan muuttumisen ja myöhemmin yritysston myötä. Lisäksi laatuvaatimuksia haluttiin täsmentää. Ennen turvapalveluiden kilpailuttamista vuonna 1999 turvapuhelien asentamisesta huolehtivat kotipalvelutyöntekijät ja hälytykset ohjautuivat pelastuslaitokselle. Ostopalveluun siirtyminen nähtiin järkeväksi mm. siitä syystä, että palvelu on onnistuttu saamaan omakustanteiseksi, kun asiakasmaksuilla saatavat tulot (vuonna 2006 noin 163 000 euroa) kattavat menot.

Siivouspalveluiden kilpailutus

Siivouspalvelut eriytettiin kotipalvelutyöstä vuonna 2001 ja tuotteistettiin. Muutoksella laskettiin säästettävän 83 000 euroa vuodessa (brutto), eli noin 8 kotipalvelutyöntekijän työ vuodessa, jolloin työtä voidaan kohdistaa vaativampaan hoivatyöhön. Siivoustöitä karsittiin ja sen saanti määriteltiin vain tietyn tulorajan alittaville. Tehtävästä ei haluttu luopua kokonaan, sillä sen merkitys nähdään olevan suuri vanhuksen ensimmäisenä yhteydenottona kasvavaan avuntarpeeseen. Asiakkaille määriteltiin maksuksi yhdestä siivouskerrasta (kaksi tuntia) 25,23 euroa.

Kotiin annettava siivous kilpailutettiin 2001 ja sopimus solmittiin vuonna 2002 toistaiseksi voimassa olevaksi. Hankinnan arvo oli 80 000 euroa/v. Menettely oli rajoitettu, tarjouspyyntö lähetettiin 11 yritykselle ja tarjouksia saatiin kolme. Valintakriteereistä painottui hinta 55 % ja laatu 20 %. Tarjouksista valittiin kaksi hinnaltaan selvästi edullisimpina, pääkaupunkiseudulla toimiva siivousyritys hoitamaan läntistä ja vantaalainen koti- ja hoivapalvelua antava yritys itäistä aluetta. Asiakkaita toiminnan piirissä on alle 100. Kilpailutuksen tuloksia pidetään hyvänä. Laatuun on tuottajan tekemän vuosittaisen asiakaskyselyn mukaan oltu jopa erittäin tyytyväisiä.

Kauppapalveluiden kilpailutus

Kauppapalvelujen eriyttäminen tukipalveluksi ja kilpailuttaminen toteutettiin vuonna 2003. Muutoksella laskettiin säästettävän 10 kotipalvelutyöntekijän työ vuodessa. Tarjouksen jätti 4 tuottajaa, joista vain kaksi oli varteen otettavaa. Parhaimmat laatuvaatimukset täyttänyt vantaalainen vähittäiskauppa valittiin palvelun tuottajaksi. Toiminta käynnistyi vuoden 2004 toukokuussa, sopimus tehtiin kolmevuotiseksi. Kauppapalvelun yhteen toimituskertaan kuuluu kaksi kauppakassia. Kotihoidon henkilökunta tilaa palvelun tuottajalta viikoittain asiakkaidensa ruokaostokset internetin tai sähköpostin kautta. Hinta palvelutaloihin toimitettuna on 8,5 euroa ja asiakkaan kotiin 10 euroa, joihin lisätään alv 22 %. Asiakkaan omaksi osuudeksi määriteltiin 5 euroa. Palvelun tuottaja perii tiliasiakkailta lisäksi laskutuspalloina 3,36 euroa kuukaudessa. Yritys käyttää alihankkijaa kuljetuksissaan.

Kilpailuttaminen ja asiakkaiden informointi toteutettiin järjestelmällisesti. Asiakasmäärät toteutuivat kuitenkin odotettua pienempinä ilmeisesti uuden asiakasmaksun vuoksi.

---

⁸ Tarjoajat käyttivät toisiaan alihankkijoina, joten vanhaa tietoa oli vaikea tarkastaa.

Vuoden 2004 aikana asiakkaita kuukaudessa oli keskimäärin 321 (alun perin arvioitu 100 - 200 enemmän) ja toimituksia 754. Palvelun seurantaryhmä on kokoontunut säännöllisesti. Yhteistyö tilaajan ja palvelun tuottajan kanssa on ollut sujuvaa. Asiakastyytyväisyys oli sovituksen vuoden 2005 kyselyn mukaan ollut erittäin hyvä.

Aterioiden kuljetus

Ateriakuljetusten piirissä on noin 220 laitostoimitusta ja noin 400 kotihoidon ateriapalvelun asiakasta. Ateriat valmistetaan valmistuskeittiöissä, joita ovat osa koulujen keittiöistä, vanhainkotien keittiöt ja sairaalan ravintokeskus. Ateriakuljetukset on hoidettu yksityisten kuljetusyrittäjien toimesta. Kaupunki halusi kilpailuttaa palvelun vuonna 2006. Edellinen aterioiden kuljetusten kilpailutus tehtiin 1990-luvulla ja sopimukset solmittiin tuolloin toistaiseksi voimassa oleviksi. Kuljetukset käsittävät sekä laitosate-riatoimituksia kaupungin laitoksiin kuljetuslaitokoissa tai kuumakuljetusvaunuissa että kotihoidon ateriapalvelun yksittäisaterioita ateriatarjottimissa.

Kuljetukset oli jaettu kahdeksaan kilpailukohteeseen. Sopimuskausi on neljä vuotta ja koko hankinnan arvo on noin 2 miljoonaa euroa. Hankinnan vuosikustannus on noin 495 000 euroa. Hankinnassa käytettiin avointa menettelyä ja tarjouksen jätti 4 yritystä, joista yksi hylättiin tarjouspyyntöä vastaamattomana. Hankinnan valintaperusteena oli yhdessä kohteessa hinta ja muissa 7 kohteessa kokonaistaloudellinen edullisuus. Kokonaistaloudellista edullisuutta vertailtiin käyttäen painoarvoja: hinta (70 %) ja laatu (30 %). Laatu vertailtiin omavalvontasuunnitelman (15 %) ja sijaistamisjärjestelyjen sekä kuljettajien perehdyttämisen avulla (15 %). Uudet sopimukset ovat astuneet voimaan kesäkuussa 2007, joten vielä ei voida tehdä arvioita toiminnan laadusta. Hinnat ovat kohonneet aiempaan nähden.

3. Kilpailuttamisen kustannusvaikutukset

Palveluasumisen kilpailutus

Vanhusten tehostetun palveluasumisen kilpailuttamisen myötä palveluun luotiin selvät laatukriteerit ja niiden arviointitavat. Uusien yrittäjien tulo Vantaalle vanhusten asumis-palveluihin ennen kilpailuttamista oli suunnittelematonta ja hallitsematonta. Tähän on saatu muutos kilpailutuksen myötä. Hankkeessa ei saatu aikaan merkittäviä kustannus-säästöjä. Vanhukset saavat jatkaa asumista myös sellaisten palvelutuottajien järjestä-mänä, jotka eivät pärjänneet tarjouskilpailussa.

Uusimmassa kilpailutuksessa valitut tarjoukset olivat hintatasoltaan keskimäärin 3,6 prosenttia korkeammat kuin muun vuonna 2003 hankitun tehostetun asumispalvelun kustannukset. Hoitopäivän keskihinnaksi tuli 95,60 €, kun aiempi bruttohinta oli n. 92 €/vrk (vuodessa noin 10 M€). Hinnan ja yleisen kustannustason nousut ovat suunnil-leen samansuuruiset. Yksittäisten tuottajien osalta yksikköhintojen nousut olivat osin huomattavasti suurempia. Kilpailutuksen perusteella ei saavutettu palveluiden halpene-

mista. Kilpailutukseen sitoutuneiden hallinnollisten tai taloudellisten resurssien arviointia ei ole tehty.

Keskimääräisen laadun arvioidaan parantuneen olennaisesti eräiden puutteellisten yksiköiden jäädessä hankintasopimusten ulkopuolelle ja kaikkien sitouduttua laatukriteereihin. Palveluiden saatavuus erityisesti tulevia vuosia ajatellen parani kilpailun perusteella. Henkilöstövaikutuksia ei ollut, sillä kaupungin oma työ ei kilpaillut prosessissa mukana.

Hankintapäätöksistä tehtiin sosiaali- ja terveyslautakunnalle yksi oikaisuvaatimus, joka ei menestynyt. Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystalossa heräsi epäilyksiä siitä, että eräiden tarjouskilpailuun osallistuneiden elinkeinonharjoittajien kesken vallitsi yhteisiä hintasuosituksia. Koska Vantaalla oli odotettu kilpailutuksen tuovan mukanaan säästöjä, Kilpailuvirasto pyysi kaupungin kanssa käytyjen keskustelujen perusteella Etelä-Suomen lääninhallitusta selvittämään tarjouskilpailuun osallistujien epäiltyjä yhteisiä hintasuosituksia. Läninhallitus totesi selvityksessään, että Vantaan asumispalveluiden kilpailuttamisessa ei ole osoitettavissa kilpailunrajoituslain 4. pykälässä tarkoitettua kiellettyä kilpailijoiden välistä horisontaalista hintayhteistyötä.

Kaikki kilpailutukset ovat koskeneet eri kokonaisuuksia, joten kilpailun vaikutusta hinnan kehitykseen ei ole mahdollista seurata vuosien välillä.

Heporinteen (43 paikkaa) palvelutalon ja dementiakodin palveluasumisen hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk (kiintein hinnoin)

Heporinne	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Palvelutalo	38,24	37,15	37,32	31,18	30,36	30,18
Dementiakoti	75,13	83,46	84,16	112,61	111,09	105,60

Palvelutalon hoitopäivän hinta on laskenut koko ajan. Dementiakodin hinta nousi reilusti vuoteen 2005 asti, kunnes tasaantui ja reaalisesti jopa laski parina viime vuonna.

Liesitorin Emma-Sofian sopimushinnat €/vrk (kiintein hinnoin)

	2003	2004	2005	2006	2007
Ryhmäkoti	136,20	131,84	127,75	123,72	122,98

Palvelun reaalin hinta on laskenut, vaikka tuottaja ei ole vaihtunut eikä kilpailutusta ollut.

Tehostetun palveluasumisen ostopalveluiden hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk (kiintein hinnoin)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kilpailutettu (290 paikkaa)	107,48	108,50				103,50
Kilpailuttamaton (maksusitoumukset)			79,10	103,27	100,29	118,74

Kilpailutetun palveluasumisen reaalin hinta on laskenut 2000-luvulla. Maksitumuksella ostettavien palveluasumispaikkojen hinta on kohonnut ja on noin 10 euroa kilpailutettua korkeampi.

Turvapalveluiden kilpailutus

Hinnat eivät ole muuttuneet sopimusaikana operaattorin ja Vantaan välillä.

Turvapalvelun sopimushinnan kehitys (kiintein hinnoin)

Turvapalveluhinnasto	2000	2005	2007
*Perusmaksu €/kk/asiakas	4,7	4,4	4,2
*Käyntimaksu €/käyntikerta	25,9	26,3	25,0

* Deflatoitu ansiotasoindeksillä

Taulukossa on Vantaalle syntyvät kustannukset yllä mainituista laite- ja turvapalveluista. Asiakasmaksua eli tuloa Vantaa perii 25,23 €/kk/asiakas.

Siivouspalveluiden kilpailutus

Palvelun hinta on ollut edullinen laadun kärsimättä. Asiakkaille määriteltiin uusi maksu, joka oli kerralta 25,23 euroa. Sopimukseen on tehty hintatarkistuksia vuosina 2004, 2005 ja 2006.

Kotisiivouksen hinta, €/käynti, (kiintein hinnoin)

	2002	2004	2005	2006
Siivousyritys	67,7	67,7	65,2	63,2
Kotipalveluyritys	51,2	49,4	48,3	50,0

Deflatoitu ansiotasoindeksillä.

(Kotipalveluyrityksen hintoihin ei kuulu arvonlisäveroa, koska luetaan hoivapalveluksi, siivousyrityksen hinnoissa on 22 %.)

Kauppapalveluiden kilpailutus

Uudistuksesta tehtiin tarkkoja laskelmia. Tukipalveluksi eriyttämisellä arvioitiin saatavan 406 150 euron säästö. Kun tästä vähennetään uuden kauppapalvelun nettokustannukset (asiakasmaksut otettu huomioon), säästöksi saatiin 378 530 euroa. Palveluille määriteltiin asiakasmaksuksi 5 euroa. Sopimushinta on pysynyt ennallaan.

Kauppapalvelujen sopimushinta €/toimituskerta (kaksi kauppakassia) (kiintein hinnoin)

Euroa/toimituskerta	2004	2005	2006	2007
Palvelutaloon tuotuna	9,3	8,9	8,7	8,5
Kotiin tuotuna	10,9	10,5	10,2	10,0

Asiakasmaksu (tuloa kaupungille) on 5 euroa/toimituskerta. Tuottaja perii tiliasiakkailta lisäksi 3,36 maksun.

Ateriakuljetusten kilpailutus

Uudet sopimukset astuivat voimaan kesäkuussa 2007. Niiden myötä hinnat selvästi nousivat. Oleellinen asia uusissa sopimuksissa on se, että niiden myötä kuljetuksilla on selkeitä laadullisia vaatimuksia, joita voidaan seurata ja vaatia toteutumaan. Aikaisemmat erilliset sopimukset eivät enää vastanneet nykyisiä tarpeita. Hinnan kehitystä kuvaavaa taulukkoa ei ollut mahdollista laatia, sillä kullakin kuljettajalla on ollut oma hintansa ja laskutustietojen etsiminen olisi vienyt liiaksi haastateltavien työaika.

Haastattelut:

Vanhusten avopalveluiden päällikkö Ulla-Stina Palomaa (12.2.2007)

Johtava ylihoitaja, vanhustenhuollon asiantuntija Seija Vuorenoja (12.2.2007)

Palvelupäällikkö Matti Mäkelä (19.2. 2007), kommentointia on jatkanut Armi Laalo

Lisätietoja ovat antaneet:

Aluejohtaja Ismo Airinen

Ateriapalvelujohtaja Hannele Vuorikoski

Palvelupäällikkö Anna-Liisa Korhonen

Lähteet:

Korhonen, A-L. & Vuorenoja, S., Raportti kauppalpalveluista 2004. Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala, vanhus- ja vammaispalvelut. 30.4.2005.

Kumpulainen, A. (2006), Kuuden suurimman kaupungin vanhusten- ja sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kustannusten vertailu 2005. Kuusikko –työryhmä 3/2006. Edita Oy, Helsinki.

Mäkelä, M, (2007): Selvitys vanhusten asumispalveluiden kilpailuttamisesta Vantaalla. Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto, Vanhusten erityispalvelut.

Siivouspalvelujen toteuttaminen kotihoidossa. Vantaan sosiaali- ja terveyslautakunnan kokousmuistio 6.6.2001.

Tarjouskilpailu kotihoidon asiakkaiden siivouspalvelusta. Vantaan sosiaali- ja terveysviraston päätöspöytäkirja 29.10.2001.

Tarjouskilpailu kotihoidon kaupakassipalvelun tuottamisesta. Vantaan sosiaali- ja terveysvirasto 3.11.2003.

Tarjouskilpailu vanhusten tehostetun asumispalvelujen tuottamisesta. Tarjouspyyntö Dnro Soster 2711/2003. Vantaan kaupunki. Sosiaali- ja terveysvirasto.

Vantaan sosiaali- ja terveysviraston taloussuunnitelma 2005-2007. Toiminnalliset tavoitteet. Tilastoja.

Vantaan kaupungin ateriapalvelujen ateriakuljetusten hankinta (12 §). Kotihoidon tukipalvelujen ostot. Tilakeskuksen lautakunta 23.1.2007

Vertailu- ja pisteytystaulukko vanhusten tehostetun asumispalvelujen tarjouksista 2003. Excel-muistio.

Wuori, O. & Löytty, I. (2005), Selvitys kuntien palvelutuotannon avaamisesta kilpailulle. Taustaselvitys VM:n työryhmämuistiolle 6/2005 ”Yksityisen palvelutuotannon

tannon rooli julkisessa palvelutuotannossa” http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_tutkimukset_ja_selvitykset/97942/97937_fi.pdf (2.2.2007)

Oulu

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Vuoden 2006 lopussa Oulun väkiluku oli 130 178. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä oli 12,2 % (15 882), 75 vuotta täyttäneitä oli 5,9 % ja yli 85-vuotiaita 1,1 %. Oulun vanhushpalvelut ovat muita suuria kaupunkeja kattavimmat. Palvelurakenne on voimakkaasti avopalvelupainotteinen. Erityisesti kotihoito on keskeistä. Tähän on syynä 15 vuotta jatkunut tietoinen laitoshoidon purku (18,1 prosentista 8,4 prosenttiin 75 vuotta täyttäneistä), joka aloitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon yhdistämisen yhteydessä 1990-luvun alussa. Vuonna 2005 säännöllistä kotihoitoa sai Oulussa 65 vuotta täyttäneistä 7,1 %. Kotipalvelua saaneita vanhuskotitalouksia oli 1343 kpl. Kotihoidon käyntejä yli 65-vuotiaiden talouksiin oli 527 607, mukana on palvelutaloihin tehdyt käynnit. Pelkkiä tukipalveluita saaneiden osuus 65-vuotiaista oli 18,4 %.

Yli 65-vuotiaiden kotihoidon kustannukset Oulussa olivat 14,5 milj. euroa. Ympäri vuorokautisen hoivan (palveluasunnot ja vanhainkotihoito) piirissä oli 5 % yli 65-vuotiaista. Heistä 1,3 % oli tehostetun palveluasumisen piirissä. Tehostetun palveluasumisen kustannukset olivat 5,3 milj. euroa (vrt. vanhainkotien 23 milj. euroa). Kuuden suurimman kaupungin tehostetun palveluasumisen keskimääräinen asumisvuorokauden hinta vuonna 2005 oli 90 euroa, Oulussa asumisvuorokauden hinta omissa tehostetun palveluasumisen yksiköissä oli 104 ja ostetuissa 67 euroa

Ympäri vuorokautinen asumispalvelu alkoi kehittyä 1990-luvun puolivälissä. Tuolloin valmistuivat omat palvelukodit/ryhmäkodit, joissa oli kolme 5-paikkaista ja kaksi 10-paikkaista yksikköä. Oulun diakonissalaitos muutti vanhainkotina toimineen talon palveluasunnoiksi ja kaupunki alkoi ostaa 35-paikkaisen palveluasumisen palveluita. Kaupunki teki tuolloin puitesopimuksia järjestöjen ja yritysten kanssa, koska paikkoja tarvittiin lisää. Sopimuksissa neuvoteltiin hinnat vuosittain, perustana olivat samat hinnat nousut kuin omassakin tuotannossa.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Oulu on kilpailuttanut

- tehostettua palveluasumista 3 kertaa (2003, 2004 ja 2006)
- turvapalvelut seudullisesti: turvahälytysten vastaanotto ja turvalaitteet (7 kuntaa) 2 kertaa (2000 ja 2004), turvapalvelukäynnit kerran (2004)

Näistä kustannuskehitystä tarkasteltiin vain palveluasumisen osalta, sillä turvapalveluihin ei saatu tarjouksia.

Tehostettu palveluasuminen

Vuonna 2003, ennen kilpailutusta, omia tehostetun asumispalvelun paikkoja oli 34 (n. 20 %) ja ostettuja 221 (n. 80 %). Kilpailutus käynnistyi, koska palvelutarve laajeni ja haluttiin saada kokemusta markkinoista. Lisäksi oletettiin, että aiempaan maksumuskäytäntöön verrattuna saataisiin edullisempia hintoja. Tehostetun asumispalvelun paikat kilpailutettiin vuonna 2003 ensimmäisen kerran. Tuolloin kohteena oli 140 ostopalvelupaikkaa, jotka kaupunki sitoutui ostamaan. Tarjouskierros oli avoin ja tarjouksia tuli 9 kpl. Valinnassa painotettiin hintaa 70 % ja laatua 30 %. Tarjouspyynnössä oli määritelty tietyt ehdottomat laatuksiteerit, jotka tuli täyttää ennen hintavertailua ja erityistä laaturisteytystä. Lisäksi hintojen kehitys sidottiin elinkustannusindeksiin (70 %) ja ansiotasoindeksiin (30 %). Yksi tarjous hylättiin tarjouspyyntöä vastaamattomana ja puitesopimus tehtiin 8 tuottajan kanssa. Hintavaihtelu oli melkoinen, 60 euron vuoro-kausihinnasta 105 euroon.

Vuoden 2006 kilpailutus koski jo 195 paikkaa (ostopalvelujen hankinnan arvo kaiken kaikkiaan 6,6 miljoonaa euroa vuodessa). Menettely oli avoin ja tarjouksia tuli 12 ja niistä hylättiin yksi. Aiempiin kilpailutuksiin nähden hintavaihtelut olivat suuria, jopa 1 % - 45 % erolla edellisiin hintoihin nähden. Lisäksi markkinoille oli tullut uusi tuottaja, joka tarjosi muita 10 % halvemmalla. Sen arvioitiin tarjonnan edullisemmin juuri markkinaosuutta saavuttaakseen. Haastateltavat kuvaavat kierrosta siten, että ”markkinat tuli ostettua aika täyteen”. Aiemmissa kilpailutuksissa sopimuksen piiriin oli hyväksytty tiettyjen kuntien alueella sijaitsevat palvelutalot, nyt ehdoksi asetettiin 70 km etäisyys kaupungista. Uusista paikoista 35 paikkaa sovittiin olevan Muhoksella, 40 km päässä kaupungista. Asia on herättänyt närää julkisuudessa pitkän etäisyyden vuoksi.

Turvahälytykset, turvalaitteet ja -palvelut

Erilaisista tuotantovaihtoehtoista tehtiin Oulun seudulla tarkkoja laskelmia ja hälytyspäivystys ja turvalaitteet (turvpuhelin ja lisälaitteet) kilpailutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2000⁹. Yritysten tarjouksista kokonaisedullisimmaksi Oulun näkökulmasta tuli vaihtoehto, jossa laitteet vuokrataan ja hälytysten vastaanotto ostetaan. Kilpailutus hoidettiin seudullisesti, mutta kukin kunta teki oman sopimuksensa palvelupaketin sisällöstä. Tarjouksia tuli 8, niistä valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana silloinen ruotsalaisen omistajan hälytyspalveluja tarjoava yritys (joka myöhemmin alihankintojen muuttumisten kautta muuttui ruotsalaisen hoivapalveluyrityksen palveluksi ja sen jälkeen suomalaisen yrityksen palveluksi). Vertailuhinta viiden vuoden ajalle vaihteli erittäin paljon, Oulun osalta n. 437 000 – 706 000 euroon. Sopimus tehtiin 3-vuotiseksi (+1 optio). Tuolloin tehtiin myös laskelmia turvakäynneistä, mutta se nähtiin edulliseksi hoitaa omana toimintana, sillä Oulu oli käynnistänyt yöpartiotoiminnan aiemmin ja

---

⁹ Hankinnan laajuus oli yksi vastaanottokeskus, n. 900 turvpuhelin (Oulun osalta noin 50 vuosittain) ja n.140 palovaroitinta, n.50 liesivahtia ja n.30 kuluvalvontalaitetta.

työntekijät pystyivät työskentelemään varallaoloaikana muussa ympärivuorokautisessa hoidossa täyttämässä mahdollista henkilöstövajetta.

Vuonna 2004 hälytykset ja laitteet kilpailutettiin toisen kerran, sillä nyt mukaan otettiin turvapalvelut. Tarjoajia oli 9, mutta niistä vain 4 täytti tarjouspyynnön kriteerit. Palvelua aiemmin hoitanut tuottaja valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana. Sopimus tehtiin jälleen 3-vuotiseksi (+1). Turvapalveluihin tuli 2 tarjousta, mutta toinen tarjous jouduttiin hylkäämään ja toinen tarjoaja vetäytyi, joten turvapalvelu jäi omaksi toiminnaksi. Turvahälytysten ja -palvelujen piirissä on noin 970 henkilöä. Asiaksmaksut on porrastettu tuloluokittain, ja ne ovat pysyneet samana.

Hälytyspäivystyksen kilpailutuksen myötä vuonna 2000 laitteet muuttuivat leasing-laitteiksi. Vuoden 2004 kilpailutus alensi palvelun tuottajan hintaa peräti 15 % edelliseen vuoteen nähden, koska laitteiden leasing-vuokrat laskivat. Koko turvapalvelun kustannusten aleneminen (oma tuotanto mukaan lukien) oli 14 %, jälleen syynä ao. vuokrien lasku, joka kompensoi muuta kustannusten nousua (ostokustannukset sisältävät laitevuokrat, hälytyspalvelut, laiteasennukset ja -huollot, oma toiminta puolestaan asiakasohjauksen (palvelun arviointi ja myöntäminen) ja turva-auttamispalvelun.)

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Vuoden 2006 tehostetun palveluasumisen kilpailuttamisen myötä hinnat kohosivat edellisen vuoden 66 - 92 euron vuorokausihinnasta 72 -110 euroon/vrk. Hinnat nousivat siis kerralla 8 – 16 %. Aikaisempaan sopimukseen liittyvät hinnan korotukset (v. 2004 - 2005) perustuivat indeksitarkistuksiin, mutta palveluntuottajilla oli silti hinnankorotuspaineita.

Tehostetun palveluasumisen sopimushintavaihtelu euroa/vrk (kiintein hinnoin)

Euroa/vrk	- 30.5.2003	1.6.2003-	2004	2005	2006	2007
*Alin hinta	64,58	68,67	67,57	68,45	67,20	72,00
*Korkein hinta	119,17	119,17	115,36	95,18	93,67	110,00

Tehostetun palveluasumisen alimmat hinnat nousivat molempien vuosina 2003 ja 2006 toteutettujen kilpailutusten myötä, sen sijaan korkein hinta on madaltunut vuosituhannen alkuun nähden (mutta alkoi nousta taas v. 2007).

Huolimatta siitä, että varsinaiseen turvapalveluun ei saatu aikaan markkinoita, hälytyspäivystyksen ja -laitteiden seudullisella kilpailuttamisella saatiin kustannussäästöjä peräti 14 % edelliseen vuoteen nähden.

Haastattelut (28.2.2007)

Vanhustyön johtaja Anna Haverinen
Palvelujohtaja Rita Oinas
Tarkastuspäällikkö Rauni Väänänen-Sainio

Lähteet

- Kumpulainen, A. (2006), Kuuden suurimman kaupungin vanhusten- ja sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kustannusten vertailu 2005. Kuusikko –työryhmä 3/2006. Edita Oy, Helsinki.
- Vanhustyön ympärivuorokautisen asumispalvelun kilpailuttaminen. Oulun kaupunki, sosiaali- ja terveyslautakunta 4614/2002, 13§.

Jyväskylä

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Jyväskylä on kasvava kaupunki, asukasluku vuoden on noin 85 000. Yli 65-vuotiaiden määrä oli 11 693 eli noin 13,8 % vuonna 2006. Kotihoidon palveluja sai 30,3 prosenttia yli 75-vuotiaista ja päiväkeskus- ja tukipalvelujen piirissä oli 29,8 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä jyväskyläläisistä. Jyväskylässä vanhusten palveluasumispaikoista hankitaan yli puolet ostopalveluna (omia 177 ja ostettuja 288 vuonna 2006).

Kaupunki on tuoteistanut palveluasumista verkostokaupunkihankkeessa. Jyväskylän kaupunki on edelläkävijä vanhuspalvelujen laatumittareiden kehittämisessä.

Jyväskylän kaupungin kotihoidossa kokeiltiin palveluseteliä syksyllä 2004. Kokeilun tavoitteena oli löytää palvelusetelin käyttömalli vuoden 2005 alusta alkaen. Palvelusetelin käyttöä kokeiltiin kotiutustilanteissa mahdollistamaan turvallinen kotiutus varhaisessa vaiheessa ja omaishoitoa tukevana palveluna. Kokeiluun haettiin yksityisiä palveluntuottajia Keski-suomalaisessa olleella ilmoituksella ja määrämuotoisella ilmoituslomakkeella. Puitesopimus palvelusetelipalvelujen tuottamisesta tehtiin aluksi kolmen yrittäjän kanssa. Kokeilun aikana avopalvelun ohjaajat myönsivät palvelusetelitä yhteensä 53 asiakkaalle (37 kotipalvelun ja 16 omaishoidon asiakkaalle). Kahdenkymmenen euron arvoisia palvelusetelitä myönnettiin yhteensä 1 171 kappaletta, joista vuoden 2004 loppuun mennessä oli käytetty 704 kpl. Käytettyjen palvelusetelien kustannukset olivat kokeiluaikana yhteensä 14 196 euroa. Kevään 2005 aikana haettiin lisää palveluntuottajia palvelusetelillä tuotettavaan palveluun.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Jyväskylä on kilpailuttanut

- yksittäisten palvelutalojen (eri talot) palveluiden kilpailutus, kaksi kertaa (2003 ja 2006)
- kotihoitoa kerran (sisältyi toiseen palveluasumisen kilpailutukseen 2003)
- päiväkeskustoimintaa kerran (sisältyi toiseen palveluasumisen kilpailuttamiseen 2003)
- ydinkeskustan kotihoidon kilpailutus (tulossa 2007)

- ateriakuljetukset neljä kertaa (1999, 2001, 2004 ja 2006)
- turvahälytykset, huollot ja avustajatoiminta (2001, 2004)
- sotainvalidien siivouspalvelut (2003 ja 2005)
- palveluseteliyrittäjät (2004, 2005)
- kauppapalvelut (2006)
- koneellinen lääkkeiden annosjakelupalvelu (2006).

Näistä kustannuskehitys oli saatavilla palvelutalon palveluista, kotihoidosta, ateriakuljetuksista, kauppapalveluista ja siivouspalveluista.

Palveluasuminen ja kotihoito

Valtakunnallinen rakennusliike rakensi Lutakon alueelle vuonna 2003 lähipalvelukeskuksen. Kaupunki vuokraa siltä tilat, ja vuokraa ne edelleen asukkaille. Keskuksen palveluasuminen, kotihoito, päiväkeskustoiminta ja lasten päivähoito kilpailutettiin. Palveluasumispaikkoja on 48 ja päivähoitopaikkoja 52. Tarjouksia tuli 5 kpl. Tarjouskierros oli kaksivaiheinen: ensin vertailtiin tarjoajien kelpoisuutta ja laatua ja vasta toisessa vaiheessa hintoja. Tarjosten hintavaihtelu oli kotipalvelussa 10,60 – 15,95 €käynti, päiväkeskustoiminnassa 3043 – 8148 €kk ja vanhusten palveluasumisessa 48,65 – 92,00 €hoitopäivä. Tarjoajista valittiin kokonaistaloudellisuuden (hinnan paino 79 % ja laadun 21 %) perusteella paikallinen hoivapalveluyhdistys, jolla jo aiemmin oli palvelutalo Jyväskylässä ja jolta hankittiin palveluja ostopalveluna. Sopimus tehtiin viiden vuoden mittaiseksi.

Vuonna 2006 valmistui uusi asumispalveluyksikkö Vuoropari. Sen rakennutti Jyväskylän Seudun nuorisoasunnot ry. Nuorisoasunnot ry. vuokraa asunnot suoraan asukkaille. Palvelutalo käsittää asuntoja vanhuksille, vammaisille ja muille sosiaalihuoltolain mukaisille ryhmille. Vanhuksille paikkoja on yhteensä 42. Lisäksi talossa on vuokra-asuntoja nuorille. Sen palveluasuntoihin annettavat palvelut kilpailutettiin pilottina. Tarjouskierros oli avoin ja tarjouspyyntö lähetettiin 30 mahdolliselle tuottajalle. Kierroksesta järjestettiin lisäksi informaatiotilaisuus kaikille tarjoajille. Tarjouksia tuli 13 ja niistä valittiin jälleen sama yhdistys kuin aiempaan taloon. Sopimus tehtiin 5 vuodeksi ja siihen sisältyi 1+1 vuoden optio. Asumispalvelukokonaisuus 1:n hintavaihtelu oli 22,53 – 53,00 €, asumispalvelukokonaisuus 2:n hintavaihtelu 57,00 – 87,70 € ja asumispalvelukokonaisuus 3:n hintavertailu 58,95 – 107,30 €hoitopäivä. Vastaavasti siivoushinta vaihteli 5,10 – 22,00 €kerta, aterian hinta (1) 0,65 – 7,50 ja (2) 2,00 – 8,00 €ateria. Vaatehuollon hinta vaihteli 2,00 – 12,50 €kerta.

Ydinkeskustan kotihoidon kilpailutus on hyväksytty kaupunginvaltuustossa ja se käynnistetään vuoden 2007 aikana. Alue valittiin, koska se on muihin alueisiin nähden kallis. Ydinkeskustan alueen palvelun hankkiminen ostopalveluna on arvioitu noin 420 000 euroa edullisemmaksi kuin oma toiminta. Tavoite on siirtää alueen kotihoito yksityisen palveluntuottajan hoidettavaksi. Tarjouskilpailun ratkaisussa valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta, jossa hinnan painoarvo on 80 % ja laadun 20 %. Tarjouksia tuli huhtikuun lopun määräaikaan mennessä 12, joista 3 ei vastannut tarjouspyyntöä. Hintavaihtelu kotipalvelun käynneissä oli 13,40 – 21,50 arkisin, 14,80 - 28,00

lauantaisin ja 19,00 – 35,40 sunnuntaisin. Kotisairaanhoidon käynneissä hintavaihtelu oli 16,90 -47,00 arkisin, 18,90 – 60,00 lauantaisin ja pyhisin 27,90 – 65,00. Siivouspalvelussa hintavaihtelu oli alle 50 m² asunnoissa 23,00 – 70,00 ja yli 50 m² asunnoissa 34,00 - 97,16 euroa siivouskerta. Paikallinen terveydenhuoltoalan yritys Terveyspalvelu Visita valittiin tuottajaksi ja sen kanssa laadittiin 3 (+ 1 ½) vuoden sopimus.

Valintakriteerit painoarvoineen ovat seuraavat:

- Vertailuhinta, painoarvo 80 %
- Henkilöstön yleiset vaatimukset ylittävä työkokemus ja koulutus, painoarvo 13 %
- Palvelutuotannosta vastaavan henkilön kokemus, painoarvo 5 %
- Verkkolaskutusvalmius, painoarvo 2 %.

Ateriakuljetukset

Kotipalvelun ateriakuljetuksia on hoidettu ostopalveluna jo pitkään. Palvelua tuottaa 7 tuottajaa 9 eri linjalla. Aterioiden kotiinkuljetuspalvelulla tarkoitetaan valmiiden annosaterioiden kuljetusta kotihoidon asiakkaille, jotka eivät kykene huolehtimaan päivittäisistä aterioistaan, eivätkä pysty liikkumaan kodin ulkopuolelle ruokailemaan. Palvelun tavoitteena on tukea asiakkaan kotona selviytymistä ja kotona tehtävää asiakastyötä. Ateriat valmistaa ja pakkaa Jyväskylän kaupungin ruokapalveluyksikkö Kylän kattaus/Kyllön ravintokeskus. Aterioiden kotiinkuljetuspalvelun asiakkaita oli vuonna 2005 yhteensä 827 henkilöä ja heille toimitettujen aterioiden määrä oli 95 625.

Ensimmäisen kerran palvelut kilpailutettiin vuonna 2001 (vuosille 2002 – 2004) ja sopimus tehtiin kaksivuotiseksi. Tarjouskierros oli avoin ja tarjouksia tuli yhteensä 12. Sopimus solmittiin neljän palvelun tuottajan kanssa yhteensä 9 linjasta. Hintavaihtelu kuljetettua ateriaa kohti oli 1,92 - 2,40 euroa.

Seuraava kilpailutus toteutettiin 2004. Kierros oli avoin, tarjouspyyntö lähetettiin lisäksi yhteensä 27 tarjoajaehdokkaalle. Tarjouksia saatiin kahdeksan. Sopimus tehtiin kaikkien tuottajien kanssa ja vanhaa sopimusta jatkettiin puuttuvan linjan osalta. Hintavaihtelu kuljetettua ateriaa kohti oli 2,98 - 4,13 euroa.

Kolmas kilpailutus toteutettiin vuonna 2006 kahdelle vuodelle (+puolen vuoden optioajalle). Tarjoukset pyydettiin avointa menettelyä käyttäen. Tarjouspyyntö lähetettiin kolmellekymmenelle (30) palvelutuottajalle. Määräaikaan mennessä tarjouksen jätti neljä palvelutuottajaa. Saatujen tarjousten perusteella pystyttiin järjestämään kuljetus seitsemällä jakelureitillä. Kaksi jakelureittiä jää ilman kuljetuspalvelua. Tarjouksen jättäneisiin palveluntuottajiin otettiin yhteyttä puhelimitse, mutta yksikään niistä ei pystynyt lisäämään kuljetuskapasiteettiaan. Kahden jakelureitin kuljetuksista tehtiin erillinen rekrytointi-ilmoitus, jossa kriteerit ovat samat kuin alkuperäisessä tarjouspyynnössä. Hintavaihtelu kuljetettua ateriaa kohti oli 2,40 – 4,49 euroa.

Kauppapalvelut

Kauppapalvelut eriytettiin kotipalveluista vuonna 2002. Kotihoidon työajan seurannan mukaan 7 % työajasta meni asiointeihin, joka tarkoittaa noin 15 työntekijän työpanosta. Euroiksi laskettuna se on 450 000 euron vuosikustannus jo pelkällä eriyttämisellä. Kaupunki teki yhteistoimintasopimuksen Sokoksen kanssa niin, että keräilyn hoiti kaupungin kotihoidon palkkaama työntekijä (työllistetty) ja kotiinkuljetuksen hoiti kauppa. Kauppapalvelut kilpailutettiin vuonna 2006. Asiakkaiden määrä on noin 220. Hankinta ylitti EU:n kynnyksarvon 211 129 euroa. Kierros oli avoin. Virallisen ilmoituksen lisäksi tarjouspyyntö lähetettiin yhteensä viidellekymmenelle tarjoajalle. Näistä jättöaikaan tarjouksen jätti kuusi tarjoajaa, joista yhdellä oli kolme erilaista tarjousvaihtoehtoa. Saaduista tarjouksista tehtiin kelpoisuus- ja hintavertailu sekä pisteytys. Yksi tarjouksista jouduttiin hylkäämään tarjouspyynnön vastaisena. Tarjouspyynnön mukaan eniten pisteitä saanut on kokonaistaloudellisesti edullisin. Maksimimäärän 100 pistettä sai vertailussa ja pisteytyksessä kotisairaanhoidoyritys. Sopimus solmittiin 3 vuodeksi (+ optiovuosi). Kotihoidon kauppapalvelun kustannukset ovat 81 144 euroa vuodessa. Asiakkailta peritään kauppakassista 6 euroa kerta, joten asiakasmaksutulot ovat noin 50 000 euroa vuodessa. Kotihoidon käyttösuunnitelmassa on varattu 30 000 euron määräraha kauppapalvelun järjestämiseen. Hintavaihtelu kauppapalvelusta olivat 9,80 – 31,51 kerältä.

Turvahälytykset ja laitteiden huoltopalvelut

Turvapalveluiden hälytysten vastaanotto, auttajapalvelu ja huollot kilpailutettiin vuosina 2002 ja 2004. Ennen palvelut tuotettiin ostopalveluna valtakunnallisen järjestön hoivapalveluita tuottavalta yhtiöltä. Vuoden 2004 kilpailutuksessa saatiin viisi tarjousta ja kilpailutuksen voitti valtakunnallinen sosiaali- ja terveyspalveluja tuottava yritys. Turvapalvelut (käynnit) tuottaa kaupunki itse, sillä yksikään tarjoaja ei tehnyt siihen liittyvää tarjousta. Hintavaihtelu oli vuoden 2004 kilpailutuksessa: hälytysten vastaanotto 2,39 – 2,90 €/asiakas/kk ja laitteiden huollossa 3,90 – 5,00 €/asiakas/kk.

Sotainvalidien siivouspalvelut

Valtiokonttorin rahoittamat sotainvalidien siivouspalvelut kilpailutettiin vuosina 2002 ja 2005. Asiakkaita on noin 200. Palvelutuotannosta huolehti aiemmin muutama ostopalveluyritys, nyt tuottajista valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana valtakunnallinen kiinteistöpalveluyritys. Sopimus tehtiin 2 vuodeksi (+1). Vuonna 2003 saatiin 9 tarjousta ja hintavaihtelu oli 20 - 45 euroon/käynti. Vuonna 2005 saatiin kaksi tarjousta ja hintavaihtelu oli 23 – 92 euroa/käynti.

Koneellinen lääkkeiden annosjakelupalvelu

Koneellinen lääkkeiden annosjakelu tarkoittaa sitä, että potilaan lääkkeet jaetaan koneellisesti annoskertakohtaisesti pusseihin ja ne toimitetaan kahden viikon välein potilaalle. Palveluun sisältyy myös lääkityksen kokonaiskartoitus ja lääkityskortin ylläpito. Palvelu toteutetaan apteekkien välisenä sopimusvalmistuksena. Jyväskylän kaupunki on

kilpailuttanut annosjakelupalvelun kahden hoitoyksikön (palvelutalo ja kotisairaanhoido) osalta vuoden kokeilun ajaksi 2006 - 2007. Annosjakelupalkkion maksaa tällöin kaupunki, potilas maksaa vain lääkkeitä. Palvelutalossa asukkaita noin 60 ja muita asiakkaita on 50. Apteekissa yksi farmaseutti hoitaa lääketilaukset ja tarkistukset. Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti 25.1.2007 koneellisen lääkkeen jaon laajentamisesta koskemaan entisten lisäksi kahta palvelutaloa ja toista kotihoidon aluetta. Asiakkaita palvelun piirissä on yhteensä 265. Lääkkeiden annosjakelu kilpailutettiin ja tarjousten jättöaika päättyi vuoden 2006 lopussa. Määräaikaan mennessä tarjouksen teki yhdeksän (9) lääkkeiden toimittajaa. Kaikki hyväksyttiin tarjousvertailuun. Sopimukset ovat voimassa kaksi vuotta, 1.3.2007 – 28.2.2009. Hankinnan kokonaisarvo on 55 848 euroa vuodessa. Tarjousten hintavaihtelu oli 2,80 – 7 euroa toimituskerralta.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Palveluasumisen palveluiden kilpailuttamisilla katsotaan saadun aikaan edullisemmat hoitovuorokausien hinnat. Vanhojen ostopalvelusopimusten hinta perustuu kustannuspohjaan, jota korotetaan vuosittain. Palveluasumisen ostopalveluista kaksi on sidottu sairaalakustannusindeksiin, toinen todelliseen lukuun ja toinen enintään 2 % saakka. Kaikki muut ostopalvelukorotukset perustuvat tilastoihin, asukasrakenteen muutoksiin, seurantaan sekä kustannusten nousuun, ja vuosittaisista korotuksista neuvotellaan aina kaupungin ja kunkin osapuolen kesken. Korotukset tulee aina perustella hyvin seikkaperäisesti.

Palveluasumisen ja kotihoidon kilpailuttaminen

Lutakon lähipalvelukeskuksen ja muun palveluasumisen hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk ilman vuokria (brutto, kiintein hinnoin)

	2003	2004	2005	2006	2007
Lutakon palvelutalo	60,5	64,8	64,7	58,5	65,4
Muu palveluasuminen	78,8	75,3	78,4	69,1	65,4

Asumispalveluyksikkö Vuoroparin ja muun palveluasumisen hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk (brutto, kiintein hinnoin) ilman vuokria

	2006	2007
Asuntopalvelun vuoropari	60,0	58,9
Muu palvelu asuminen	68,9	65,4

Sekä Lutakon että Vuoroparin palveluasuminen on ollut muuta palveluasumista edullisempaa. Lutakon sopimuksen teon jälkeen reaalin hinta on noussut parina vuonna (2004 ja 2007) mutta sillä välillä jopa laskenut vuoden 2003 tasolle. Vuoroparin asumisvuorokauden hinta on pysynyt samana.

Ydinkeskustan ja muiden alueiden kotihoidon hinnan kehitys €/käynti (kiintein hinnoin)

	2006	2007
Ydinkeskusta		
kotipalvelu*	27,01	14,00
kotisairaanhoido*	65,80	17,00
Muut alueet		
kotipalvelu**	20,73	20,62
kotisairaanhoido**	38,53	41,40

*Vuonna 2007 valitun yrityksen hinnat ovat keskihintoja (arkipäivän, lauantain ja sunnuntain keskiarvo).
Ao. hintojen lisäksi siivous on hinnoiteltu erikseen.

**Vuoden 2007 tieto perustuu v.2007 talousarvioon

Kotipalvelun hinta on pudonnut jopa puoleen alkuperäisestä hinnasta kilpailutuksen myötä. Kotisairaanhoidossa hinta on pudonnut lähes neljännekseen.

Ateriakuljetus, kauppapalvelu ja sotainvalidien siivous

Ateriakuljetuksen hintavaihtelu tuottajittain ja hintakehitys €/ateria (kiintein hinnoin)

	2000 – 2003	2004 – 2005	2006
Alin hinta	2,45	3,26	2,45
Korkein hinta	3,06	4,51	4,58

Ateriakuljetusten hinnat kohosivat vuoden 2004 kilpailutuksen myötä. Alin hinta on laskenut kilpailuttamisen myötä, mutta korkein on kohonnut koko ajan myös reaalisesti.

Kauppapalvelu

Kauppapalvelujen sopimushintojen kehitys, €/kauppakassi (kiintein hinnoin)

	2006	2007
Kotiin tuotuna	7,6	9,8

Vuonna 2006 Asiakkaat maksoivat 6 euroa kuljetuskerta kauppiaille. Kaupungille aiheutunut kustannus oli 30 000 euroa/ yhden työllistetyn työpalkka sivukuluineen. Asiakkaita oli 200, joille meni kauppakassi 2 x viikossa = 20 800 kertaa. Kaupungille aiheutunut kustannus tästä oli 1,44 euroa kerta. Tämä malli oli erittäin halpa kaupungille, mutta kauppa- liike halusi muutosta jo pidemmän aikaa. Vuonna 2007 kauppakassin hinta oli 9,80 euroa. Tästä asiakas maksaa 6 euroa kaupungille, joten kaupungin kustannukseksi jää 3,80 euroa kerta. Aiempaan sopimushintaan nähden kauppakassin hinta kohosi kilpailuttamisen myötä.

Siivouspalvelu

Sotainvalidien siivouspalvelun hinnan kehitys, €/käynti (kiintein hinnoin)

	2002	2005
Alin hinta	23,59	24,17
Korkein hinta	53,07	96,70

Reaalinen alin hinta ei ole noussut kovin paljoa, mutta korkein hinta on lähes kaksinkertaistunut.

Haastattelut

Tulosaluejohtaja Sirkka Karhula (22.2.2007)

Lähteet

- Jyväskylän sosiaali- ja terveyslautakunnan päätöspöytäkirja 22.02.2007. <http://www3.jkl.fi/paatos/stlk/2007/22021500.0/index.htm> (8.3.2007)
- Karhula, S. (5.9.2005), Selvitys vanhusten palveluasumisen ostopalveluista v. 2005. Jyväskylän kaupunki, Sosiaali- ja terveystalokeskus, Vanhuspalvelut ja terveystalokeskussairaala (muistio).
- Kotihoidon kotiin toimitettavien ateriapalvelujen kuljettamisen hankinta. Jyväskylän kaupungin SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA, ESITYSLISTA 2004.
- Kotihoidon ateriapalvelun kuljetusten hankinta. Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta, päätöspöytäkirja, 2006.
- Lutakon lähipalvelutalon palvelujen kilpailuttaminen ja kilpailuttamisen kriteerit. Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta, esityslista 2003.
- Ydinkeskustan alueen kotihoidon palveluiden hankinta. Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta. Pöytäkirja 10.05.2007

Kotka

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Kotkan väkiluku on vajaa 55 000 henkeä, ja väkiluku on viime vuosina hieman vähentynyt. Asukkaista yli 65-vuotiaita oli vuonna 2006 noin 10 500, heidän osuutensa väestöstä oli 19,2 %. 75-vuotiaiden osuus on viime vuosina kasvanut ennakoitua enemmän. Vaikka väestökehitys on tappiollinen, paluumuuttajat ovat iäkkäitä.

Kaupunki huolehtii kotiin annettavasta kotihoidosta alueellisesti. Osa hoiva-asumisen kotihoidosta ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta. Yli 75-vuotiaita kotihoidon asiakkaita oli 1105, kun laitoshoidon piirissä oli 428. Kotkan vanhuspalveluissa painotetaan avohoitoa kuten valtakunnallisesti. Kotipalvelu ja kotisairaanhoidon on yhdistetty kotihoidoksi vuonna 2002. Työ sisältää pääasiassa hoitoa ja hoivaa, sillä Kotka ei ole pitkään aikaan tuottanut tukipalveluja erikseen, kuten kotisiivousta, ateria-, kauppa-, pesu- tai kuljetuspalvelua tms.

Kotka jakaa palveluasumisen hoiva-asumiseen ja turva-asumiseen. Hoiva-asumisella tarkoitetaan vuokra-asumista, jossa asiakas maksaa vuokran talon omistajalle, mutta asukasvalinnat ja hoidon tarpeen määrittelee kaupunki. Omia hoiva-asuntoaikoja on 136 ja ostettuja 73 (ks. koti- ja laitoshoidon selvitys, liite 5). Hoivayksiköt on profiloitu yksiköittäin tai soluittain psykiatriseen, dementia- ja muuhun hoiva-asumiseen. Asuk-

kaat jaetaan hoitoisuuden mukaan kolmeen hoitoisuusluokkaan. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen (2006) mukaan Kotkan henkilöstömitoitus on hoiva-asumisessa koko maan keskiarvoa korkeampi. Turva-asumisella tarkoitetaan asumismuotoa, jossa palvelun tuottaja tarjoaa asukkaalle asunnon lisäksi palvelukokonaisuuden, jonka kaupunki tilaa. Omia paikkoja on 121 ja ostettuja 232.

Vuoden 2005 alusta Kotka siirtyi palvelusetelijärjestelmään lyhytaikaishoidossa, palveluasumisen kotihoidossa, päiväkeskustoiminnassa ja sotainvalidien kotihoitopalveluissa. Lautakunta hyväksyi keväällä 2007 tilapäisen kotihoidon palvelusetelin.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Kotkan kaupunki on kilpailuttanut

- palvelutalojen (neljä ostopalvelutaloa) kotihoidon palvelut 2001.

Kaupunki kilpailutti vuonna 2001 neljän hoiva-asumisyksikön kotihoivan tuotannon. Keskeisin syy kilpailutukseen oli hankintalain vaatimukset. Toisena syynä oli se, että kaupunki halusi saada hintakehityksen paremmin hallintaansa - aiemmin palvelu oli ostettu vuokratuotteena yhteissummalla ja nyt hinnat haluttiin saada näkyviin erikseen. Vastaavasti haluttiin noudattaa hankintalain henkeä ja jo valtakunnallisessa keskustelussa ollut RAY:n tuella rahoitettujen palvelutalojen palvelujen kilpailutusvelvoitetta. Kohteena oli neljä palvelutaloa, joista kolme omisti Kotkan Vanhainkodin kannatusyhdistys (myöh. Palvelutaloyhdistys Koskenrinne ry.) ja yhden Maria-kodin kannatusyhdistys ry.

Kierros oli avoin ja tuotti neljä tarjousta, tarjoukset nykyisiltä tuottajilta omiin taloihin ja kahdelta ulkopuoliselta suurelta yritykseltä kaikkiin. Vertailun perusteella kaupunki päätyi kahteen sopimukseen, erikseen päivä- ja yöhoidosta. Kansainvälinen tukipalvelu- ja tarjoava yritys valittiin hoitamaan kolmen talon päiväsaikaan tapahtuva hoivapalvelu, kun Maria-kodin talon omistaja sai pitää oman talonsa hoivan, josta se oli tehnyt kilpailukykyisen tarjouksen. Koskenrinteelle jäi omien palvelutalojensa yöhoito. Sopimus tehtiin 2 (+1) vuoden mittaiseksi. Asukkaiden hoidon tarvetta arvioitiin kolmen kuukauden välein ja sopimuksen mukaisesti myös hintoja voitiin tarkistaa tämän ja indeksimuutosten perusteella.

Koska aikaisemmalla palveluntuottajayhdistyksellä oli ennestään henkilökunta tuottamassa palveluita, se joutui tekemään henkilöstösiirtoja ja irtisanomaan henkilöstöään. Tuottajan vaihtuminen ei sujunut kitkattomasti. Uuden tuottajan aloitteesta järjestettiin muutamia kokoontumisia, jotta palvelu saataisiin toimivaksi. Ongelmat koskivat mm. tilojen ja laitteiden käyttöä.

Sopimus kotihoidosta oli kevään 2005 aikana katkolla. Kahden eri tuottajan mallin huonojen kokemusten myötä kaupunki halusi sopimuksen umpeutumisen jälkeen siirtyä tuottamaan palvelut palvelusetelijärjestelmän avulla. Kilpailuttamisen vuonna 2001 voittanut yrittäjä pysyi tuottajana vielä puoli vuotta, mutta asukkaat ovat siirtyneet käyt-

tämään palvelutalojen omaa kotipalvelua. Tällä hetkellä kotihoidon palvelusetelituottajia on kaksi (talojen omistajayhdistykset), päivähoidossa on myös kolmas tuottaja.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Kotihoidon sopimushinnan kehitys hoitoisuusluokittain yrittäjän tarjoamissa kolmessa hoivatalossa €/pv (kiintein hinnoin)

Hoitoisuusluokka	1.10.2002 alk.	1.3.2003 alk.	2004	2005
HL 3	24,53	24,79	24,95	24,77
HL 4	36,22	36,59	36,84	36,58
HL 5	46,03	46,51	46,83	46,50

Ostopalveluhinnat ovat nousseet vuoteen 2004 asti, jonka jälkeen ne reaalisesti hieman laskivat. Palvelusetelimalli tuli voimaan 1.10.2005, jonka jälkeen asiakkaat ovat siirtyneet käyttämään palvelutalon omaa kotipalvelua ja luopuneet yrittäjän palvelusta vuonna 2006.

Haastattelut

Koti- ja laitoshoidon johtaja Varpu Vistala (17.4.2007)

Hintatiedot vt. talousjohtaja Maija Spännäri

Lähteet

Koti- ja laitoshoidon selvitys 2006. Kotkan sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 4/2006.

Sopimus Maria-kodin kotihoidon järjestämisestä Kotkan kaupungin ja Maria-kodin kannatusyhdistys ry:n välillä 6.5.2002.

Sopimus Karhula-kodin ja Kotka-kodin yöhoidon järjestämisestä Kotkan kaupungin ja Kotkan vanhainkodin kannatusyhdistys ry:n välillä 27.5.2002.

Kouvola

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Kouvolan kaupungin asukasluku on noin 31 000, josta yli 65-vuotiaita oli vuonna 2006 5 967 eli peräti 19,2 %. Vanhustenhuollon strategiassa tavoitteena pidetään ensisijaisesti kotipalvelujen kehittämistä. Toimenpiteitä tähän ovat mm. henkilöstön lisääminen keskimäärin 4-5 henkeä vuodessa, asiakaspalautejärjestelmän kehittäminen, asiakkaalle annetun avun enimmäismäärän selvittäminen (millä avulla asiakas tulee kotona toimeen), palvelujen osittainen ulkoistaminen ja seudullisen palvelusetelijärjestelmän kehittäminen. Kouvolassa tukipalveluita ovat ateria-, kylpy-, kauppa-, turva-, kuljetus- ja kuntoutuspalvelut sekä päivätoiminta ja lyhytaikaishoito (tilapäinen kotipalvelu). Tuki-

palveluista keskeisimpään rooliin nousevat päivätoiminta ja lyhytaikaishoito. Muut tukipalvelut hoidetaan pääsääntöisesti ostopalveluina lähes omakustannushintaan.

Kouvola ostaa palveluasumista kolmelta yritykseltä. Palveluasumisessa suunnitteilla on lähinnä lisätä kuntayhteistyötä. Palveluasuntoja on kaikkiaan 384, kun ryhmäkoteja ei oteta huomioon. (Ryhmäkodit (tehostettu palveluasuminen) huomioidaan ympärivuorokautisen hoidon kohdalla.) Kaikissa palveluasunnoissa on joko yrityksen oma henkilökunta tai kotipalvelun henkilöstö. Vanhustenhuollon strategiassa tavoitteena on selkeyttää yksityisten asumispalvelujen roolia palvelujärjestelmässä siten, että asukkailla on vähintään sama palvelutaso kuin kotihoidossa. Tämä merkitsee säännöllisen yöavun järjestämistä sitä tarvitseville.

Varsinaisesta kotipalvelusta on kilpailutettu ainoastaan lisäpalvelut, jotka tasoittavat ruuhkahuippuja (esimerkiksi sairaalasta kotiuttamiset perjantai-iltana tai yöllä annettava apu). Kotipalvelun vanhusasiakasmäärä on 370, ja se on jatkuvasti vähentynyt kuten koko maassa. Syy tähän on ainakin osittain vanhusten entistä parempi kunto.

Kotipalvelun toimintolaskentaa on kehitetty, mutta palvelua ei ole varsinaisesti tuotetettu.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Kouvola on kilpailuttanut

- 2 kertaa kauppapalvelut (1996 ja 2006)
- 4 kertaa omaishoidon palvelusetelihankinnat (1999 ja 2003, 2005, 2006)
- 1 kerran turvahälytysten vastaanoton (2002) ja 2 kertaa hälytys/turvakäynnit (2002 ja 2006)
- palvelusetelituottajat (2002, 2005, 2006)
(kotipalvelu vanhuksille, vammaisille ja lapsiperheille, omaishoidon palvelusetelillä annettava palvelu, henkilökohtaisen avustajan sijaispalvelu)

Kauppapalvelu

Kauppapalvelun piirissä on 126 asiakasta. Kauppapalvelu eriytettiin kotipalvelusta vuonna 1995. Tällä laskettiin säästettävän kotipalveluhenkilöstön työajasta peräti kolmannes (laskennan pohjana käytettiin henkilöstön työaikaa ja työtunnin hintaa). Kauppapalvelut kilpailutettiin ja niitä on vuoden 1996 jälkeen hoitanut sama yritys. Sopimus tehtiin vuodeksi kerrallaan. Hinta neuvoteltiin sopimuksen teon yhteydessä. Ensimmäinen sopimus oli arvoltaan 4,7 euroa/asiakas/kerta (28 mk + alv). Yrittäjä haki ja sai arvonlisäverosta vapautuksen. Hinta sisältää rahan/ostoslistan haun kotoa, tavaroiden keräämisen ja kuljetuksen kotiin. Vuonna 2004 hintaa tarkistettiin niin, että sovittiin kahdesta sopimushinnasta riippuen siitä, hoidettiinko palvelu asiakkaan kotiin vai kotipalvelun taukotilaan. Vuonna 2006 ostopalveluhinta oli 8,54 euroa/kerta tai 9,09 euroa/kerta. Kalliimpi hinta on kotiin tuotetulla palvelulla.

Kauppapalveluyrittäjä ilmoitti kymmenen vuoden jälkeen, ettei sillä ole riittävästi kapasiteettia hoitaa palvelua. Kaupunki päätti kilpailuttaa palvelun 2006, mutta prosessi tuotti vain kaksi tarjousta, joista kumpikaan ei ollut tarjouspyynnön mukaisia. Lisäksi ne olivat hinnoiltaan peräti 50 % ja kolme kertaa voimassa olevaa hintaa korkeampia. Vanha yritys järjesteli toimintojaan uudelleen ja jatkoi edelleen työtä euron korkeammalla hinnalla kuin aiemmin. Uusiksi hinnoiksi neuvoteltiin 9,35 euroa/kerta ja 9,95 euroa/kerta. Kalliimpi hinta on jälkeen kotiin tuotetulla palvelulla.

Palvelusetelituottajat

Omaishoidon palvelusetelillä tarjottavista palveluista (siivous, hoiva, virkistys) järjestettiin tarjouskilpailu vuonna 1999. Kyseessä oli vuoden mittainen kokeilu, jossa valittiin ne, jotka täyttävät kunnan asettamat kriteerit. Valituksi tuli 5 tuottajaa. Hinnalla ei ollut valinnassa merkitystä, sillä asiakas valitsee tuottajan oman mieltymyksensä mukaan. Kyseessä oli volyymiltaan varsin pieni hanke. Vuonna 2002 päätettiin kilpailuttaa omaishoidon palvelusetelin lisäksi kotipalvelua ja henkilökohtaisen avustajan sijaisuuDET. Tarjouksia tuli 6 ja ne kaikki täyttivät kriteerit ja valittiin tuottajiksi. Tarjoajien joukossa oli niin yksityisiä yrityksiä kuin vapaaehtoisjärjestöjä. Sopimus tuli voimaan vuoden 2003 alusta. Vuonna 2005 samat tehtävät kilpailutettiin jälleen. Tarjouksia tuli jälleen 6 kpl ja tuottajiksi valittiin kaikki. Kolme tuottajista oli samoja kuin edellisessä sopimuksessakin. Edellisen sopimuksen kalliimmat tarjoajat eivät enää olleet mukana.

Turvahälytykset ja turvakäynnit

Vuonna 2006 toteutettiin laajempi palvelusetelituottajien kilpailu, johon sisällytettiin myös hälytyskäynnit. Tarjoajia oli 11, joista kolme tarjosi hälytyskäyntejä. Hälytyskäynteihin katsottiin soveltuvan tarjokkaista vain yhden ja tämä valittiin. Muita palveluita tarjonneista jouduttiin hylkäämään yksi puutteellisen henkilöstön pätevyuden vuoksi. Muut kuusi palveluntuottajaa valittiin, joukossa oli 4 samaa tuottajaa kuin edellisenä vuonna. Tuottajien määrä on kasvanut.

Turvahälytysten päivystys kilpailutettiin seudullisesti vuonna 2002. Ennen kilpailuttamista vuodesta 1995 lähtien hälytysten vastaanoton hoiti kaupungin palolaitos ja turvakäynnit hoiti palolaitoksen ambulanssimiehistö. Turvapuhelimet ja niiden asennukset tilattiin Teletä. Turvakäyntien sopimus oli aluksi 75 mk/kk/asiakas (12,6 €/kk/asiakas), kuitenkin vähintään 11 250 mk/kk. Hinta pysyi useamman vuoden samana. Kun sitten perustettiin alueelliset hätäkeskukset, aluehälytyskeskus ilmoitti, että se ei enää hoida tehtävää. Seitsemästä tarjoajasta valittiin halvimman hinnan mukaan yksi, jonka kanssa kukin kunta kävi täsmällisemmät neuvottelut tarvitsemastaan toiminnasta. Kouvolan osalta yrityksen tarjous oli peräti yli puolet halvempi kuin toiseksi halvimman tarjoajan tarjous. Sopimus tehtiin ao. suuren yrityksen kanssa vuosille 2003 - 2006, jonka jälkeen sitä on jatkettu toistaiseksi voimassa olevana. Kilpailutusprosessi nähtiin onnistuneena. Vartiointiliikkeen hinta oli aluksi 20 euroa/käynti, mikäli käynti kesti enintään puoli tuntia. Yli puolen tunnin hinta oli 25,23 euroa/käynti. Näitä oli vähän. Sunnuntaisin hinta oli 100 % korkeampi. Parin vuoden kuluttua sopimusta tarkistettiin yrittäjän toi-

vomuksesta niin, että siihen lisättiin nk. palveluhinta 5 euroa/asiakas/kk. Tällä yritys kattoi erilaisia yleis- ja hallintokustannuksia, jotka aikaisemmin oli sidottu käyntihintaan. Yritys perusteli sopimuksen uudistamista mm. asiakasmäärien vaihtelulla.

Turvakäyntien piirissä on 229 asiakasta. Kouvola kilpailutti toisena seudun kuntana näistä erikseen turva-auttajakäynnit vuosiksi 2003 - 2006. Tällöin tarjouksen jätti ainoastaan yksi paikallinen vartiointiliikkeen yritys, joka valittiin. Vuonna 2006, kun käyntien kilpailutus oli osana laajempaa kilpailuttamisprosessia, tarjoajia oli kaksi. Valinta oli vaikea, mutta yrityksistä valittiin lopulta se, joka vakuutti tarjouksessaan henkilökuntaansa kuuluvan hoiva-alan ammattilaisen, kun sopimus astuu voimaan. Vuonna 2006 tarjousten perusteella voittaneen tarjouksen hinta oli n. 10 000 euroa vuodessa edullisempi kuin turva-auttajakäyntien kustannukset aiemmin.

3. Kilpailuttamisen kustannusvaikutukset

Kauppapalvelujen sopimushinnan kehitys, €/käynti (kiintein hinnoin)

	1996	2000	2006
Kotiin vietyinä	6,8	7,5	9,3
Palvelukeskukseen vietyinä			8,7

Kauppapalvelujen hinnoittelu eriytettiin 2004 siten että kalliimpi hinta on kotiin kuljetuksessa ja halvempi palvelukeskukseen vietyinä.

Kauppapalvelun sekä käyvät että reaaliset hinnat ovat kohonneet koko ajan.

Palveluseteliyrittäjien hintojen kehitys, €/tunti (kiintein hinnoin):

	2003	2005	2006
Yritys A	19,3	20,2	23,4
Yritys B	21,0	24,5	24,4
Yritys C	20,4	26,6	–
Yritys D	–	26,2	29,5
Yritys E	–	24,5	25,5

Kaikkien palveluseteliyrittäjien hinnat ovat kohonneet sopimuskausittain. Hintojen nousu vuosittain on ollut suurempi kuin yleinen hintakehitys edellyttäisi. Syynä tähän nähdään se, että osa yrityksistä on havainnut kasvaneen kysynnän ja että osa tuottajista on kehittynyt yrittäjämäisemmäksi. Yhden hengen yritysten hinnat ovat kautta linjan olleet edullisempia kuin suurempien yritysten hinnat.

Turvakäyntien kustannuskehitys (kiintein hinnoin)

	2003	2005	2007
€asiakas/käynti	22,7	21,0	20,0
€asiakas/kk		5,3	5,0

Kilpailuttamisella saavutettiin alhainen sopimushinta ainoastaan hälytyspäivystyksessä, jota kilpailutettiin seudullisesti kerran. Muutoin tarjoajista on valittu kaikki tarjouspyynnön mukaiset tuottajat hinnasta riippumatta. Tavoitteena on siis ollut lähinnä kysyntään vastaaminen ja valinnanvapauden lisääminen. Turvakäyntien hinta on reaalisesti laskenut.

Haastattelut

Sosiaalipalvelujohtaja Martti Toukoaho (8.2.2007)

Lähteet

Vanhuspoliittinen strategia 2020.

[http://www.kouvola.fi/domino/webbi/Koti_petu.nsf/93279aa4cbd8aeddc225687900390fad/945ed6c2bffa38f74225694d00341619/\\$FILE/ATTI9RRP/Vanhus_poliittonen%20strategia%202020.doc](http://www.kouvola.fi/domino/webbi/Koti_petu.nsf/93279aa4cbd8aeddc225687900390fad/945ed6c2bffa38f74225694d00341619/$FILE/ATTI9RRP/Vanhus_poliittonen%20strategia%202020.doc) (7.2.2007)

Kotipalvelun ostopalvelut, tarjousten yhteenveto. Muistio 10.10.2002

Tarjoukset kotiin annettavien palvelujen ostopalveluista. Ote sosiaalilautakunnan pöytäkirjasta 15.11.2005.

Tarjoukset kotiin annettavien palvelujen ostopalveluista. Ote sosiaalilautakunnan pöytäkirjasta 17.11.2006.

Järvenpää

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Järvenpää on muuttovoittoinen, lapsiperhevaltainen kunta. Asukasluku oli vuoden 2006 lopussa 37 629, joista yli 65-vuotiaita 3951 (10,5 %). Ikääntyvien määrän arvioidaan kuitenkin kasvavan voimakkaasti lähivuosina. Kaupungilla on tavoite, jonka mukaan yli 75-vuotiaista asuisi kotona 90 %, mutta tätä ei ole vielä saavutettu.

Vanhainkotihoidtoa ei Järvenpäässä järjestetä lainkaan. Kaupungilla on omia tehostetun asumisen palvelutalopaikkoja 51 kpl ja ostettuja n. 120. Vuosittaiseksi lisätarpeeksi arvioidaan 15 paikkaa. Järvenpää on käynnistänyt palvelujen kehittämisen yhdessä Kuuma-kuntien¹⁰ kanssa, tavoitteena järjestää palvelut seutuyhteistyönä. Keski-Uudenmaan kunnat järjestävät tehostettua palveluasumista Nurmijärveä lukuun ottamatta kuntien omana toimintana. Kunnista eniten tehostettua asumispalvelua osti Järvenpää. Kotipalvelua saaneita vanhuskotitalouksia oli vuonna 2005 427 kpl. Kotipalvelun tukipalveluita saa noin 200 asiakastaloutta. Kotipalvelu ja kotisairaanhoidto on yhdistetty kotihoidoksi vuonna 1997.

---

¹⁰ Kuuma-kunnat: Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi ja Tuusula

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Järvenpää on kilpailuttanut

- kotiin annettavaa siivousta kerran (2003)
- ateriapalveluita kaksi kertaa (2003 ja 2006)
- palveluasumisen kilpailutus (2005)
- palveluasuntoihin annettavien hoivapalvelujen kilpailutus (2006)
- yöpartiotoiminta 2003
- kauppapalveluita 2005.

Näistä kustannustiedot oli saatavilla kotisiivouksesta, ateriapalveluista ja palveluasumisesta.

Yöpartiopalvelut

Kotisairaanhoidon ja kotisairaalan yöpartiopalvelu sisältää vähintään lähihoitajan koulutuksen saaneen hoitotyöntekijän työpanoksen seitsemänä päivänä viikossa klo 18 ja 3 välillä sekä puhelinpäivystyksen ja kotikäyntivalmiuden klo 3 ja 7 välillä. Palvelu kilpailutettiin vuonna 2003 avoimella menettelyllä. Määräaikaan mennessä saapui 6 tarjousta. Tarjousten valintaperusteena olivat tärkeysjärjestyksessä: ammattitaito ja toimintavarmuus, asiakaspalaute, kokemus ko. palvelun tuottamisesta, hinta-laatusuhde ja hinta. Yöpartiopalvelujen tuottajaksi ajalle 1.5.2003 – 31.12.2003 (+ 1 optiovuosi) valittiin alueellinen sairaankuljetusyritys. Yhteistyökokemukset palvelun tuottajan, palvelun ostajan ja asiakkaiden näkökulmasta ovat olleet myönteisiä, joten optiovuosi käytettiin.

Siivous-, ateria- ja kauppapalvelujen kilpailutus

Kaupunki antaa tietyn tulorajan alittaville ryhmille ja sotainvalideille siivouspalveluita. Siivouspalvelun asiakkaita on tällä hetkellä noin 80, jotka saavat palvelusetelin käyttöönsä. Vuodesta 2000 siirryttiin ostopalveluihin ja palvelu erotettiin kotipalvelutyöstä. Ostot kilpailutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2003. Tuolloin asiakkaita oli noin 75. Hankinnan kokonaisarvoksi on noin 50 000 euroa. Prosessi oli avoin ja tarjouksia tuli 1 kpl. Ainoan tarjouksen teki paikallinen pientoimija. Sopimus tehtiin puolitoistavuotiseksi ajalle (+1 vuoden optio) ja sitä jatkettiin vuosi kerrallaan. Vuonna 2007 siirryttiin palveluseteliin.

Ateriapalvelujen piirissä vuonna 2006 oli n. 120 asiakasta kuukaudessa. Vuositasolla aterioita on noin 32 - 33 000. Aterioiden valmistus ja kuljetuspalvelu erotettiin kotipalvelutyöstä vuonna 2005 siten, että palvelukokonaisuudeksi määriteltiin koko prosessista huolehtiminen asiakkaan kotiin asti (A) ja tai siten, että kotipalvelu vie valmiit kassit asiakkaan kotiin (B). Palvelu kilpailutettiin vuonna 2002 avoimella menettelyllä ja tarjouksia saatiin 4 kpl. Tuottajaksi valittiin palvelua aiemmin hoitanut säätiö, joka oli kaupungin tytäryhteisö ja joka käytti paikallisia taksiryrittäjiä alihankkijoinaan. Kaupungin oma ruokapalvelukeskus ei ollut kiinnostunut osallistumisesta kilpailuun. Sopimus tehtiin 2 v 8 kk:si (+ 1 vuoden optio). Hinta sovittiin kiinteäksi, kuljetus kunnalle

3,5 €ateria ja aterian hinta asiakkaalle 6 € Optiovuosi 2006 käytettiin, joskin korotetuin hinnoin (asiakashinta nousi 6,7 €ateria).

Vuonna 2006 ateriapalvelu kilpailutettiin uudelleen. Hankinnan arvo oli noin 1 milj. euroa. Hinnoitteluperusteet ovat muuttuneet kilpailutusten välillä, palvelua on pilkottu osiksi (erityyppiset aterian osat hinnoiteltiin erikseen). Tällä kertaa tarjouksia tuli 3. Vertailuhinta yhteensä eri ateriatyyppien välillä vaihteli hyvin vähän, 8,57 – 8,58 euroon/ateria. Tuottajaksi valittiin kansallisen hoivapalveluyhtiön ateriapalveluita tuottava tytäryhtiö kokonaistaloudellisesti edullisimpana. Valinnassa painotettiin hintaa 50 % ja laatua 50 %. Sopimus tehtiin 3-vuotiseksi (+optiovuosi).

Kauppapalvelut erotettiin kotipalvelusta vuonna 2005 ja tällä arvioitiin säästettävän 2 kotipalvelutyöntekijän työpanos vuodessa. Kauppapalvelun piirissä on noin 60 asiakasta. Kilpailutus oli avoin mutta tarjouksia ei saatu lainkaan.

Palveluasumisen ja niiden palveluiden kilpailutukset

Järvenpää ja Nurmijärvi kilpailuttivat yhdessä olemassa olevat vanhusten ja vammaisten asumispalvelupaikat vuonna 2005. Kunnat eivät sitoutuneet ostamaan sopimuksessa tiettyä paikkamäärää, vaan hyväksymään tarjoajat puitesopimuksen piiriin. Järvenpään osalta kyse oli noin 110 - 120 paikasta, joista kaupunki sekä vuokraa asunnot että ostaa asukkaiden tarvitsemat palvelut. Tavoitteena oli mm. saada kuriin jatkuvasti kohoavat hinnat. Tarjoukset saatiin nykyisiltä tuottajilta (23 kpl, joista suurimmat ovat 40 ja 15-paikkaisia), myös muutama uusi tuottaja jätti tarjouksen. Valintakriteereinä painotettiin hintaa 65 % ja laatua 35 %. Sopimus tehtiin kahdeksi vuodeksi kiinteähintaisena (+kolmen vuoden optiot). Optiovuosina hinnat voivat kohota palkkojen yleiskorotuksen (70 % vuorokausihinnasta) ja elinkustannusindeksin (30 % vuorokausihinnasta) verran. Talouspäällikkö nimittää prosessia ”näennäiskilpailuksi”, sillä käytännössä tuottajiksi valittiin nykyiset tuottajat ja hinnat tuottajittain kohosivat kilpailuttamisen myötä 2 – 19 %.

Seuraavana vuonna 2006 toteutettiin uusien palveluasuntojen (Jampankiven) hoiva- ja tukipalveluiden kilpailutus. Palvelutalo on kaupungin hallinnoiman Mestariasunnot Oy:n kerrostalo, joka remontoitiin palveluasunnoiksi ja jolta kaupunki vuokraa asunnot ja hoitaa asiakaslaskutuksen. Talo otetaan käyttöön kolmessa vaiheessa siten, että ensimmäisen vaiheen kilpailutus käsitti 36 paikkaa tehostetun palveluasumisen hoiva- ja tukipalveluita (hoiva, ateriat, siivous, muu). Toinen vaihe käsittää ns. valvottuja palveluasumisen paikkoja, joihin tarjotaan tuki- ja turvapalvelua (30 paikkaa). Näiden kilpailutus toteutettiin yhdessä. Tarjouksia saatiin 13. Vuorokausihinta asukasta kohden vaihteli 91,3 eurosta peräti 170 euroon. Vaihtelu oli vielä suurempaa, mikäli toisen vaiheen turvapalvelu laskettaisiin mukaan. Tarjouspyynnössä määriteltiin laatu hyvin tarkkaan, erillisiä laatupisteitä ei annettu. Tarjouksista valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana kansallinen yleishyödyllinen säätiö, jonka kanssa sopimus tehtiin kaksivuotiseksi (+2 vuoden optio). Syy lyhyeen sopimusaikaan on se, että kolmannen vaiheen valmistuttua (tehostettua asumista vuonna 2009) palvelut halutaan kilpailuttaa uudelleen kokonaisuutena.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Siivouspalvelujen sopimushinnan kehitys €/henkilötunti (kiintein hinnoin)

	1.1.2003-	1.1.2004-	1.1.2005-	1.1.2006-28.2.2007
€/hlö/tunti	17,34	18,03	17,87	18,36

Sopimusta on jatkettu ainoan tarjoajan kanssa vuosittain kilpailutuksen 2003 jälkeen. Reaalinen hintakehitys on vaihdellut.

Ateriapalveluiden sopimushinnan kehitys €/aterias (kiintein hinnoin)

	1.4.2003	2005	2006 (optiovuosi)	2007
Euroa/ateria	10,77	9,99	10,40	8,57

Ateriapalvelun hinta on laskenut kilpailutusten myötä, myös reaalisesti.

Palveluasuminen

Vanhuspalveluiden omasta ja ostopalvelun hinnasta on tehty vertailuja. Vuonna 2005 tehostetun palveluasumisen ostopalvelun hinta bruttona oli 115,18 €/hoitopäivä ja nettona 88,83. Tämän lisäksi hyödyksi on laskettava se, että jos laskutus on kaupungin tehtävänä, kaupunki saa tästä arvonlisäverotuksen palautuksina 26,35 €/vrk. Pitkäaikaisvuodeosastolla hoitopäivän bruttohinta on 116,70 euroa, nettohinta 93,34 euroa. Hinnat olisivat lähes samat ilman laskutuksen arvonlisäverohyötyä. Vertailu ei ole kuitenkaan kovin puhdas, sillä kaupungin omilla paikoilla olevien vanhusten hoitoisuus on suurempi, joten yksityisellä puolella hinta olisi todennäköisesti korkeampi. Omien tehostetun asumispalvelun yksiköiden asiakkaiden hoitoisuutta mittaava Rava-arvo oli 3,17 ja hoitohenkilöstön mitoitukset 0,52 vuonna 2005. Ostetuissa yksiköissä Rava-arvot vaihtelivat 2,84 – 3,49 välillä ja hoitohenkilökunnan mitoitus oli 0,4 – 0,7 välillä.

Tuikkeen mukaan yksityisen tehostetun asumispalvelun hoitopäivähinnoissa oli suurta kunnittaista vaihtelua Kuuma-kuntien kesken. Bruttohinta vaihteli 85,3 euron hoitopäivähinnasta 115,18 euroon (korkein Järvenpäässä), nettohinta vaihteli 57,04 – 89,57 välillä.

Palveluasumisen sopimushinnankehitys, €/hoitopäivä

Euroa/as/hoitopäivä	2006	2008 (arvio)
Tehostettu palveluasuminen	93,5 – 136,85	+ 2,6 %*
Vaativa hoiva	103,5 – 178,25	

*Lautakunnan hyväksymä korotus, ei sisällä hoitoalan palkkatarkaisuja, mikäli menevät yli 2,6 %

Haastattelut (27.3.2007)

Osastopäällikkö Helena Venetvaara-Nurmi
Talouspäällikkö Esa Lindell

Lähteet

- Tarjouspyyntö: Kotihoidon asiakkaiden siivouspalvelut. Järvenpään kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi. 9.1.2003.
- Tarjouspyyntö: Kotihoidon asiakkaiden kauppapalvelut. Järvenpään kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi. 1.6.2005.
- Tarjouspyyntö: Vanhusten ja vammaisten asumispalvelujen kilpailuttaminen. Järvenpään kaupunki ja Nurmijärven kunta. Nurmijärvi 21.10.2005.
- Vanhusten ja vammaisten asumispalvelukilpailutuksen yhteenveto. Muistio. Järvenpään kaupunki ja Nurmijärven kunta, 2005.
- Tarjouspyyntö vanhusten tehostetun palveluasumisen hoiva- ja tukipalveluista uuteen palvelusyksikköön. Järvenpään kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi. 4.10.2006
- Jampankiven tarjousten yhteenvetotaulukko, 2006.
- Tarjouspyyntö. Kotiin kuljetettavien aterioiden valmistus ja kuljetus. Järvenpään kaupunki, Sosiaali- ja terveystoimi 4.9.2006.
- Kotiateria hinta –laatu tarjoajien vertailutaulukko, 2006.
- Yli 65-vuotiaiden ympärivuorokautinen hoiva Keski-Uudellamaalla vuonna 2005. Kuuma-kuntien TuIKE projektiryhmän raportti 2006.
- Lautakunnan pöytäkirja: Kotiin kuljetettavien aterioiden valmistus ja kuljetus/ostopalvelusopimus/optio-oikeuden käyttö <http://194.188.203.103/ktweb/>

Kirkkonummi

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Kirkkonummi on voimakkaasti kasvava kunta pääkaupunkiseudun reunalla. Kasvu koostuu pääasiassa lapsiperheistä, joten palveluita on kehitetty lähinnä heidän tarpeitaan vastaavaksi. Vanhusten osuus on pieni. Asukasluku vuoden 2006 lopussa oli 34 389, yli 65-v. määrä oli 3164 ja osuus 9,2 %. Palveluasumisen piirissä on noin 100 henkilöä. Vuonna 2006 kotihoidon piirissä oli 436 ja tukipalveluiden piirissä 326 asiakasta.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Kirkkonummi ostaa kaikki noin 100 palveluasumispaikkaansa. Tästä puolet on kilpailutettu. Lisäksi kunta on kilpailuttanut ateriapalveluita ja turvapalveluita.

Kirkkonummi on kilpailuttanut

- ateriapalvelut neljä kertaa (2000, 2002, 2004, 2006)
- kotipalvelun turvapalvelut (hälytykset, laitteet, käynnit) kerran, 2001 (tulossa uusi kierros)
- palvelutalon (47 paikkaa) palvelut kerran, 2003 (tulossa uusi kierros 2007 lopulla)

Näistä kustannustiedot oli saatavissa ateriapalveluista ja palvelutalon palveluista.

Ateriapalvelujen kilpailutus

Ateriapalvelujen piirissä on 92 henkilöä ja toimitettavien aterioiden määrä noin 1100 kuukaudessa. Ennen kilpailutusta palvelusta vastasi paikallinen vanhusten palvelukeskussäätiö. Ensimmäinen kilpailutus tehtiin vuonna 2000. Kierros oli avoin ja tarjouspyyntö lähetettiin 5 tuottajalle. Paikallinen säätiö oli mukana kilpailussa, mutta kansallinen hoivayritys valittiin edullisempänä. Seuraava kilpailuttaminen vuonna 2002 tuotti 2 tarjousta, joista jälleen sama hoivayritys valittiin edullisempänä (hinta 8,35 euroa). Vuonna 2004 tarjouksia tuli enää 1 ja sama tuottaja valittiin (hinta 8,56). Vuonna 2006 tarjouspyyntö lähetettiin 7 mahdolliselle tuottajalle, mutta tarjous saatiin vain aiemmin tehtävää hoitaneelta yritykseltä hintaan 8,79. Sopimukset on tehty vuoden mittaiseksi (+optiovuosi), jonka aikana sopimushinta on kiinteä. Hintakehitys on pysynyt kurissa. Kirkkonummella yhtenä syynä tarjousten vähäisyyteen on matkojen kalleus ja niiden järjestämisen hankaluus.

Turvapalvelujen kilpailutus

Turvapalvelujen piirissä on 139 asiakasta. Kotipalvelun turvapalvelut kokonaisuudessaan on kilpailutettu kerran, vuonna 2001. Syy hankintaan oli vähittäinen luopuminen omasta toiminnasta. Tarjouskilpailu oli avoin. Tarjouksia tuli kolme, joista valittiin tehtäviä aiemminkin hoitanut Lohjan sairaankuljetus kokonaistaloudellisesti edullisimpana. Sopimus tehtiin toistaiseksi voimassa olevaksi ja on tätä kirjoitettaessa edelleen voimassa.

Palvelutalon palvelujen kilpailutus

Vuonna 2003 valmistui keskustaan Kirkkonummen palvelukeskussäätiön RAY:n tuella rakentama 47-paikkainen Kirkkonummen palvelutalo. Tuen ehtoihin kuului palvelutalon palvelujen kilpailuttaminen. Prosessi suunniteltiin ja valmisteltiin huolella, siihen osallistui erityinen tiimi ulkopuolisine laadunarvioijineen. Hankinta oli arvoltaan noin 5.570.000 € Kierros oli avoin ja tarjoukset saatiin 8 tarjoajalta, joiden hinta vaihteli 20,65 – 122 €/vrk (riippuen tarjoajasta ja palvelukokonaisuudesta). Edullisimmaksi osoittautuneet 5 valittiin mukaan keskustelukierrokselle. Valintaperusteissa hinta painottui 60 % ja laatu 40 %. Yhtenä tarjoajana oli palvelutalon rakentanut säätiö, mutta kilpailun voitti kokonaistaloudellisesti edullisimpana kansallinen hoivapalveluyritys (kuitenkin eri kuin ateriapalveluissa), hintaan 29,26 – 107,15 (riippuen palvelukokonaisuudesta). Sopimus tehtiin 4-vuotiseksi (+optiovuosi). Kunta jättää kuitenkin optiovuoden käyttämättä ja aikoo kilpailuttaa palvelun uudelleen prosessin saaman negatiivisen julkisuuden ja palvelun toimimattomuuden vuoksi. Kuntaa on arvosteltu siitä, ettei se valinnut paikallista tuottajaa palvelulle. Erityisesti nähtiin ongelmana se, että palvelutalon omistaja ja tuottaja ovat eri taho eikä yhteistyön nähty toimivan saumattomasti, vaikka palvelun laatu sinänsä on pysynyt hyvänä.

Kirkkonummen kunnan nopea kasvu on hidastanut vanhusten palveluiden investointihankkeita. Kunta ostaa tällä hetkellä kaikki palveluasumispaikat yksityisiltä palveluntuottajilta. Sopimukset ovat tehty siihen asti kunnes kuntaan valmistuu kunnan omana

palvelutuotantona hoivakoti vuonna 2009. Kunta ei ole kilpailuttanut muita palveluasumispaikkoja kuin edellä kerrotun Palvelukeskussäätiön asumis- ja hoivapalvelut, mikä on vertailussa muiden asumispalvelupaikkojen kanssa halvin. Kunta aikoo kilpailuttaa kaikki asumispalvelupaikat vuonna 2008.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Ateriapalvelujen sopimushinnat, €/ateria (kiintein hinnoin):

	2000	2002	2004	2006
€/ateria	9,23	10,20	10,37	9,96

Tuottajien määrä on vähentynyt joka kilpailutuksessa. Reaalinen hintakehitys oli aluksi nouseva, mutta laski jälleen vuoden 2006 kilpailutuksessa huolimatta siitä, että tuottaja on pysynyt samana ja kahteen viimeiseen kilpailutukseen tarjouksia on tullut vain yhdeltä tuottajalta.

Kirkkonummen palvelutalon palvelujen sopimushinnan keskiarvon kehitys, €/hoitopäivä (kiintein hinnoin):

	2004	2005	2006	2007
€/hp	95,22	97,07	97,29	95,43

Kiinteät hinnat (keskiarvo) ovat kohonneet vuosina 2005 ja 2006, mutta laskivat vuodelle 2007. Mielenkiintoista olisi, minkälainen hintakehitys on uudessa, vuoden 2007 kilpailutuksessa, mutta tapaus ei ehtinyt tämän tutkimuksen piiriin.

Haastattelut (19.3.2007)

Sosiaalipalvelupäällikkö Merja Etholèn-Rönning
Talouspäällikkö Sirpa Roos

Tuusula

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Tuusulan väkiluku oli vuoden 2006 lopussa 35 434, ja väestö kasvaa nopeasti. Yli 65-vuotiaiden osuus on 10,3 % eli 3650 henkeä. Yli 75-vuotiaiden määrän arvioidaan kasvavan vuosittain peräti 60 – 100 hengellä vuosittain. Kun samanaikaisesti kuntaan muuttaa uutta väkeä, palvelujen kehittämisen tarpeet ovat haastavat, samanaikaisesti on kehitettävä sekä lasten ja nuorten palveluita että ikäihmisten palveluita. Tuusulan vanhusten palvelurakenne on avopalvelupainotteinen ja keskeisenä tavoitteena myös tulevaisuudessa on ensisijaisesti tukea kotona asumista ja mahdollisimman itsellistä arkielämää. Tuusulalaisista 75 -vuotta täyttäneistä kuntalaisista 92 % asuu kotona.

Kunta ostaa asumispalveluja n. 48 paikkaa yhteensä seitsemältä puitesopimustuottajalta ja yksittäisiä paikkoja maksusitoumuksella myös multa tuottajilta. Omia ympärivuorokautisia asumispalvelupaikkoja on palvelukeskus Tuuskodissa 33 kpl, laitospaikat mukaan lukien 74. Kotipalvelua saaneita vanhuskotitalouksia oli vuonna 2005 520 kpl.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Tuusula on kilpailuttanut

- vanhusten tehostettua palveluasumista vuonna 2004, uusi kierros seudullisena 2007 (Hyvinkään, Keravan ja Mäntsälän kanssa, ratkeamassa syksyllä 2007)
- ateriapalveluita 2003.

Palveluasuminen

Tuusula osti vuonna 2003 ympärivuorokautista palveluasumista 43 asiakkaalle maksusitoumuksella, yhteensä 785 127 eurolla 14 tuottajalta. Kunta kilpailutti vuonna 2004 kaikki ostopalveluasumispaikkansa tavoitteenaan saada puitesopimuksen piiriin tietyt edellytykset täyttävät tuottajat, ja hankinta haluttiin tehdä hankintalain hengen mukaiseksi. Kierros oli avoin ja siihen antoi tarjouksen 11 tuottajaa. Vuorokausihinnat vaihtelivat ryhmäkodeissa 87,45 – 102 euroon ja tehostetun palveluasumisen osalta 107 – 115 euroon. Valinta tehtiin kokonaistaloudellisuuden perusteella, johon vaikutti hinta, laatu ja toimitusvarmuus (näitä ei kuitenkaan painotettu). Tuottajia valittiin näiden perusteella puitesopimukseen kahdeksan. Heidän kanssaan solmitaan kullekin vuodelle vuosisopimus, jossa sovitaan hintojen tarkistus elinkustannusindeksin mukaan ja kunta sitoutuu tietyn paikkamäärän ostamiseen. Sopimuksessa sovitaan erikseen tehostetun ja ryhmäkodin vuokrahinnat, aterian hinnat ja palvelumaksut. Puitesopimus tehtiin toistaiseksi voimassa olevaksi, mutta maksusitoumusjärjestelmää pidettiin voimassa yhä tarpeen mukaan.

Kerava, Hyvinkää, Mäntsälä ja Tuusula päättivät kilpailuttaa ympärivuorokautiset asumispalvelut yhdessä kaudelle 1.1.2008 - 31.12.2010. Palvelujen sisältö määriteltiin tarkkaan, palvelu jaettiin vaativaan tehostettuun palveluasumiseen, tehostettuun palveluasumiseen ja tuettuun palveluasumiseen¹¹. Tarjouspyyntö oli yksityiskohtainen jo pelkän hankintaosaamisen lisääntymisen ansioista. Kerava toimii hankintaprosessin vetäjänä. Tarjouspyynnöllä hankitaan yhteensä noin 215 palveluasumispaikkaa useammalta palveluntuottajalta kuitenkin niin, ettei tilaaja sitoudu ostamaan tiettyä paikkamäärää. Paikkatarvearviot kunnittain olivat

---

¹¹ Vaativan tehostetun palveluasumisen vuorokausihintaan sisältyy: *

- hoiva- ja hoitopalvelut (sisältää lääkehuollon)
- ateriapalvelut (Liite 4)
- siivouspalvelut (Liite 5)
- vaatehuolto ja muut tukipalvelut
- vuokra

<u>Tehostettu palveluasuminen</u>		<u>Tuettu palveluasuminen</u>
Hyvinkää	65 paikkaa	35 paikkaa
Mäntsälä	20 paikkaa	
Kerava	30 paikkaa	15 paikkaa
Tuusula	45 paikkaa	5 paikkaa.

Kolmeen eri tuotteeseen saatiin yhteensä 67 tarjousta, tarjoajien lukumäärä oli 30. Tarjoajien joukossa on samoja kuin aiemmin (omistajavaihdoksia tosin tapahtunut), joskin mukana on 6-10 uutta yritystä tai nykyisiä laajentavia yrityksiä. Osa yrityksistä tai toimipaikoista on vasta perusteilla – rakennukset valmistuisivat 2008 tai 2009, mikäli yritys tulee kuulumaan puitesopimuksen piiriin. Suurin osa tarjoajista on suuria alan yrityksiä, järjestö- ja säätiöpohjaisia tarjoajia ei ole paljoakaan. Valinnassa painotetaan 70 % hintaa ja 30 % laatua ja tuottajien tulee olla ”hyvin kulkuyhteyksien päässä”. Hintahaitari on varsin suuri, se vaihtelee noin yli 90 eurosta 170 euroon/vrk. Tämä kertoo mm. siitä, että laatu kohenee paljon uusien rakennusten myötä (esim. yhden hengen huoneita). Kunnat solmivat yhteisen puitesopimuksen ja sen lisäksi erilliset sopimukset kauden 2010 loppuun. Tarjousten jättöpäivä on 14.5.2007 ja päätöksenteon arvioidaan siirtyvän elo-syyskuulle 2007.

Ateriapalvelut

Tuusula eriytti ateriapalvelun kotipalvelutyöstä vuonna 1999. Tällä arvioitiin säästettävän kahden kotipalvelutyöntekijän työpanos vuodessa. Kunta kilpailutti ateriapalvelun vuonna 2003. Hankinta oli arvoltaan noin 100 000 euroa/vuodessa ja sen piirissä oli asiakkaita 60. Tarjouksia tuli 3 kpl ja niiden hintavaihtelu oli 7,5 - 8,37 euroa/ateria. Tuottajaksi valittiin Ateriaali Oy annoskoon, hinnan ja laadun perusteella. Sopimus tehtiin kolmeksi vuodeksi. Koska kilpailua nähtiin olevan vähän, sopimusta on jatkettu vuosittain ilman kilpailuttamista. Asiakkaalle palvelu maksaa 6,6 euroa/ ateria vuonna 2007.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Tehostetun palveluasumisen hoitopäivän brutto- ja nettohinnan kehitys €/hoitopäivä (kiintein hinnoin)

Euroa/vrk	2003	2004	2005	2006
Ostopalvelun bruttohinta			98,0	108,6
Ostopalvelun nettohinta	77,2	68,4	66,3	77,6
Oman toim. bruttohinta		117,6	116,0	112,0
Oman toim. nettohinta		86,8	86,2	87,6

Ostopalvelun sekä brutto- että nettohinta on laskenut, kunnes se kohosi jälleen 2006 uusien kiinteistöjen myötä. Oman toiminnan bruttohinta on laskenut koko ajan, mutta nettohinta kohosi 2006. Hoitopäivien kustannukset nousivat vuonna 2006 siitä syystä, että paljon käytetyn (monta tuusulalaista asukasta) tuusulalaisen hoivayrittäjän uusi

kiinteistö valmistui vuoden 2005 lopussa ja vuokran osuus nousi huomattavasti verrattuna aikaisempaan. Uuden kilpailutuskierroksen hintahaitarin (n. 90 – 170 €/hoitopäivä) perusteella hoitopäivän hinnat tulevat kohoamaan.

Ateriapalvelun sopimushinnan €/ateria kehitys (kiintein hinnoin)

€ateria	2003	2004	2007
Kotiin kuljetettu ateria	9,49	9,37	8,82

Ateriapalvelun reaalin hinta on laskenut ajan mittaan, vaikka kilpailutus tehtiin vain kerran (2003) ja samaa sopimusta on jatkettu.

Haastattelut

Vanhustyön päällikkö Tuulikki Siltari (4.4.2007)

Ateriapalvelun kilpailutustiedot: osastonhoitaja Leena Jäntti

Palveluasumisen kilpailutus 2007: lautupäällikkö Lahja Havansi, Kerava

Lähteet

Ikäihmisten palvelut Tuusulassa. 1.8. 2005.

http://www.tuusula.fi/liitetiedostot/materiaali_edit/3558.pdf (5.4.2007)

Vanhusten asumispalvelujen hankinta. Tarjouspyyntö 20.3.2007. Keravan kaupunki, Hyvinkään kaupunki, Mäntsälän kunta, Tuusulan kunta.

http://www.tuusula.fi/liitetiedostot/materiaali_edit/6107.doc (5.4.2007)

Nokia

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Nokia on kasvava, yli 30 000 asukkaan kaupunki Tampereen kyljessä. Nokian väestössä suurin muutos on tapahtumassa eläkeläisten määrässä ja prosenttiosuudessa: yli 65-vuotiaita on 14,3 %, lähes 6000 henkilöä, ja nykyinen yli 75-vuotiaiden määrä (1878) lisääntyy yli 2300 asukkaalla vuoteen 2030 mennessä.

Nokiolla vanhusten palvelurakenne painottuu kotihoitoon ja kotihoitoa tukeviin palveluihin. Tehostetun palveluasumisen puute on aiheuttanut sen, että kotihoidossa hoidetaan erittäin huonokuntoisia, paljon apua ja tukea tarvitsevia vanhuksia. Tämän vuoksi kotipalvelun asiakasmäärät ovat pienentyneet mutta käyntikerran kasvaneet, samoin on kasvanut tukipalveluasiakkaiden määrä. Nokiolla on sitouduttu käyttämään RAI-toimintakykytutkijaa kotihoidossa, palveluasumisessa ja laitoshoidossa, RAI-järjestelmää käytetään apuvälineenä palvelujen tarpeen arvioinnissa, hoidon suunnittelussa ja palvelujen oikeassa kohdentamisessa (hoitopaikan valinnassa), RAI lisää asiakkaan hoidon suunnitelmallisuutta ja parantaa hoidon laatua.

Vuonna 2006 Nokian kaupungin kotipalvelun piirissä oli 364 vanhusruokakuntaa ja niissä käyntejä oli yhteensä 73 443, kotipalvelun käyntien lisäksi kotisairaanhoidon käyntejä oli 15 493. Kotipalvelua ostettiin 140 ruokakunnalle, ja näissä ostopalvelukäyntejä oli 38 894. Kotipalvelun tukipalveluja (ateria-, asiointi-, kuljetus- ja saunapalvelu) sai 911 asiakasta.

Vuoden 2007 alussa sosiaali- ja terveystoimi yhdistyivät perusturvakeskukseksi. Perusturvakeskus on jaettu neljään tulosalueeseen: lähipalvelut, perhepalvelut, erikoispalvelut ja vanhuspalvelut. Samassa yhteydessä yhdistettiin kotipalvelu, kotipalvelun tukipalvelut ja kotisairaanhoido yhdeksi palvelukokonaisuudeksi, kotihoidoksi. Kotihoito on alueellisesti jaettu terveystoimen aluejaon mukaisesti: Keski-Nokia, Pohjois-Nokia, Etelä-Nokia. Jokainen alue on jaettu vielä alueellisesti toimiviin kotihoidon tiimeihin, tavoitteena tukea ja auttaa eri elämäntilanteissa olevien nokiaalaisia asiakkaita selviytymään päivittäisistä toiminnoista omassa kodissaan. Tukipalveluista kotihoidon työntekijät hoitavat enää vain saunapalvelun, muut tukipalvelut on eriytetty kotihoidosta. (Alueilla työskentelevät kotihoitotiimit, jotka selvittävät asiakkaan kanssa avun tarpeen yhteydenoton perusteella. Palvelusta on eriytetty viime vuosina tukipalveluita vähitellen.).

Nokialla on tuotteistettu yhdessä Tampereen seutukuntien kanssa kotihoidon palveluista kotipalvelu ja kotisairaanhoido. Samoin yhdessä Tampereen seutukuntien kanssa tuotteistetaan vuoden 2007 loppuun mennessä tehostettu palveluasuminen ja pitkäaikainen laitoshoido.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Nokia on kilpailuttanut

- palvelutalon palvelut vuonna 2003
- ateriakuljetukset vuosina 2004 ja 2006
- päiväkeskuskuljetukset ja muut vanhuspalvelujen kuljetukset vuonna 2005
- turvapalvelujen hälytysten vastaanotto ja vuokralaitteet vuonna 2006
- sotainvalidien kotipalvelu ja kotisairaanhoido on vuonna 2003 ja 2007
- tehostettu palveluasuminen on tarkoitus kilpailuttaa vuonna 2007.

Palvelutalon palvelut

Nokia on ostanut palveluasumista ja tehostettua palveluasumista, sillä omana toimintana palveluasumista ei Nokialla ole. Tulevaisuudessa tarve tulee painottumaan tehostettuun palveluasumiseen. Paikallisen säätiön Vastamajan laajennusosa valmistui 1.1.2004, aikaisemmin siinä oli tehostetun palveluasumisen paikkoja 13. Raha-automaattiyhdistys myönsi säätiölle investointiavustusta, avustuksen ehtona oli, että palvelutoiminta kilpailutetaan. Kilpailutuksen kohteena oli 9 asukaspaikkainen dementia-ryhmäkoti (tehostettu palveluasuminen) ja 27 asukkaan palvelutalo. Kilpailutus toteutettiin vuonna 2003, palveluntarjoajia oli kolme ja kaupunki valitsi palveluntuottajaksi rakennuttajasäätiön, perusteena kokonaistaloudellisuus (palvelun hinta, toiminnan kuvaus, henkilöstön osaami-

nen ja riittävyys, yhteistyön toimivuus sekä laadunhallinta). Sopimus tehtiin viideksi vuodeksi + yhden vuoden optio (1.1.2004–31.12.2008+vuoden optio). Kaupunki maksaa ostamistaan palveluista vuosimaksun.

Kaupunki tuotteistaa yhdessä Tampereen seutukuntien kanssa palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon vuonna 2007. Tehostettu palveluasuminen on tarkoitus kilpailuttaa vuoden 2007 lopussa, tavoitteena on saada maksusitoumuskäytäntöä edullisempia hintoja ja parempaa laatua.

Ateriakuljetusten kilpailutus

Ateriapalveluista on kuljetuksen osuus kilpailutettu vuosina 2004 ja 2006. Ateriat valmistetaan kaupungin ruokapalvelussa. Vanhusten ateriapalvelu eriytettiin kotipalvelusta vuonna 2006, jolloin se siirtyivät ruokapalveluyksikköön, asiakasvalinnat tehdään edelleen kotihoidossa. Kuljetusten hoitaminen ostopalvelun avulla vapautti kolmen kodinhoitajan työpanoksen asiakastyöhön. Ateriapalvelujen piirissä on n. 250 asiakasta.

Ensimmäinen kilpailutus oli vuonna 2004, tarjouskierros oli avoin, tarjouksia tuli 3 kpl. Valintaperusteena käytettiin edullisuutta ja palveluntuottajaksi valittiin Suomen Posti. Sopimus tehtiin 2 vuodeksi. Toisen kerran kilpailutus toteutettiin vuonna 2006 yhdessä muiden kuljetusta vaativien aterioiden kanssa. Tällöin tarjouksia tuli 3: yksi tarjous, joka käsitti kaikki kaupungin ruokakuljetukset, 2 tarjousta sisälsi vain osan kuljetuksista. Tarjouksessa oli hinnoiteltu erikseen kotipalveluateriat ja muut ruokakuljetukset. Kaupunki valitsi tuottajaksi edelleen Suomen Postin ja sopimus tehtiin 2 vuodeksi. Kaupunkiin haluttiin kokonaisratkaisu ruokakuljetuksiin ja mieluummin vain yksi toimija aiemman kolmen sijaan. Sopimuksessa on määritelty kiinteä kuukausihinta kotipalveluaterioille, koska niiden määrät eivät kuukausittain paljon vaihtele. Keskimääräinen hinta/ateria oli v. 2004 1,91 euroa (8542,- euroa/kk), vuonna 2006 se on 2,17 euroa (9982,- euroa/kk). Kotipalveluaterioiden kokonaismäärät vuosina 2004 – 2006 ovat lisääntyneet lähes 50 ateriaa/pv. Lähes kaikki ateriat kuljetetaan toistaiseksi lämpimänä, ainoastaan perjantaisin ja lauantaisin pieni osa kylminä annoksina. Muiden ruokakuljetusten hinnat vaihtelevat koulujen lomien mukaan.

Päiväkeskuskuljetukset ja muut vanhuspalvelujen kuljetukset

Kotihoidon henkilökunta on aikaisemmin hoitanut kauppapalvelut asiakkaille alusta loppuun asti, mutta kun kotihoidon henkilöstöä tarvittiin hoito- ja hoivatyössä, kauppapalvelut eriytettiin tukipalveluksi. Muutoksella laskettiin säästettävän 4-5 kodinhoitajan työaika hoito- ja hoivatyöhön. Päiväkeskuksen Vihnuskodin asukkaiden ja laboratorionäytteiden kuljetukset on aikaisemminkin hoitanut yksityinen palveluntuottaja, mutta nyt kilpailutuksen myötä palveluntuottaja vaihtui.

Päiväkeskusasiakkaiden, Vihnuskodin asukkaiden, laboratorionäytteiden ja kotihoidon asiakkaiden kauppapalvelut kilpailutettiin vuonna 2005, muut kuljetukset alkoivat vuoden 2006 alusta. Tarjouksia tuli neljä, palveluntuottajaksi valittiin Etelä-Pirkanmaan alueella toimiva tilausliikennöitsijä, perusteena oli kokonaistaloudellisesti edullisin

hinta, ottaen huomioon toimintavarmuus, ammattitaito, auton varustetaso ja hinta. Palveluntuottajan tuntihinta sisältää kuljettajan palvelut ja auton kokonaiskulut (polttoainemenot ja auton muut kulut). Palvelun tarjoajasta on saatu erittäin hyvää asiakaspalautetta. Kaupassakäynnin asiakasmaksuksi on määritelty 6 euroa/kerta. Maksu peritään niiltä asiakkailta, jotka eivät kuulu säännöllisen kotihoidon piiriin. Kuljetuksissa hinnan korotus on vuosittain ollut noin 3-4 %. Sopimus on alkanut 1.1.2006, ja se on voimassa kolme vuotta.

Turvahälytysten vastaanotto ja laitteet

Turvahälytysten vastaanotto ja turvalaitteet (asennus ja huolto) irrotettiin kunnan omasta toiminnasta ja kilpailutettiin vuonna 2006. Tarjouksia tuli kolme, joista kaksi oli lähes samanhintaista ja yksi kalliimpi. Kokonaistaloudellista edullisuutta arvioitaessa ovat valintaperusteina päätöksen mukaan olleet tarjouspyynnössä mainitut: toimintavarmuus, henkilökunnan ammattitaito, hinta ja referenssit vastaavanlaisten palvelujen tuottamisessa, asiakaspalautejärjestelmä ja asiakastietojärjestelmä. Tarjouspyynnön mukaan edellä mainitut valintakriteerit eivät ole tärkeysjärjestyksessä. Palveluntuottajaksi valittiin valtakunnallisen järjestön oma hoivapalveluyhtiö. Toinen hoivayritys toimitti 17.10.2006 markkinaoikeudelle muutoshakemuksen, jossa yhtiö ilmoittaa hakevansa edellä mainitun päätöksen saattamista markkinaoikeuden käsiteltäväksi ja päätöksen muuttamista valittajan hyväksi sekä julkisista hankinnoista annetun lain (1505/1992) mukaiseksi. Prosessi on edelleen kesken. Aiempaan toimintaan nähden (hälytykset vanhainkodille, josta eteenpäin) ostopalveluun siirtymisellä ei isoja rahallisia säästöjä tule, mutta palvelun saatavuus paranee, koska kaikki tarvitsevat saavat turvapuhelimen. Asiakasmaksu on 21 €/kk ja asiakasmaksuilla katetaan pääosin menot. Sopimus oli tarkoitus tehdä 3-vuotiseksi (+1 optiovuosi).

Sotainvalidien kotihoito ja kotisairaanhoito

Nokia kilpailutti sotainvalidien kotipalvelut, siivouspalvelun ja kotisairaanhoidon, ensimmäisen kerran 2003, ja määräaikaan mennessä tarjouspyynnön mukaisia tarjouksia tuli yksi. Toisen kerran sotainvalidien kotihoitopalvelut kilpailutettiin helmikuussa 2007. Hankinta koskee n. 50 nokialaista sotainvalidia, joiden haitta-aste on 20 % tai enemmän. Sotainvalidien käyttämät palvelut kunta laskuttaa valtiokonttorilta. Kilpailuttamisen tavoitteeksi mainittiin mahdollisimman laadukkaan palvelun saaminen, laatua painotettiin valintaperusteena 70 % ja hintaa 30 %. Tarjouksia tuli kolme, joista yksi tarjous oli hinnaltaan edullisin, mutta tarjous hylättiin koska se ei vastannut tarjouspyyntöä. Kaksi muuta tarjousta olivat laadultaan tasaveroiset, mutta hinnassa oli pieni ero, joten hinta muodostui ratkaisevaksi tekijäksi. Sopimus tehtiin kilpailutuksen voittaneen valtakunnallisen hoivayrityksen kanssa 1.4.2007–31.3.2010 väliseksi ajaksi, sopimuksessa on yhden vuoden optio.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Vastamajan palvelutalon palvelujen hinnan kehitys, €/hoitopäivä (1000 euroa) (kiintein hinnoin)

	2003	2004	2005	2006
€/hoitopäivä	120,61	89,85	85,93	85,51

Hoitopäivän hinta laski olennaisesti kilpailuttamisen myötä 2004 ja reaalisesti myös sen jälkeen. Pitkästä viiden vuoden sopimuksesta huolimatta kustannukset ovat siis pysyneet hallinnassa.

Ateriakuljetusten sopimushinnat (€/ateria) (kiintein hinnoin):

	2003	2004	2005	2006	2007
(€/ateria)	2,16	2,09	2,01	2,21	2,17

Aterian kuljetushinta on laskenut 2003 - 2005, sen jälkeen taas noussut. Vuoden 2006 jälkeen hinta on pysynyt samana eli laskenut reaalihinnoilla tarkastellen.

Päiväkeskuskuljetusten ja muiden vanhuspalvelujen kuljetusten sopimushinnat, €/tunti (kiintein hinnoin):

	2005	2006	2007
Euroa/tunti	52,82	31,94	31,90

Deflatoitu taksiliikenteen kustannusindeksillä 2005=100

Hinnat ovat laskeneet reilusti kilpailutuksen myötä uuden yrittäjän aloittaessa kuljetukset vuonna 2006. Hinnat ovat jonkin verran laskeneet reaalisesti myös sen jälkeen.

Sotainvalidien kotipalvelun ja kotisairaanhoidon sopimushinnan €/tunti kehitys (kiintein hinnoin)

	2003	2004	2005	2006*	2007*
Euroa/tunti	32,26	31,37	30,00	27,64	45,00

Kilpailutusvuodet olivat 2003 ja 2007

* Kotisairaanhoidon tuntihinta vuonna 2006 oli 50,8 ja vuonna 2007 52,50 euroa.

Hinnat ovat vuoden 2003 kilpailutuksen myötä reaalisesti laskeneet koko ajan vuoteen 2006 asti, kunnes nousivat todella reippaasti uuden kilpailutuksen myötä 2007. Hinnan nousun syy on se, että tässä kilpailutuksessa painotettiin laatua ja palvelun saatavuutta vuorokauden eri aikoina, tällä samalla hinnalla asiakkaat saavat palvelua iltaisin ja sunnuntaisin. Aikaisemmin ongelmana oli, ettei palveluhalukkuutta iltaan ja viikonloppuun tahtonut löytyä. Nyt asiakkaat saavat palvelua tarpeensa mukaan.

Haastattelut

Vt. vanhustyön osastopäällikkö Irma Rautanen (16.2.2007)

Ateriapalvelun tiedot: ruokapalvelupäällikkö Pirjo Rannikko

Riihimäki

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Riihimäki on 27 500 asukkaan (v. 2006 lopussa) kasvava kaupunki. Yli 65-vuotiaiden määrä oli vuoden 2006 lopussa 4400, noin 16 %. Määrän arvioidaan kasvavan väestöennusteen mukaan 440 hengellä viidessä vuodessa. Kotipalvelua saaneita vanhustalouksia oli 369 vuonna 2005. Pelkästään tukipalveluita saaneita asiakkaita oli samassa ikäryhmässä 621. Kotipalvelu ja kotisairaanhoidon toimivat 1.4.2007 alkaen yhteisissä kotihoidon tiimeissä.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Riihimäki on kilpailuttanut

- kotipalvelun yöhoidon 4 kertaa (vuosina 1995, 1997, 2000 ja 2004)
- vanhusten kylvetys- ja päiväkeskuskuljetukset yhdessä vammaiskuljetusten ja opetustoimen kuljetusten kanssa 3 kertaa (2005, 2006 ja 2007)
- kotipalvelujen kehittämishankkeen 2005.

Kotipalvelun yöhoito

Kotipalvelun yöhoitoon kuuluu asiakkaan luona klo 22 - 07 välillä tehtävät säännölliset käynnit. Palvelu eriytettiin ostopalveluksi vuonna 1996, jolloin asiakkaita oli 20. Yöhoidon tarjouksia on pyydetty toimintaa harjoittavilta yrityksiltä vuosina 1995, 1997 ja 2000. Ensimmäisinä vuosina kilpailutus oli rajoitettu ja tarjouspyyntö lähetettiin vuonna 1995 kahdelle yritykselle ja vuonna 1997 kolmelle yritykselle. Lautakunta on ostanut palvelut hämeenlinnalaiselta hoiva-alan yritykseltä. Ostopalvelusopimus on tehty yrittäjän kanssa aluksi vuodeksi kerrallaan kaupungin talousarvion hyväksymisen jälkeen. Ensimmäisessä kilpailutuksessa valituksi tuli kalliimpi yritys 160 mk/tunti (26,91 euroa) halvemman hinnan ollessa 150 mk/tunti. Perusteluina valinnalle oli valitun yrityksen toimiminen jo ennestään Riihimäellä ja sen työntekijöiden asuminen Riihimäellä. Toisessa kilpailutuksessa kahden tarjous oli 160mk/tunti ja yhden 165mk/tunti. Valituksi tuli palvelua aikaisemmin tarjonneelta hoivayritykseltä, 160 mk/tunti. Omasta työstä tehtiin laskelmia ja havaittiin hinta suurin piirtein samaksi, mutta ostopalvelua kuitenkin puolsi se, että töiden ja työvuorojen järjestelyt yöhoidon osalta olisivat työllistäneet esimiehiä liiaksi.

Vuonna 2000 yöhoidon järjestämiseksi 1.1.2001 alkaen pyydettiin tarjouksia alan yrittäjiltä lehti-ilmoituksilla. Tarjousta pyydettiin yöhoitokäyntien lisäksi turvapuuhelinhälytysten tarkistuskäynneistä yöhoitokäyntien ulkopuolella. Määräaikaan mennessä saapui kolme tarjousta. Hinta vaihteli 27,7 -31,28 euroon/tunti. Paikallinen osuuskunta Hyvinvointikeskus Onnimanni valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana. Sopimus tehtiin 4 vuodeksi. Kaupunki valitti sopimuksen loppuvaiheessa tuottajan sijaisten ammattitaidottomuudesta. Kolmas kilpailutus toteutettiin avoimena vuonna 2004. Tuolloin tarjouksia tuli jälleen kolme, joskin vertailuun päätyi vain kaksi, koska yksi tuottajista (van-

ha tuottaja) ei täyttänyt ammattitaitovaatimuksia. Yritykset saivat samat laatupisteet, joten hinta ratkaisi. Hinnoitteluperusteet olivat hiukan erilaiset, mutta kokonaishinta vaihteli varsin vähän (6 318,3 – 6 377,46 euroa). Tuottajaksi valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimpana valtakunnallinen hoiva-alan yritys. Sopimus tehtiin neljäksi vuodeksi ja se sisälsi kahden vuoden option. Tällä hetkellä kotipalvelun yöhoidon (turvapalveluineen) piirissä on noin 30 henkilöä/yö.

Kylvetys- ja päiväkeskuskuljetukset

Vanhusten kylvetyspalvelujen piirissä on 24 henkilöä ja päiväkeskukseen kuljetettavia 30. Aiemmin kuljetuksia hoitivat yksityiset taksiryttäjät. Kilpailutukseen lähdettiin hintatason nousun hillitsemiseksi ja hankintalain velvoitteiden täyttämiseksi. Ensimmäinen kuljetusten (sis. myös vammaispalvelulain mukaisia kuljetuksia) kilpailutus oli vuonna 2005. Toiseen, päiväkeskuksen kuljetuksiin (Rautatiepuisto) saatiin kaksi tarjousta ja toisen päiväkeskuksen kuljetuksiin (Kirjauksenmäki) saatiin tarjous vain yhdeltä tarjajalta, mutta saunakuljetuksiin kolmelta. Rautatiepuiston kuljetusten tarjoushinnat olivat 55 euroa/tunti ja 70 euroa/tunti. Kirjauksenmäen päivätoiminnan tarjoushinta oli 70 euroa/tunti. Saunakuljetusten tarjoushinnat olivat 45, 60 ja 70 euroa/tunti. Tuottajat valittiin kokonaistaloudellisuuden perusteella, tuottajista valittiin kolme. Hinnan painoarvo oli 70 %, kuljettajan kokemus ja koulutus 20 % ja kaluston laadun 10 %. Sopimus tehtiin yhdeksi vuodeksi.

Seuraava kilpailutus toteutettiin vuonna 2006. Rautatiepuiston kuljetuksista saatiin vain yksi tarjous ja tarjoushinta oli 56 euroa/tunti. Kirjauksen kuljetuksia ei kilpailutettu, koska toiminta siirtyi Rautatiepuistoon. Saunakuljetuksiin tuli kaksi tarjousta 44,90 ja 45 euroa/tunti. Kolmas kilpailutus oli keväällä 2007. Sopimuksesta tulee kaksivuotinen. Tarjouksia saapui kaksi päivätoimintaan ja neljä saunakuljetuksiin. Rautatiepuiston tarjoushinnat ovat 59 ja 65 euroa/tunti. Saunakuljetusten tarjoushinnat vaihtelivat 55 - 65 euroon/tunti. Hinnan painoarvo on 70 %, kaluston laadun 20 % ja kuljettajan kokemuksen ja koulutuksen 10 %.

Kehittämishankkeen kilpailutus

Riihimäen seudun kunnat ovat kilpailuttaneet vuonna 2005 kotipalvelujen kehittämiseen tähtäävän kolmen vuoden laatuhankeen. Tarjouspyyntö lähetettiin 11 potentiaaliselle tuottajalle ja tarjous saatiin neljältä. Sekä hintaa että laatua painotettiin 50 %, laatuun luettiin kuuluvaksi kokemus vanhustyöstä, koulutus- ja kehittämishankkeista sekä hankesuunnitelman toteuttamiskelpoisuus ylipäättään. Hanke on uutta luova eikä sen onnistumista ollut mahdollista vielä arvioida.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Kotipalvelun yöhoidon sopimushinnan kehitys (kiintein hinnoin)

	2000	2001	2004
€/tunti	33,26	33,21	37,79

*Hinta on arkiyöltä

Hinta kohosi vain nimellisesti 2000-luvun alussa, vaikka tuottaja vaihtui 2001, kun toinen kilpailutus toteutettiin. Toisaalta tuottajan ammattitaito koettiin puutteelliseksi, joten hinta selittää heikkoa laatua. Hinta nousi seuraavassa kilpailutuksessa kun haluttiin parempaa laatua.

Kylvetys- ja päiväkeskuskuljetuspalvelujen sopimushintojen kehitys euroa/tunti (kiintein hinnoin)

	2005	2006	2007
Päiväkeskuskuljetus			
*Rautatienpuisto	59,3	57,9	59
*Kirjauksenpuisto	75,5		
Saunakuljetus	48,5	46,4	55

Deflatoitu taksiliikenteen kustannusindeksillä

Haastattelut

Palvelualuepäällikkö Rauni Tuomela (29.3.2007)

Lähteet

Tilastokirja 2005. Riihimäen kaupunki, talous- ja suunnitteluosasto.
<http://www.riihimaki.fi/index.asp?id=4FF2459216C94BC685FBFAC7BD5CE219> (29.3.2007)

Henkilökuljetusten ostaminen. Riihimäen perusturvalautakunta 1152/2005, 97§

Henkilökuljetusten ostaminen. Riihimäen perusturvalautakunta 805 /2007 80§

Kotipalvelun yöhoidon ostaminen 1.1.2001 alkaen. Riihimäen perusturvalautakunta 1894/1997, 170§ ..<http://kunta.riihimaki.fi/kaupunki/ptk/petula/2000/19121800.0/7.htm>

Kotipalvelun yöhoidon järjestäminen 1.1.2005 – 31.12.2008. Riihimäen perusturvalautakunta 1719/2004, 159§.

Lieto

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Lieto on 15 415 asukkaan kunta Turun seudulla. Väkiluku on kasvava ja lapsiperhevoittoinen. Tästä huolimatta myös vanhusväestön määrä ja osuus on kasvanut. Vuoden 2006 lopussa yli 65-vuotiaita oli 2 019, heidän osuutensa oli koko väkiluvusta 13,1 %.

Vanhusten palvelut luokitellaan avopalveluihin, välimuotoisiin asumispalveluihin ja laitoshoitoon. Avopalvelut muodostuvat ennaltaehkäisevästä vanhustyöstä, tuki- ja kotipalveluista sekä omaishoidon tuesta. Välimuotoiset asumispalvelut tarkoittavat tuettua asumista, tuettua palveluasumista ja tehostettua palveluasumista. Palveluasumisen pii-

rissä vanhuksia oli 31. Vanhusten kotipalvelun asiakastalouksia oli vuoden aikana 163, tukipalveluja saaneiden määrä oli 262.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Lieto on kilpailuttanut

- kotiin vietävien aterioiden kuljetuksia 4 kertaa (2001, 2002, 2004 ja 2006).

Aterioiden kuljetukset irrotettiin muusta kotipalvelusta osittain vuonna 2001 ja kokonaan 2002. Tällä haluttiin vapauttaa kotipalvelutyöntekijän aikaa varsinaiseen hoivatyöhön. Ateriapalvelun piirissä on noin 70 asiakasta ja ateriat tulevat kuntayhtymän terveyskeskuksen keittiöstä. Liedon kunta sijaitsee laajalla alueella, joten kuljetusten hinta vaihtelee. Aterian hinta asiakkaalle oli vuoteen 2006 asti 5,50 euroa/ateria, vuonna 2007 hinnaksi tuli 6 euroa. Kunnan kustannukset ateriaa kohden ovat 6,55 euroa/ateria (valmistus- ja kuljetuskustannukset).

Ensimmäinen kilpailutus oli 2001, jolloin tarjouksia saatiin 3 ja vuoden 2002 kilpailutuksessa 5. Yrittäjistä valittiin lähikunnan kuljetusliike, jonka hinta euroina oli 2,29 €/ateria (13,60 mk, sis. alv 22 %; ilman arvonlisäveroa 1,79). Minimiveloitus 8000 mk/kk (sis. alv). Sopimus tehtiin kahdeksi vuodeksi (+optiovuosi) kiinteähintaisena. Toisessa kilpailutuksessa vuonna 2002 hankinnan arvo oli euroina noin 16 166 €, joka vastaa noin 1,5 % kotipalvelun kustannuksista. Kilpailutus oli avoin. Tarjouksia saatiin yhteensä viisi. Yrittäjäksi valittiin kuitenkin sama kuljetusliike kuin aiemmin, 2,20 €/ateria hintaan (0 % alv), sillä se oli edullisin (tarjouksien hintavaihtelua ei ole enää löydettävissä).

Ateriakuljetukset kilpailutettiin kolmannen kerran vuonna 2004. Kilpailutus oli avoin, tarjouksia tuli seitsemän. Hintavaihtelu oli 2,20 eurosta 3,93 euroon ateriaa kohden. Näistä kuitenkin vain kaksi toimitti vaaditun hygieniatodistuksen ja joista valinta voitiin suorittaa. Valituksi tuli – kaikista tarjoajista edullisimpana - sama tuottaja, joka oli kuljettanut aterioita aiemminkin. Lisäksi tuottajasta oli hyviä kokemuksia. Sopimus tehtiin 2 vuoden mittaiseksi (+optiovuosi) kiinteällä hinnalla.

Neljäs ateriapalvelun kilpailutus tehtiin vuonna 2006. Yrittäjä ei halunnut käyttää optiovuotta, koska katsoi kustannusten kohonneen ja näki tarpeen hinnan nostamiselle. Kierros oli avoin ja tarjouksia tuli kaksi, aiemmalta tuottajalta ja yhdeltä uudelta. Näistä edullisempi oli jälleen vanha tuottaja, 2,45 e/ateria (0 % alv) kun toisen tuottajan hinta oli 2,60 e/ateria. Vanha tuottaja valittiin kokonaistaloudellisesti edullisempana.

3. Kilpailutetun palvelun kustannuskehitys

Vuoden 2002 kilpailutuksen tuloksena kuljetetun aterian hinta oli 2,20 euroa (alv 0 %). Hinta nousi toisen kilpailutuksen jälkeen, mutta on sen jälkeen laskenut jonkin verran. Vuonna 2004 sopimushinnaksi tuli sama, eli kilpailuttamisen voidaan sanoa hillinneen

hinnan nousua. Yrittäjä ei halunnut käyttää optiovuotta kustannusten kohoamisen vuoksi, mutta vaikka hinta nousi, se pysyi edelleen halvimpana ja kohtuullisena.

Ateriapalvelun sopimushinnan kehitys euroa/ateria (kiintein hinnoin, ilman alv 22 %)

	2001	2002	2004	2006
Euroa/ateria	2,2	2,6	2,4	2,5

Haastattelut

Hallinto- ja taloussihteeri Seija Piiparinen (6.3.2007)

Lähteet

Kotipalvelun ateriakuljetusten hoitaminen. 1.10.2004-30.9.2006. Perusturvalautakunnan päätösmuistio 106/31.8.2004

Kotipalvelun ateriakuljetusten hoitaminen. 1.10.2006-30.9.2008. Perusturvalautakunnan päätösmuistio 113/22.8.2006

Ylivieska

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Ylivieskan väkiluku oli vuoden 2006 lopussa 13 571, ja kunta sai muuttovoittoa. Yli 65-v. määrä oli 1954 ja heidän osuutensa väestöstä 14,4 %. Palveluasunnoissa vanhuksia oli 76, joista ostopalveluissa 14 ja oman toiminnan piirissä 62. Kotipalvelun vanhusasiakkaiden määrä oli 209. Palvelutarpeen arvioidaan kasvavan vanhusväestön määrän kasvaessa sekä suhteellisesti ja määrällisesti. Kotipalvelua saaneita vanhuskotitalouksia oli (vuonna 2005) 204 kpl.

Ikääntyneiden palveluista Ylivieska on tuoteistanut vanhainkotihoidon, ikääntyneiden palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen sekä ikääntyneiden kotipalvelut. Kaupunki on ulkoistanut vanhusten palveluista ikääntyneiden tavallista ja tehostettua palveluasumista, kotipalveluita ja sen tukipalveluita sekä päivätoimintaa. Ylivieska on kilpailuttanut palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen, päivätoiminnan ja myös iäkkäiden käyttämän kotipalveluiden tukipalvelun (kuljetus, ateriointi, siivous ym.). Kotihoitoa ei ole yhdistetty, sillä kotipalvelut (kodinhoitoapu, tukipalvelut) järjestää Ylivieskan kaupungin sosiaalikeskus ja kotihoidon (kotisairaanhoido) Vieskan terveydenhuoltokuntayhtymä.

Ylivieska on ollut mukana laatimassa seudullista palvelustrategiaa. Palvelutuotannon järjestäminen on muutoksessa vuoden 2008 alusta perustettavan seudullisen peruspalvelupiiriin vuoksi, jonka johdosta kilpailuttamista ei ole tehty johdonmukaisesti, vaikka kasvavan palvelutarpeen ulkoistaminen onkin strategisena tavoitteena.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Kaupunki on kilpailuttanut

- yhden palveluasumistalon palvelut kerran (2000), palvelu siirretty jälleen kaupungille 2004
- aterioiden kuljetuspalvelua lähes vuosittain (1990-luvun lopulta)
- palvelusetelillä järjestettäviä:
  - ateriapalveluita 3 kertaa (palveluseteli, 2004, 2005, 2006)
  - siivouspalveluita 3 kertaa (palveluseteli, 2004, 2005, 2006)
  - kotipalvelua 2 kertaa (palveluseteli, 2004, 2006)
  - sotainvalidien palveluseteliä kotihoito- tuki- ja asumispalveluihin kerran v.2006.

Palveluasumisen kilpailuttaminen

Kaupunki on kilpailuttanut palveluasumista yhden kerran, vuonna 2000. Kysymyksessä oli 70-paikkainen Kotikartanon palvelutalokokonaisuus (kolme taloa), jota aiemmin hoidettiin oman henkilöstön voimin. Tuolloin tarjouksia tuli vain yksi, paikallisen yhdistyksen tarjous, joka hyväksyttiin tuottajaksi. Henkilöstö siirtyi yhdistyksen palvelukseen. Sopimukseen ei kirjattu kiinteää hintaa, vaan kaupunki maksoi tilinpäätöksen mukaiset kustannukset. Sopimuksella haluttiin turvata mahdolliset ennakoimattomat kustannukset, koska ei luotettu kustannuslaskennan taitoihin eikä tunnettu toiminnan sisältöä tarpeeksi. Palvelu hoidettiin niin tiiviissä yhteistyössä, että aitoa kilpailua/ulkoistamista ei syntynyt. Kaupunki yritti myöhemmin vuosille 2003 ja 2004 neuvotella siirtymistä kiinteään sopimushintaan siinä onnistumatta. Palvelu päätettiin siirtää takaisin kaupungin toiminnaksi vähitellen. Tähän väliin sisältyi mm. yöpävyytyksen kilpailuttaminen yhdessä Kotikartanon kolmesta palvelutalosta. Tarjouksen jätti siivousyritys ja omistajayhdistys, joista siivousyritys valittiin. Vuonna 2004 enää kiinteistön omistus ja siitä vastaaminen oli yhdistyksen tehtävänä. Kiinteistöistä aiheutuvat kulut ovat kasvaneet vuosi vuodelta. Tapauksesta on tehty runsaasti erilaisia laskelmia, joissa on verrattu eri palvelutalojen henkilöstömitoitusta suhteessa hoitotarpeeseen. Palvelutehtävän siirryttyä kaupungille kustannukset ovat alkaneet kohota, koska siihen liitettiin yöpävyytys ja kahden yhdistyksen ylläpitämän vuokratalon (Kotikartano 1 ja 3) asukkaille tarjottava kotipalvelu kaupungin omana toimintana. Tuolloin kaupungin kotipalvelusta siirtyi 6 kotihoitohenkilöä Kotikartanoon. Nykyisin uusia ostopalvelupaikkoja ostetaan kilpailuttamatta.

Aterioiden kuljetukset

Palvelun piirissä on noin 40 - 50 henkilöä. Kaupunki omisti aikaisemmin kotipalveluauton, jolla kodinhoitajat jakoivat ateriat. Laskennallinen säästö tähän toimintaan nähdessä oli 29 %, joka lähes toteutui. Aterioiden kuljetuspalvelu on kilpailutettu 1990-luvun lopulta vuosittain yhden vuoden lisäoptiolla. Vuonna 2000 tarjoajia oli 3, sen jälkeen tarjouksia on tullut joka vuosi kaksi. Menettely on ollut avoin. Vuonna 2002 tarjoushinnat olivat 70,65 ja 110 €/pv. Tulleista tarjouksista valittiin kokonaistaloudellisesti edullisempänä paikallinen kuljetusliike, jonka kanssa tehtiin sopimus vuodeksi siten, että ostaja varasi mahdollisuuden jatkaa sopimusta kilpailuttamatta. Näin meneteltiin usea

vuosi, kunnes palvelu kilpailutettiin jälleen vuonna 2006. Tarjouksia tuli jälleen kaksi, toinen paikalliselta kotipalveluyritykseltä. Tarjoajista valittiin aiemmin toiminut kuljetusliike kokonaistaloudellisesti edullisempänä.

Palvelusetelikilpailutukset

Ylivieska on ottanut palvelusetelin käyttöön usealla palvelualalla ja kilpailuttanut palvelusetelituottajia. Kaikki laatukriteerit täyttävät tuottajat valittiin, ja kaupunki pitää tuottajista rekisteriä.

Siivouspalveluiden palveluseteli otettiin käyttöön 2004 ja sitä on kilpailutettu kolme kertaa. Setelin piirissä on kuukaudessa noin 7 asiakasta, määrä väheni kun kaupunki otti käyttöön tuloajat vuonna 2005. Setelin arvo on 11 euroa ja yksi seteli oikeuttaa yhden tunnin siivouksen ostoon. Seteleitä saa enintään 3 kuukaudessa. Tarjouspyyntö julkaistiin kaupungin omalla www-sivulla sekä ilmoitustaululla. Tarjouksia tuli ensimmäisessä kilpailutuksessa kolme ja kaksi hyväksyttiin. Tarjoushinnat vaihtelivat 21 - 24 euroa/tunti (sis. alv.), tuottajista valittiin halvemmat. Seuraava kilpailutus toteutettiin avoimena ja toteutettiin samanaikaisesti ateriapalveluiden kilpailuttamisen kanssa. Seuraavana vuonna tarjoajia ja hyväksytyjä oli viisi. Hinta vaihteli 19,52 - 23 euroon/tunti.

Ateriapalvelujen palveluseteli on kilpailutettu kolme kertaa, ensimmäisen kerran kun se otettiin käyttöön vuonna 2004. Menettely on ollut joka kerta avoin. Tarjouksia tuli joka kerta vain yksi, Ylivieska seurakunnalta. Se valittiin tuottajaksi myös joka kerta.

Vuodeksi 2006 toteutettiin laaja palvelusetelipalveluiden kilpailutus, jonka piiriin tulivat sekä jatkuva että tilapäinen kotipalvelu, omaishoitajan vapaan järjestäminen, kotiin annettava siivouspalvelu ja ateriapalvelu. Menettely oli avoin, ilmoitus julkaistiin paikallislehdissä ja kaupungin www-sivuilla sekä ilmoitustaululla sekä lisäksi postitse aiemmin hyväksytyille tuottajille. Tarjouksia tuli 6 ja niistä valittiin kotipalvelutuottajiksi kaikki, siivouspalveluun 2 yritystä. Ateriapalvelussa jatkaa edelleen seurakunta ainoana palvelun tuottajana.

Vuodeksi 2007 kilpailutettiin edellisten palveluiden lisäksi sotainvalidien palvelusetelituottajia kotihoito- tuki- ja asumispalveluihin (palvelun maksamisesta huolehtii valtiokonttori). Tarjouksia tuli kotihoitopalveluun 4, omaishoitajapalveluun samat 4, ateriapalveluun 1, siivouspalveluun 8, muihin tukipalveluihin 1 ja asumispalveluihin 3. Kaikki vastasivat tarjouspyynnön kriteereitä ja tulivat valituksi. Palvelusetelikokeilu näyttäisi lisänneen ainakin siivousyrittäjien määrää. Kotihoitopalvelujen tuntihintavaihtelu oli 16 - 24 €/h, omaishoitajan vapaan palvelusetelin 16 - 22 €/h, siivouspalvelusetelin (arvonlisäveroton hinta) 16 - 18,85 ja ateriapalvelun hinta oli 6,27 €/ateria.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Ateriakuljetusten sopimushinnat €/päivä (sis. alv., kiintein hinnoin)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Euroa/pv	109,97	112,75	129,72	124,65	133,28	128,23	124,44	134,2

Ateriakuljetusten reaaliset hinnat ovat kohonneet vuoteen 2004 asti, sen jälkeen ne pysivät samalla tasolla kunnes alenivat parina vuonna. Hinta nousi taas reippaasti vuoden 2007 puolella.

Palveluasumisen kilpailutus

Ostopalvelutalojen hoitopäivän brutto- ja nettohinnan kehitys €/vrk(kiintein hinnoin)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kotikartano 2 brutto*	41,41	43,76	37,38	34,62	49,55	54,51	50,91
Kotikartano 2 netto*	23,11	26,01	22,20	19,18	35,49	39,28	38,38
Kotikartano 4 brutto**	54,63	56,11	58,65	62,54	80,20	80,91	82,47
Kotikartano 4 netto**	35,60	38,12	31,43	44,95	62,07	53,87	56,61
Suvantotupa brutto	77,25	76,01	75,70	74,00	74,93	77,82	76,36
Suvantotupa netto	58,71	57,66	57,48	55,50	55,26	55,89	54,88

*Omana toimintana 1.4.2004 alkaen

**Omana toimintana 1.4.2005 alkaen

Kotikartano 2:n tiedot eivät ole keskenään vertailukelpoiset kunnallistamisen jälkeen, koska toimintaan lisättiin yöpävystys ja muuta kotipalvelua sekä sitä kautta myös henkilöstöä. Vuoden 2005 nettohinnan aleneminen Kotikartano 4:ssä johtuu asiakasmaksuperusteiden muuttamisesta.

Kotikartano 4:n bruttohinta on kohonnut reilusti 2000 ja 2005 välillä. Kunnallistamisen jälkeen hinta kohosi maltillisemmin. Nettohinta laski asiakasmaksujen muutoksen myötä. Suvantotuvan hinnan kehitys on ollut maltillisempaa, reaalin hinta jopa hinta jopa laski vuodesta 2000 vuoteen 2004.

Ateriakuljetukset

Ateriakuljetusten ostoon siirtyminen ja kilpailutus laskivat hintaa ensimmäisessä kilpailutuksessa. Tämän jälkeen sopimushinta on kohonnut kerran, 90 euron päiväkohtaisesta hinnasta 100 euroon/pv. Vuonna 2005 ateriakuljetuspalvelun kustannukset vuositasolla olivat noin 25 600 euroa (ilman alv.). Vuoden 2006 kilpailutuksessa vuosihinta aleni noin 26 400 euroon (+alv). Voittaneen tuottajan päiväkohtainen hinta oli 110 euroa, hävinneen 150 euroa.

Haastattelut

Talouspäällikkö Merja Hauhtonen 27.2.2007

Lähteet

Limingoja, R. (2005), Kuntien sosiaalipalveluiden ulkoistaminen Ylivieskan seutukunnassa. Nykytila ja tulevaisuuden näkymät. Centria, Tutkimus ja kehitys, Ylivieska.

Kokemäki

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Kokemäki on noin 8300 asukkaan supistuva kunta. Väestö on vanhusvoittoinen. Yli 65-vuotiaita on 1902 ja heidän osuutensa väkiluvusta on 23 %. Kunta ostaa vanhusten tehostettua palveluasumista 49 paikan verran alueen kahdelta yrittäjältä. Kotipalvelun asiakastalouksia oli vuonna 2006 173, joista vanhuskotitalouksia (yli 65 v.) oli 134. Tukipalvelujen saajat on tilastoitu erikseen ja sisältää osittain samoja asiakkaita kuin kotipalvelussa. Tukipalvelussa on asiakkaita yhteensä 231, joista 132 on yli 65-vuotiaita.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Kokemäki on kilpailuttanut

- sotainvalidien siivouspalveluita kolme kertaa (2003, 2004, 2006)
- ateria- ja kylvetyskuljetukset sekä turvakäynnit kuusi kertaa (2000, 2001, 2002, 2003, 2005, 2007)
- tehostettua palveluasumista seudullisesti 2006.

Sotainvalidien siivouspalvelut

Sotainvalidien siivouspalveluita annettiin vuonna 2007 10 henkilölle. Valtiokonttori rahoittaa palvelun. Palvelua on kilpailutettu kolme kertaa erilaisia menettelyjä kokeillen. Sopimukset ovat olleet 1-2 -vuotisia ja tarjouksia on tullut yleensä kolmelta yrittäjältä, jotka on kaikki hyväksytyt palveluntuottajiksi, sillä heidät tunnetaan ja ovat luotettavia. Vuosille 2006 - 2007 palvelujen bruttohinta vaihtelee yrittäjittäin 20–25 euroon/tunnissa (asiakkaan ainein tai välinein). Aikaisemmin hinta oli 17–20 €/t.

Ateriakuljetukset ja turvahälytyskäynnit

Ateriakuljetusten piirissä oli 50 asiakasta vuonna 2007. Kunta jakautuu kahtia kuljetusten osalta, keskustan alueella asiakkaita on noin 39 - 43 kappaletta kuukaudessa, heille menee 6840 ateriaa vuodessa ja vuosihinta on n.13 544,76 euroa (veroton hinta). Hajanaisemman Kouvatsan alueella on 9-11 asiakasta kuukaudessa, ateriamäärä on 1968 ja vuosikustannukset 7 052,40 € (ilman arvonlisäveroa). Aterian hinta asiakkaalle on 6 euroa.

Ensimmäinen ateriakuljetusten ja turvakäyntien kilpailutus tehtiin vuonna 2000. Kierros oli avoin ja tarjouksia tuli 3 kappaletta, joista kaksi valittiin. Vuonna 2001 ateriakuljetukset kilpailutettiin yhdessä muiden kuljetusten kanssa eri hallintokunnista, ja menettely oli avoin. Tarjouksia tuli 4, joista kaksi valittiin. Myös vuodelle 2002 ateriakuljetukset kilpailutettiin yhdessä muiden tukipalvelukuljetusten kanssa. Lehti-ilmoituksella saatiin 3 tarjoajaa, joista kaksi hyväksyttiin ja yksi hylättiin, koska aikataulut eivät soveltuneet kunnan tarpeisiin. Sopimukset oli tehty yksivuotiseksi.

Sopimuskausi päätettiin muuttaa kaksivuotiseksi. Tukipalvelukuljetukset kilpailutettiin vuosille 2003 - 2004 lehti-ilmoituksella. Kahdesta tulleesta tarjouksesta toinen valittiin edullisemman hinnan perusteella. Vuosille 2005 - 2006 perusturvatoimi kilpailutti kehitysvammahuollon ja tukipalveluitten kuljetukset käyttäen rajoitettua menettelyä. Tarjouspyyntö lähetettiin 4 tarjoajalle, kolme jätti tarjouksen. Kaikki hyväksyttiin, koska kuljetukset menivät limittäin. Tarjouksista hyväksyttiin tarkoituksenmukaisemmat ja kokonaistaloudellisesti edullisemmat.

Viimeisin ateriakuljetusten ja turvahälytyskäyntien kilpailuttaminen tehtiin loppuvuodesta 2006 ja siinä kilpailutettiin myös vuoden 2007 kuljetukset kehitysvammahuollon ja tukipalveluiden osalta (kylvetys, asiointi, ”palvelupäivät”, turvahälytyskäynnit.) Tarjouksia tuli 2 kpl ja niistä valittiin molemmat (valituskierron jälkeen) ja perusteena oli tarkoituksenmukaisuus ja kokonaistaloudellisuus. Sopimus tehtiin vuodelle 2007, koska matkapalvelukeskuksen toiminta alkane 2008, eikä siihen kuuluvia matkapalveluja ole vielä rajattu. Reitit menivät limittäin siten, että molemmat tuottajat valittiin. Lautakunta hyväksyi tuottajat siitä huolimatta, että aluksi toisen tuottajan tarjous myöhästyi ja toinen tarjous oli hinnoiteltu tarjouspyynnöstä poikkeavalla tavalla. Sopimus tehtiin yhdeksi vuodeksi. Sen jälkeen on jouduttu neuvottelemaan palvelun lisätarpeiden vuoksi lisäpalveluita. Lisätarve koski ateriakuljetuksia Kokemäen keskustan alueella. Aikaisemmin aterioita on ollut sen verran, että yksi auto on ehtinyt kuljettaa ateriat säädettyssä ajassa. Nyt on perjantaisin käytössä kaksi taksia, koska aterioiden lukumäärä on noussut. Hinnaksi on sovittu sama hinta kuin tarjouksessa on annettu yhdelle autolle, nyt siis maksetaan perjantaisin hinta kaksinkertaisena, koska käytössä on kaksi autoa.

Turvakäyntejä on kilpailutettu samoin kuin ateriakuljetuksia. Tarjouksia turvakäynteihin on tullut yksi keskustan alueen takseilta. Kouvatsan alueella, joka on noin 25 keskustasta, turvakäynnistä huolehtii ensisijaisesti omainen tai naapuri. Turvapuhelinasiakkaita on 67 kpl. Suurin osa turvapuhelimista on kaupungin omia: vuonna 2007 56 kpl, asiakkaiden omia on 16. Turvahälytykset ohjautuvat kunnan vanhainkotiin. Ennen kilpailuttamista ja osittain vielä vuoteen 2006 asti turvahälytyksen liittyvät turvakäynnit ohjattiin virka-aikana omaisille, kotipalveluun ja kotisairaanhoidon, sekä omaisille, ambulanssiyrittäjälle että takseille ilta ja yöaikaan. Vuonna 2007 turvakäynnin suorittaa omainen, ambulanssi tai taksi klo 15.30 jälkeen, sillä kotipalvelu ei ole käytettävissä enää tuolloin. Ambulanssin suorittamat käynnit ovat lisääntyneet. Taksilta on tullut tarjous myös turvapalveluun muun kuljetustarjouksien yhteydessä, sairaankuljetuksesta on oma sopimuksensa.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettua palveluasumista kilpailutettiin vuonna 2006 kahdeksan kunnan kesken siten, että Porin kaupungin hankintatoimi hoiti prosessin teknisesti ja kilpailuttamista varten perustettu työryhmä jatkoi työtä tarjousten avaamisen jälkeen. Kuntien tavoite oli turvata tehostetun palveluasumisen paikkojen saatavuus ja pitää hintakehitys kurissa siten, että tietyt ehdot täyttävät palveluntuottajat valittaisiin puitesopimuksen piiriin, ilman erityisiä paikkavarauksia. Erityisesti tarvetta oli dementiayksiköille, tehostetun palveluasumisen lisäpaikkatarve vuonna 2007 alussa pelkästään Kokemäellä oli 10 paikkaa. Kukin kunta informoi tulevasta kilpailuttamisesta oman alueensa palveluntuottajia.

Prosessi oli avoin ja tuotti 17 tarjousta. Hinnat vaihtelivat 64,4 – 102,4 euron vuorokausihintaan niillä tuottajilla, jotka antoivat vain yhden hinnan. Ne jotka tarjosivat eri hintoja hoitoisuuden mukaan, alin hintavaihtelu oli 38,76 - 72,15 ja ylin 102 – 132 euroa/vrk. Työryhmä kävi vertailujen lisäksi tutustumassa tarjoajien paikkoihin. Tarjouksista kaksi jouduttiin hylkäämään kaukaisen sijainnin vuoksi (täsmällistä kilometri- tai muuta määrää ei tosin määritelty tarjouspyynnössä) ja kaksi keskustelujen jälkeen sillä perusteella että tarjous oli tehty vain liiketoimintasuunnitelman perusteella ja tuottajat olisivat halunneet kuntien sitoutuvan tietyn paikkamäärän ostoon. Sopimuksen piiriin hyväksyttiin 11 tuottajaa. Sopimus tehtiin kahdeksi vuodeksi kiinteähintaisena. Kuitenkin jo vuoden 2007 alussa yhden yrittäjän kanssa on käyty keskustelua hinnan korotuksista. Hintojen arvioidaan nousevan runsaasti vuoden 2008 jälkeen. Kuusiston mukaan vanhusten palveluasumisessa on ”myyjän markkinat”

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Sotainvalidien siivouspalvelujen hinnat €/käynti (kiintein hinnoin)

€/käynti	2002	2003	2004	2006
Korkein hinta	23,59	25,88*	24,03	22,44
Alin hinta**	10,61	19,26	19,66	20,40

*Hinnasta poistettu alv 22 %

**Vuosien 2002 ja 2004 alin tarjous on 4H-yhdistykseltä, jossa nuoret tekevät siivouspalvelua

Siivouspalvelun alin hinta on kohonnut mutta korkein hinta jopa hieman laskenut reaalisesti 2000-luvulla.

Ateriakuljetusten kustannusten €/ateria kehitys on ollut seuraava (kiintein hinnoin):

€/ateria	2004	2005	2006
Keskusta	3,1	2,4	2,1
Kauvatsa	3,1	4,2	4,1

Keskustan alueen ateriakuljetuksen reaalin hinta on laskenut, mutta Kauvatsan hieman kohonnut.

Turvakäyntien kustannukset €/käynti klo 15.30 jälkeen (ilman omaisten käymisiä, kiintein hinnoin).

	2003	2004	2006	2007
Taksihinta*	18,6	21,3	21,4	22,5
Ambulanssi**	66,3	67,7	69,4	79,9

*Deflatoitu taksiliikenteen kustannusindeksillä

**Deflatoitu ambulanssiliikenteen kustannusindeksillä

Taksikäynneissä asiakas on jäänyt aina kotiin, esim. nostettu lattialta ylös. Hintaan vaikuttaa matkan pituus asiakkaan luokse. Sekä taksi- että ambulanssikäyntien hinnat ovat nousseet reilusti vuoden 2003 jälkeen kustannustasoa enemmän. Paikallisen yrittäjän taksa on alempi kuin muiden, koska sijaitsee lähellä ja sitä pääasiassa käytetään.

Tehostetun palveluasumisen hinta €/vuorokausi kehitys (kiintein hinnoin)

€/vrk	2005	2006	2007
*Alin hinta	36,9	39,7	40,6
*Korkein hinta	80,2	85,9	86,1

Hintaan sisältyy vain yksityisen palvelutuottajan palvelumaksu, ei vuokra-, vesi-, sähkö- eikä hallinnon kuluja. Vuonna 2006 puitesopimukset astuivat voimaan, mutta vanhojen asiakkaiden osalta noudatettiin vielä vuosi 2006 vanhoja hintoja. Vuoden 2007 alusta puitesopimushinnat koskevat kaikkia tehostetun asumispalvelun vanhusasiakkaita. Sekä alin että korkein sopimushinta on kohonnut runsaasti vuosien 2005 ja 2006 välillä. Sen sijaan kilpailutuksen jälkeen hinnannousu oli pienempi. Kilpailutusprosessin välilliset kustannukset arvioidaan kuitenkin hyvin korkeiksi mm. siitä syystä, että työryhmän jäsenet kävivät erikseen tutustumassa kuhunkin paikkaan ja arvioimassa sen.

Haastattelut (22.3.2007)

Vanhustyönjohtaja Eeva Kuusisto
Sosiaaliohjaaja Ritva Laine

Lähteet

Kuljetustarjousten vertailutaulukot 2004 – 2006.

Oulainen

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Oulaisten kaupungissa oli väestöä vuoden 2006 lopussa 8 086 ja väestön ennustetaan hiukan kasvavan tai pysyvän suurin piirtein ennallaan. Yli 65-vuotiaita oli 1 407 ja heidän osuutensa väestöstä on 17,4 %. Määrän ennustetaan kasvavan 10 henkilöllä vuosittain, vanhusten suhteellinen osuus kasvaa, vaikka väkimäärä ei kasvaisikaan. Kotipalvel-

lun asiakastalouksia vuonna 2005 oli 159 ja käyntejä yhteensä 36 807. Vain tukipalveluita saavia asiakastalouksia oli 282.

Ikääntyneiden palveluista Oulainen on tuotteistanut vanhainkotihoidon, ikääntyneiden palveluasumisen, tehostetun palveluasumisen sekä ikääntyneiden kotipalvelut. Oulainen on ulkoistanut vanhusten laitoshoidon osittain. Se ostaa 10 laitospaikkaa Taukokankaalta, jonka taustalla on säätiö, jossa kaupunki on perustajajäsenenä. Säätiö tulee n. 7 vuoden kuluessa kaupungin konsernin osaksi. Palveluasuminen, yhteensä 76 paikkaa, on omana toimintana. Sen sijaan kotipalvelun tukipalveluja ja aterioiden kuljetusta on kilpailutettu useana vuonna. Kotisairaanhoidon ja kotipalvelua ei ole vielä yhdistetty. Työtä tehdään kotisairaanhoidon kanssa tiimityönä. Kotipalvelu on asiakkaiden perushoitoa.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Oulainen on kilpailuttanut

- aterioiden kuljetuspalveluja 6 kertaa (vuonna 2001, 2003 ja 2006 eli noin 3 vuoden välein)
- kotisiivousta (2001, 2003 ja 2006 eli 1-3 vuoden välein)
- pesulapalvelut 90-luvulta lähtien vuoteen 2004
- turvahälytysten vastaanoton ja laitteet v. 2005.

Ateriakuljetuksen piirissä on noin 70–100 asiakasta. Kotiin kuljetettavia aterioita on kilpailutettu noin 10 vuotta. Kotipalvelu hoiti ennen tätä jakelun. Sopimukset on tehty 2-3 vuodeksi. Tarjouspyyntö on julkaistu paikallisessa lehdessä ja tarjouksia tulee vuosittain 2-3. Edullisin ja hyväksi koettu paikallinen kuljetusliike on valittu tuottajaksi jokaiselle kerralla. Kuljetettava ruoka tulee kaupungin keskuskeittiöstä. Ateriakuljetuksen tuntihinta on 5,30 € kotiin kuljetettuna. Kaupungin elintarvikkeet kilpailuttaa koulu-toimisto. Vuoden 2006 kilpailutuksessa valitun yrittäjän tuntihinta oli 24 euroa, hävinneen 27 euroa. Viikonloppuhinta voittaneella oli 34 euroa, hävinneellä sunnuntaihinna oli 33 euroa. Ateriaa kohti laskettuna (ensimmäisen puolen vuoden ajalta 2007) hinta on keskimäärin noin 1,47 €/ateria.

Siivouspalvelua saa noin 90 kotitaloutta. Kotiin annettavaa siivousta on kilpailutettu 3 kertaa. Kotipalvelu on hoitanut siivouksen aikaisemmin. Palvelua on vähennetty erityisesti niiltä asiakkailta, jotka saavat vain siivouspalvelua. Tarjouspyyntö on julkaistu paikallisessa lehdessä. Tarjoajia on ollut joka tarjouspyyntökierroksella 2-3 ja yrittäjistä on valittu kaikki. Yritykset ovat pieniä ja kaikkien työpanos tarvitaan. Sopimukset on tehty kaksivuotiseksi.

Pesulapalvelujen piirissä on noin 40 henkilöä. Palvelu on kilpailutettu 1990-luvulta lähtien. Kaupunki hoiti ennen pyykinpesun itse. Tarjouksia on alkuvaiheessa pyydetty 3 yrittäjältä, nykyisin vain paikkakunnan yrittäjältä, sillä matkakustannusten vuoksi kilohinta tulee korkeaksi. Vuonna 2004 tarjous tuli vain yhdeltä tuottajalta, jonka kanssa on solmittu toistaiseksi voimassa oleva sopimus

Turvahälytysten ja laitteistojen kilpailutus tuli ajankohtaiseksi vuonna 2005, koska alueellinen hälytyskeskus siirtyi Ouluun. Palvelu kilpailutettiin alueellisesti. Tarjoukseen vastasi 7 yrittäjää. Valtakunnallisen järjestön hoivayhtiö valittiin, koska se oli edullisin ja täytti sopimusehdot. Tuottajan vaihdos oli suuritöinen turvapuhelimien siirtämisen vuoksi. Hälytyskäynneistä vastaa kaupunki itse. Turvapuhelimia on 120 - 130 henkilöä.

Varsinaisten kunnan tarjoamien palvelujen lisäksi päiväkeskuksen muita palveluita (hieroja, jalkahoitoyrittäjä ja parturi-kampaamo) on kilpailutettu jo kaksikymmentä vuotta. Sopimukset tehdään 2 vuodeksi kerrallaan. Kaupunki tarjoaa yrittäjälle tilan ilman vuokraa, jotta nämä voisivat tarjota asiakkaalle palvelun halvempaan hintaan. Yrittäjät eivät kuitenkaan ole olleet kiinnostuneita lähtemään mukaan. Viimeisessä kilpailutuksessa vain kaksi kampaamoyrittäjää ja yksi hieroja ovat jättäneet tarjouksen ja kaikki hyväksyttiin tuottajiksi.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Päiväkeskuspalvelujen hinnat ovat pysyneet kohtuullisina ja jopa alentuneet. Turvahälytysten tuottajan vaihtamisella katsottiin saadun huomattavasti edullisempaa palvelua kuin jos se olisi säilynyt aluehälytyskeskuksella. Tämän kuukausihinta oli 20 €asiakasta kohti, kun uuden tuottajan hinta on 8,90 €

Kotiin kuljetettavien aterioiden hintakehitys, €/tunti (kiintein hinnoin, alv 0)

	1998	2000	2002	2007
Euroa/tunti	22,71	23,35	22,10	24,00

Ateriakuljetusten hinta on noussut reaalisesti jonkin verran vuosikymmenen aikana.

Kotiin annettavan siivouksen hinta €/tunti (alv 0) (kiintein hinnoin)

	2004	2005	2006
Yrittäjä A	18,03	14,21	16,83
Yrittäjä B	16,39	15,77	18,87
Yrittäjä C	15,84	16,40	18,87

Yrittäjän A vuoden 2004 hinta sis. alv:n.

Kotisiivouksen reaalihinnat laskivat ensin, mutta ovat uuden sopimuksen myötä nousseet reilusti.

Pesulapalveluiden hinnat €/kg (kiintein hinnoin, sisältää alv:n 22 %)

	2001	2002	2003	2005	2006	2007
€/kg	1,25	1,26	1,24	1,23	1,23	1,24

Pesulapalveluiden reaalin hinta euroa/kg on pysynyt lähes samana koko 2000-luvun huolimatta siitä, että tarjontaa ei ole paljon.

Haastattelut 27.2.2007

Vanhustyönjohtaja Elina Lehtomaa
Kotipalvelunohjaaja Raija Jauhiainen

Lähteet

Ikäihmisten sosiaali- ja terveystyöpalvelut Oulaisissa. Esite (2007).

Limingoja, R. (2005), Kuntien sosiaalipalveluiden ulkoistaminen Ylivieskan seutukunnassa. Nykytila ja tulevaisuuden näkymät. Centria, Tutkimus ja kehitys, Ylivieska.

Oulaisten vanhustenhuollon strategia vuoteen 2012. Työryhmäraportti. Oulaisten valtuuston hyväksymä 18.12.2006

Sonkajärvi

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Sonkajärvi sijaitsee Itä-Suomen läänin pohjoisosassa lähellä Iisalmea. Kunnan asukasluku on vajaat 5000. Vuoden 2006 lopussa yli 65-vuotiaita oli 1 189 ja heidän osuutensa koko väkiluvusta oli 22 %. Sonkajärven väestö on iäkästä.

Omia tehostetun palveluasumisen paikkoja on 20 ja yksityiseltä palveluntuottajalta 10. Palveluasumista ei ole kilpailutettu tuottajien puuttumisen vuoksi. Vanhusten säännöllisen kotihoidonpalvelun asiakastalouksia oli vuoden 2006 aikana 146, tukipalveluja saaneiden määrä oli yli 100.

Kunnassa on kaksi toimivaa kirkonkylätaajamaa: hallinnollinen keskus Sonkajärven kirkonkylä ja viitostien tuntumassa sijaitseva Sukeva, joiden välimatka on noin 26 kilometriä. Tämä jako hankaloittaa palveluiden yhteistä järjestämistä ja usein palvelut onkin jaettu kahteen osaan alueen mukaan.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Sonkajärvi on kilpailuttanut

- kotisairaanhoidon ja kotipalvelua kerran, vuonna 1999
- pesulapalveluita vuosittain 2000 – 2006 (ei 2005)
- ateriakuljetuksia vuosittain 2001 – 2007
- sotainvalidien siivouspalveluita vuosittain 2004 – 2006
- turvapalveluita kerran, 2003 (ei tarjouksia)
- kuljetuspalveluita 2002 ja 2005.

Kustannuskehitys oli saatavilla kotipalvelusta ja -sairaanhoidosta, pesulapalvelusta, ateriakuljetuksista ja sotainvalidien siivouspalvelusta.

Kotihoito

Vuonna 2006 Sonkajärven kotihoidossa oli asiakkaita 146. Kunta kilpailutti kotihoidon kustannussäästöjen toivossa vuonna 1999 ja sai kaksi tarjousta kahdelle eri alueelleen erikseen. Kunta päätti ulkoistaa toiminnan siten, että osa kunnan kotisairaanhoidajista perusti kaksi henkilöstöyritystä, joista toinen tarjosi laajemman, alue A:n kotisairaanhoidon ja kotipalvelun ilta- ja viikonlopputyön ja toinen suppeamman alueen B koko kotisairaanhoidon ja kotipalvelun. Kunnan hoidettavaksi jäi vielä Sonkajärven alueen kotipalvelu arkipäivisin 7-16 välillä. Sonkajärven alueen kokemukset osoittivat palvelun toimimattomuuden tilanteessa, jolloin siitä huolehtii kaksi eri toimijaa, jotka eivät kohtaa. Järjestelmästä aiheutui päällekkäisyyksiä ja tehottomuutta eikä hoitosuunnitelmia ja asiakkuuksia kyetty hoitamaan suunnitelmallisesti. Vuonna 2005 kunta teki poliittisen päätöksen kunnallistaa palvelu uudelleen ja yhdisti kotisairaanhoidon ja kotipalvelun. Vanhustyönohjaajan mukaan suurin ongelma aiheutui siitä, että samasta palvelusta huolehti kaksi eri toimijaa, ei niinkään se, olivatko toimijat kunnallisia tai yksityisiä. Yritysten työntekijöistä osa siirtyi takaisin kunnalle ja osa uuteen perustettavaan yritykseen.

Pesulapalvelut

Pesulapalveluita on ostettu ja kilpailutettu jo 1990-luvun puolella. Vuonna 2006 palvelun piirissä oli noin 100 asiakasta (mm. sairaalan ja vanhustenkeskuksen asukkaat). Tarjouskilpailu on järjestetty vuosittain ja sopimus tehty vuodeksi kerrallaan. Tarjouksia on saatu vuosittain 3-5 yrittäjältä, määrä on pysynyt samana. Sopimukset ovat olleet toimivia. Vuonna 2005 tarjouskilpailu oli rajoitettu, tarjoukset pyydettiin ja saatiin kolmelta yrittäjältä, joskin yksi tarjoaja vetäytyi. Tuottaja vaihtui kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteella. Vuoden 2006 kilpailutus toteutettiin yhdessä aterioiden ja henkilökuljetusten ja sotainvalidien siivouspalveluiden kilpailuttamisen kanssa. Tarjouksia pyydettiin kolmelta yrittäjältä, niitä tuli 2 kpl, joista toinen (aiemmin palvelua tuottanut) hylättiin tarjouspyyntöä vastaamattomana. Sopimus tehtiin yrittäjän kanssa, joka oli hoitanut palvelua vuonna 2004. Sopimus tehtiin 1 (+1) vuodeksi.

Turvapalveluiden kilpailutus toteutettiin 2003 avoimena tarjouskilpailuna. Ainoatakaan tarjousta ei tullut. Turvakäynnit hoidetaan sairaankuljetuksena, joka on mallina varsin kallis. Tilanne helpottui vuoden 2005 puolivälissä, kun kunnan yöhoito käynnistyi keskustan alueella. Sairaankuljetus hoitaa turvahälytyskäynnit enää sivukyliin.

Aterioiden kuljetus

Aterioiden kuljetusten piirissä on noin 40 asiakasta päivittäin. Ateriat valmistaa terveyskeskuksen keittiö, yksityinen ravintoloitsija ja Sukevan koulu. Aterioiden määrä on vuodessa noin 1200. Tukipalveluateriat viedään pääasiassa ikäihmisille, joiden kotien avaimet aterioiden kuljettaja saa tarvittaessa haltuunsa. Kuljetuspalvelu on kilpailutettu vuodesta 2001 alkaen, erikseen Sonkajärven ja Sukevan alueella. Kilpailutukset on järjestetty vuosittain ja sopimukset tehty vuoden mittaiseksi. Vuonna 2000 tarjous saatiin 1 yrittäjältä, joka valittiin palvelun tuottajaksi. Vuonna 2005 Sonkajärven kilpailutus

oli avoin ja tarjouksen jätti kaksi kuljetusyrittäjää. Tarjoukset olivat tasavertaiset sekä hinnan että kokemuksen suhteen. Tuottajaksi valittiin yritys, joka oli jo 1990-luvun lopulta asti hoitanut hyvällä kokemuksella tukipalveluaterioiden ja päiväkodin ateriakuljetuksia ja johon asiakkailta on jo syntynyt luottamussuhde.

Vuonna 2006 järjestetty tarjouskilpailu koski molempien alueiden ateriakuljetuksia. Tarjouksia tuli 3 yrittäjältä, kummallekin alueelle kaksi erikseen. Molempien alueiden toinen tarjous hylättiin puutteellisena, joten tarjoajaksi valikoitui palvelua aiemminkin tuottanut yrittäjä. Sonkajärven alue hoidettiin tarjouksen mukaisesti hinnalla 1,50 €/ateria (alv. 0 %), verollisena 1,83 €/ateria (alv. 22 %). Vuoden aikana Sonkajärven alueen yrittäjä esitti hinnankorotuksia polttoaineiden ja muiden kuljetuskustannusten nousun vuoksi. Kunta hylkäsi esityksen vedoten sopimuksen lyhytaikaisuuteen.

Sukevan (250 kappaletta kuukaudessa) aterioiden kuljetusten kilpailutusilmoituksessa 2006 tapahtuneen virheen vuoksi palvelu ostetaan tilapäisesti yrittäjältä hintaan 2,50 euroa/ateria (alv 0 %). Kilpailu järjestettiin uudelleen ja palvelua tarjosi vain em. yrittäjä samaan hintaan ja hänet myös valittiin.

Sotainvalidien siivouspalvelut

Palvelun piirissä oli 8 asiakasta vuonna 2006. Sonkajärven alueella sotainvalidien kotiin annettavasta siivouksesta järjestettyyn tarjouskilpailuun vuonna 2005 jätti tarjouksen kolme yrittäjää. Lautakunta päätti hankkia vuonna 2006 siivouspalvelut kotihoito- ja siivouspalveluja tarjoavalta kolmen kunnan alueella toimivalta yrittäjältä, jonka tarjous oli kokonaistaloudellisesti edullisin. Vuonna 2006 kilpailutuksessa tarjouksia tuli 3 kpl. Näistä yksi hylättiin tarjouspyyntöön vastaamattomana. Tuottajaksi valittiin sama yritys kuin aiemmin. Sopimus tehtiin yhdeksi (+1) vuodeksi.

Palveluliikenne

Palveluliikenne on kaikille avointa joukkoliikennettä, joka on suunniteltu erityisesti vanhempien ihmisten ja toimintaesteisten henkilöiden tarpeet huomioon ottaen. Palvelua käyttävät päiväkeskuksessa käyvät vanhukset, kehitysvammaisten kerhossa kävijät, mielenterveyskuntoutujat, koululaiset sekä muut asiointiliikennettä käyttävät. Kunta aloitti toiminnan vuonna 2002, jolloin palvelu ensimmäisen kerran kilpailutettiin. Silloin tarjouksia tuli kaksi, joista toinen ei täyttänyt kalustovaatimuksia. Kilpailun voitti kahden taksiliikennöitsijän yhteenliittymä, sopimus tehtiin kahdeksi vuodeksi, joskin sitä on jatkettu viranhaltijapäätöksin kahdeksi puolivuotiskaudeksi eteenpäin. Vuonna 2005 palvelu kilpailutettiin uudelleen. Tarjouksia tuli jälleen kaksi ja tuottajaksi valittiin jo liikennöintiä aiemmin palvelua hoitanut toinen yrittäjä. Tuottajien välinen hintaero kolmen vuoden ajalle oli 7 034,22 euroa. Valinnassa painotettiin hintaa 50 % ja laatua 50 %. Sopimus tehtiin jälleen kolmeksi vuodeksi.

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Kotihoidon hinnan kehitys, euroa/käynti (kiintein hinnoin)

€käynti	2000	2001	2002	2003	2004*	2005**	2006***
Kotisairaanhoido alue A ja B	26,64	34,41	35,28	29,86	27,06	45,68	18,33
Kotipalvelu, Alue A os-topalvelu	24,98	24,56	33,56	32,74	29,10		
Kotipalvelu, Alue A oma toiminta	24,98	24,56	30,54	30,83	32,82	42,99	18,33

*Kotihoidon yöhoito alkaa 1.7.2004 (25 asiakasta, 2,5 työntekijän lisäys)

**Luvussa mukana yöhoito ja tehostetun palveluasumisen palkkakustannukset 2005

***Tehostettu palveluasuminen ja yöhoito poistettu, yöhoidon hinta 31 euroa, muut käynnit 18 euroa

Kotisairaanhoidon hinta kohosi vuosina 2000 – 2002, mutta on laskenut sen jälkeen. Kotipalvelun hinta laski ensimmäisen sopimusvuoden jälkeen, mutta kohosi runsaasti vuosiksi 2002 - 2004. Vuoden 2005 kunnallistamisen vaikutusta ei pystytä vertamaan edelliseen vuoteen erilaisen laskennan vuoksi, mutta vuonna 2006 voidaan havaita kustannusten lasku. Vuonna 2006 kotipalvelun hinta on huomattavasti edullisempi kuin aikaisempina vuosina.

Pesulapalvelun sopimushinnan kehitys, €/kg (kiintein hinnoin)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Euroa/kg	1,00	0,97	1,00	1,17	1,18	1,06	1,07

Reaalinen hinta pesulapalvelussa on laskenut 2002 ja 2006 edelliseen vuoteen nähden, mutta pysynyt muuten lähes samana 2000-luvun.

Ateriakuljetusten sopimushintojen kehitys, €/ateria (kiintein hinnoin)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
€ateria	3,48	3,36	3,23	3,11	3,21	3,82	3,12

* Hinta on noin -hintaa, siihen on lisätty Sukevan alueen ateriakuljetukset, jotka ovat 2,5 euroa/ateria (arvio yhteensä 100 aterialla kuukaudessa, josta Sukeva 250 eli ¼)

Ateriakuljetusten reaalinen hinta on laskenut vuoteen 2005 asti, jonka jälkeen se on hie-man kohonnut.

Sotainvalidien siivouspalvelun hinnan kehitys, €/tunti (kiintein hinnoin)

	2004	2005	2006	2007
Euroa/tunti	23,88	25,65	24,48	24,00

Hinnan lisäksi maksetaan kilometrikorvaus

Siivouspalvelun hinnat ovat reaalisesti laskeneet kilpailuttamisen myötä.

Vuoden 2002 sopimuksen hinnoitteluperiaatteet olivat erilaiset kuin seuraavan kilpailutuksen, joten hintoja ei voi vertailla. Hinnat pysyivät samana vuoteen 2005 asti. Hinta

oli vakio tietyn kilometrimäärän ylittävään rajaan asti ja nousi portaittain sen jälkeen. Liikennöintikorvauksesta vähennetään liikennöitsijän perimät matkustajatulot ja ulkopuolisilta perityt muut tulot. Matkustajilta perittävät maksut määrittelee kunta. Asiakasmaksu oli 3 euroa/matka/asiakas. Vuoden 2005 kilpailutuksen myötä liikennöintikorvauksen suuruus vaihteli kausittain koulujen ja päiväkeskusten aukiolon mukaan. Koulupäivinä hinta oli 254,63 euroa/pv (ilman alv). Ostajan maksamasta liikennöintikorvauksesta vähennetään liikennöitsijän perimät matkustajatulot ja rahtitulot. Matkustajilta perittiin 1.7.2007 alkaen 4 euroa/matka/asiakas

Puhelinhaastattelu (25.4.2007)

Vanhustyönhoaja Mirva Huttunen-Savolainen
Palveluliikenteen tiedot: kunnaninsinööri Jari Sihvonen

Lähteet

Sonkajärven kunnan sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouspöytäkirjat 2004 – 2007.
[http://iisalmi2.iisalmi.fi/dynastia/DynWebSonka.nsf/Toimielin?OpenView&Cat=Sosiaali\[\]%20ja%20terveyslautakunta&Tit=Sosiaali\[\]%20ja%20terveyslautakunta&Expand=1&Start=1&Count=100&Expand=4](http://iisalmi2.iisalmi.fi/dynastia/DynWebSonka.nsf/Toimielin?OpenView&Cat=Sosiaali[]%20ja%20terveyslautakunta&Tit=Sosiaali[]%20ja%20terveyslautakunta&Expand=1&Start=1&Count=100&Expand=4)

Lohtaja

1. Kunnan kuvaus ja taustatiedot

Lohtaja on noin 2 800 asukkaan kunta Keski-Pohjanmaalla. Väkiluku on vähentynyt jonkin verran vuosittain. Vuoden 2006 lopussa yli 65-vuotiaita oli 529 ja heidän osuutensa koko väkiluvusta oli 18,7 %. Lohtajalla vanhusten osuus on kasvanut jo 2000-luvun alkuvuosina nopeammin kuin kunnissa keskimäärin. Ikäihmisten määrän arvioidaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2030 mennessä. Kunnan vanhustenhuollon palveluja suunniteltaessa ei 65 vuotta täyttäneiden määrää oteta suunnittelun lähtökohdaksi, vaan vasta 75 vuotta täyttäneet, sillä he tarvitsevat pääasiassa näitä palveluja.

Tehostetun palveluasumisen paikkoja on Lohtajalla vanhainkoti Lepolassa 22 ja yksityisestä 18-paikkaisesta dementia koti Villa Mariasta kunta on varannut 14 paikkaa. Vanhusten kotipalvelun asiakastalouksia v. 2006 oli vuoden aikana 53, tukipalveluja saaneiden määrä oli 91. Kotipalvelua ja kotisairaanhoidtoa ei ole hallinnollisesti yhdistetty, sillä kotisairaanhoidto on Kokkolan seudun terveyskeskuskuntayhtymän hallinnoimaa ja kotipalvelun tuottaa Lohtajan kunta. Käytännössä yhteistyötä on, sillä kotihoito toimii toiminnallisesti kotisairaanhoidon ja kotipalvelun yhteisessä tiimissä, mm. suunnitteilla on yhteisen toimitilan käyttöönotto elokuusta 2007. Tukipalveluja asiakkaille tuottavat kunnalliset kotipalvelun työntekijät. Pelkän siivouspalvelun kunta on lakkauttanut, mutta tarjoaa palveluseteliä tilapäiseen kotihoidon tarpeeseen (esim. sairaalasta kotiutustilanteet) ja omaishoitoon. Osa turvapuhelimista on kunnan omia, osa vuokrapuhelimia,

häilytykset ohjautuvat Lohtajan vanhainkoti Lepolaan, josta jälleen sovittu omaiselle tms. tai kunnan vanhustyöntekijälle.

2. Kilpailutetut palvelut ja prosessit

Lohtaja on kilpailuttanut

- tehostettua palveluasumista (14 paikkaa palvelukodista) 2003
- sosiaalitoimen henkilökuljetukset 2005.

Tehostettu palveluasuminen

Kunnan vanhusväestö kasvoi 2000-luvun alussa siten, että tehostetun palveluasumisen tarve alkoi vaatia lisäinvestointeja. Omat palveluasumisen paikat olivat jo ylikäytössä, joten kunta päätti kilpailuttaa dementia-asumisen ja kehitysvammaisten palveluasumisen. Kunta järjesti vuonna 2003 avoimen tarjouskilpailun, jossa haettiin kaksiosaisella tarjouspyynnöllä yrittäjiä joko kehitysvammaisten ja/tai dementia-asumisen asumispalvelun tuottajaksi. Tarjouksia tuli 5, mutta yrittäjistä vain 2 oli valmis rakentamaan paikkakunnalle kunnan edellyttämät tilat. Heistä valittiin maakunnallinen yritys, joka perusti paikkakunnalle kahden yrittäjän voimin toimivan hoivapalvelutalon, Villa Marian. Uusi rakennus valmistui 2005 heinäkuussa ja sopimus solmittiin kuun alusta toistaiseksi voimassa olevaksi. Lohtaja ostaa palvelutaloyrittäjältä asumispalvelua (A), päivätoimintaa (B) ja koti- ja tukipalvelukäyntejä kotona asuville (C). Kunta osoittaa talon asiakkaat, jotka puolestaan ovat vuokralla palvelutaloyrittäjällä. Yrittäjä laskuttaa hoitopäivän hinnan kunnalta. Säännöllisiä palaverieja on kaksi kertaa vuodessa, jossa käsitellään mm. hintoihin liittyvät asiat. Hinta ei ole suoraan indeksisidonnainen, mutta se on sovitavissa vuosittain olennaisten kustannusten muutosten perusteella (elinkustannus- ja palkkaindeksi). Yhteistyötä ja laatua on pidetty hyvänä.

Sosiaalitoimen henkilökuljetukset

Vammais- ja sosiaalihuoltolain mukaiset sosiaalitoimen henkilökuljetukset on ostettu taksiyrittäjiltä ja kilpailutettu aiemminkin yhdessä koulutoimen kuljetusten kanssa. Edellinen kilpailutus oli vuonna 2005. Tarjoukset saatiin kolmelta taksiyrittäjältä. Tarjoukset olivat lähes samanlaisia sisällöltään (0,55 €/km + lähtömaksu, ei peritä odotusmaksua). Perusturvalautakunta toteaa, että kilpailutuksella ei ole saatu aikaan toivottua kilpailua, sillä tarjoukset eivät poikenneet toisistaan. Kaikkien sosiaalitoimen henkilökuljetuksia tarjonneiden tarjoukset päätettiin hyväksyä 1.6.2005 alkaen, jolloin taksi määräytyy joko kuljetuspalvelujen saajan ja yhteiskyydeissä sekä vammaiskyydeissä myös niihin parhaiten soveltuvan kuljetusauton mukaisesti. Sopimus on voimassa elokuun 2007 loppuun asti (hieman yli 2 vuotta).

3. Kilpailutettujen palvelujen kustannuskehitys

Asumispalvelun hinta palvelukodissa on 96 euroa vuorokaudessa, ja se sisältää hoiva-, siivous-, ateria-, hygienia-, vaatehuolto- ja turvapalvelut sekä kuntouttavan viriketoiminnan, toiminnan edellyttämät tilat ja varustuksen. Hintataso vastaa maakunnallista keskitasoa.

Tehostetun palveluasumisen hoitopäivän hinnan kehitys, €/hoitopäivä (kiintein hinnoin)

€/hoitopäivä	2004	2005	2006	2007
Ostopalvelu, bruttohinta		102,2	97,7	96,0
Ostopalvelu, nettohinta		78,8	77,4	76,0
Oma tuotanto nettohinta	45,2	73,9	50,3	46,7

Ostopalvelun hinta on omaa tuotantoa kalliimpaa. Reaalinen tehostetun asumispalveluiden nettohinta on laskenut erityisesti oman toiminnan osalta vuodesta 2006, ostopalvelun hinta sopimuksessa on pysynyt kiinteänä, joten sekin on reaalisesti laskenut.

Henkilökuljetusten sopimushinnan kehitys* (kiintein hinnoin)

	2004	- 31.5. 2005	1.6.2005 -
€/km	0,57	0,57	0,59
Lähtömaksu, €	4,46	4,47	4,64

*Odotus- ja avustamismaksuja ei ole peritty

Reaaliset kilometrihinnat ovat kohonneet hieman vuoden 2005 puolen välin jälkeen.

Puhelinhaastattelut

Perusturvajohtaja Tuija Tuorila (22.5.2007)

Lähteet

Lohtajan vanhustenhuollon strategia.

http://www.lohtaja.fi/fileroot/File/perusturva/vanhustyon_strategia.pdf

(9.4.2007)

Lohtajan kunta. Perusturvalautakunnan pöytäkirja nro 4/2005. 25.05.2005

<http://www.lohtaja.kpnet.fi/virasto/sosiaali/ptk2005/p%F6yt%E4kirja25052005.pdf>

(9.4.2007)

PÄÄTELMÄT

Tulokset osoittavat että yli puolessa kilpailutuksista sekä palveluasumisessa että tukipalveluissa sopimushinnat laskevat, mutta muutoin tulokset ovat vaihtelevia. Joissakin tapauksissa kilpailuttaminen on selvästi alentanut hintaa - huolimatta siitä minkäläinen kunta, markkinatilanne tai palvelu on kyseessä. Joissakin tapauksissa hinta on kohonnut kilpailuttamisesta huolimatta. Oli myös paljon tapauksia, joissa reaalin hinta vaihteli jonkin verran vuosittain tai joissa ei tapahtunut mitään olennaista muutosta. Tutkimus ei täysin tue sitä näkemystä, että palvelun standardinomaisuus ja helppo tuotteistettavuus johtaisi aina hintojen alenemiseen kilpailuttamisen kautta.

Reaalinen hintakehitys vaikuttaa olevan aleneva useissa tapauksissa, joissa on solmittu ns. kiinteähintainen sopimus. Näissä tapauksissa toisaalta paine hintojen korotuksiin kustannusnousun myötä voi nousta suureksi varsinkin, jos sopimusaika on pitkä.

Kilpailuttaminen kotihoidon tukipalveluissa on yli puolessa tapauksista pitänyt hintakehityksen kurissa, mikä on ollut myös tavoitteena. On toisaalta havaittavissa, että monissa tapauksissa hinnat ja hintakehitys ovat pysyneet kohtuullisena ilman kilpailevia tuottajia (aterioiden kuljetuspalveluissa Ylivieskassa, Kokemäellä, Sonkajärvellä, ateriapalveluissa Kirkkonummella ja Tuusulassa sekä pesulapalveluissa Oulaisissa).

Palvelutalojen palveluiden kilpailutuksissa kolmen toimijan malli on johtanut yhteistyöongelmiin, vaikka kilpailuttaminen sinänsä on voinut pitää palvelun hintakehityksen kurissa. Yksittäisenä ongelmallisena esimerkkinä on Ylivieska, jossa palvelu ulkoistettiin yhdistykselle ja tuottajan kanssa solmittiin kaikki kustannukset kattava sopimus. Tilanne johti palvelun hintojen jatkuvaan kohoamiseen, jonka jälkeen kaupunki vähitellen kilpailutti palveluita kunnes vain kiinteistön omistus on jäänyt yhdistyksen hoidettavaksi. Kustannukset kattavat sopimukset olivat aiemmin ostopalveluissa varsin yleisiä, ja niihin liittyi myös velvollisuus palauttaa ylijäämä kunnalle. Kilpailuttamisen tuloksena ja muutenkin tämän tyyppinen sopimuskäytäntö on väistynyt.

Puitesopimukset ja palvelusetelimalli näyttävät kasvattavan tarjousten määrää moninkertaiseksi varsinaiseen tilaaja-tuottajamallin mukaiseen kertakilpailuttamiseen verrattuna. Sen ongelma on toisaalta se, että pienet, kunnan palveluostoista riippuvaiset yrittäjät kokevat hankalana palvelutuotannon suunnittelun ja kehittämisen, mikäli kunta ei tee erikseen tuottajien kanssa sopimuksia palvelun ostosta (esim. Espoon kotihoito).

Kysymykseen siitä, missä määrin kilpailuttaminen kokonaisuudessaan on tehostanut palvelutoimintaa, on vaikea tehdä täysin yhdenmukaista päätelmää. Tällä tutkimuksella ei voida vastata kysymykseen, onko kunnan koko palvelutuotannon taloudellisuus parantunut tai onko yksityinen palvelutuotanto omaa tuotantoa edullisempaa, vaan ainoastaan antaa viitteitä siitä, miten kilpailuttaminen toimii sopimushinnan määrääjänä. Mikäli palvelu ostettaisiin suoraan ilman kilpailuttamista, tuloksena olisi hyvin todennäköisesti korkeampi hintataso. Tuloksena on myös viitteitä siitä, että pitkällä yhteistyösuhteilla ja potentiaalisella kilpailulla voi olla kustannustason nousua hillitsevä vaikutus pienillä paikkakunnilla. Joillakin aloilla myös pienemmissä kunnissa pelkästään

potentiaalisella kilpailulla ja hyvällä sopimuskumppanuudella on saatu palvelun reaali-
nen hintakehitys pysymään hallinnassa. Kilpailun uhalla on siis merkitystä.

LIITE Käypähintaiset taulukot

Espoo

Kauppapalveluiden sopimushinnan kehitys, €/toimituskerta (käyvin hinnoin)

	2003	2004	2006	2007*
Kotiin toimitus	8,41	10,00	10,00	10,00
Palvelutaloon (1 pisteeseen)		8,50	8,50	8,50

*Kotiintoimitushinta 5,50 Tapiolan alueelle

Turvapalvelun auttamiskäyntien sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

Euroa/käynti	2002	2004	2006	2007
	22,00	27,00	27,00	27,00

Sotainvalidien siivouspalvelun sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

Euroa/käynti	2004	2006	2007
	23,69	25,33	25,33

Tampere

Kotisiivouksen sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

Euroa/tunti	2002	1.4.2004	2007 (optiovuosi)
Yksiö alin	22	29,5	29,5
Yksiö korkein	90	58	58
Kaksio alin	30	31,2	31,2
Kaksi korkein	105	80	80
Kolmio alin	41	41,6	41,6
Kolmio korkein	120	102	102

Kalevan alueen kotihoidon sopimushinnan kehitys (arkisin 7-18) (käyvin hinnoin)

Euroa/tunti	1.3.2006	2007
Lähihoitajan työ	25,83	26,37
Kotisairaanhoid.työ	27,10	27,67

Palvelutalojen ympärivuorokautisten palvelujen hoitopäivän sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

Euroa/vrk	2003	2004	2005	2006	2007
Kaukaharju II					
-palveluasuminen	53,49 €	53,49 €	53,49 €	53,49 €	37,92
-tehostettu palveluasuminen palveluasunnossa	107,42 €	107,42 €	107,42 €	107,42 €	74,45 €
-tehostettu palveluasuminen ryhmäkodissa					110,40 €
Elämän puu					
-tuettu asuminen	3,15 €	3,26 €	3,40 €	3,74 €	3,93 €
-palveluasuminen	24,86 €	25,73 €	26,62 €	29,28 €	32,21 €
-tehostettu palveluasuminen	75,09 €	77,69 €	80,24 €	88,26 €	96,00 €

Palvelukoti Elämän Puun hinnat ovat 1.1.2006-31.5.2007.

Hinnat 1.6.2007 alkaen ja sopimus on voimassa kunnes asia on ratkaistu markkinaoikeudessa.

Kaukaharju II:n uudet hinnat voimassa 1.5.2007 alkaen, siinä erikseen tehostettu palveluasuminen 74,45 €/vrk.

Vantaa

Heporinteen (43 paikkaa) palvelutalon ja dementiakodin palveluasumisen hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk (käyvin hinnoin)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Palvelutalo	32,73	32,73	33,97	29,29	29,82	30,18
Dementiakoti	62,67	71,44	74,15	102,5	104,35	105,6

Liesitorin Emma-Sofian sopimushinnat €/vrk (käyvin hinnoin)

	2003	2004	2005	2006	2007
Ryhmäkoti	120	120	120	121,52	122,98

Tehostetun palveluasumisen ostopalveluiden hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk (käyvin hinnoin)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kilpailutettu (290 paikkaa)	92	95,6				103,50
Kilpailuttamaton (maksusitoumukset)			72	97	98,5	118,74

Turvapalvelun sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

	1999	2000	2005	2007
Laitepalveluhinnasto				
*kuukausimaksu	12,5 €kk	12,5 €kk	12,45 €kk/asiakas	12,45 €kk/asiakas
Turvapalveluhinnasto				
*perusmaksu	3,7	3,7	4,20	4,20
*käyntimaksu	€kk/asiakas 20,3 €kerta	€/kk/asiakas 20,3 €kerta	€kk/asiakas 25,0 €kerta	€kk/asiakas 25,0 €kerta

Kotisiivouksen hintakehitys, €/käynti, (käyvät hinnat)

	2002	2004	2005	2006
Siivousyritys	57,4	62,0	62,0	62,0
Kotipalveluyritys	43,39	45,2	46	49

Kauppapalvelujen sopimushinta, €/toimituskerta (kaksi kauppakassia) (käyvin hinnoin)

	2004	2005	2006	2007
Palvelutaloon tuotuna	8,5	8,5	8,5	8,5
Kotiin tuotuna	10	10	10	10

Oulu*Tehostetun palveluasumisen sopimushintavaihtelu, euroa/vrk (käyvin hinnoin)*

	- 30.5. 1.6. 2003	1.6. 2003 -	2004	2005	2006	2007
Tehostettu palveluasuminen €/vrk	56,9 – 85,03	60,5 – 85,03	61,5 – 87,3	64,3 – 89,4	66 - 92	72 - 110

Jyväskylä*Lutakon lähipalvelukeskuksen ja muun palveluasumisen hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk ilman vuokria (brutto, käyvin hinnoin)*

	2003	2004	2005	2006	2007
Lutakko (48 paikkaa)	53,33	58,94	60,81	57,46	65,41 (TA 2007 keskihinta)
Muu palveluasuminen (ilman Lutakkoa)	69,40	68,58	73,66	67,85	65,41

Asumispalveluyksikkö Vuoroparin ja muun palveluasumisen hintakehitys, hoitopäivän keskihinta €/vrk (brutto, käyvin hinnoin) ilman vuokria

	2006	2007
Vuoropari (42 paikkaa)	58,90	58,90
Muu palveluasuminen (ilman Vuoroparia)	67,63	65,41

Ydinkeskustan ja muiden alueiden kotihoidon hinnan kehitys (käyvin hinnoin)

€käynti	2006	2007
Ydinkeskusta		
kotipalvelu*	26,53	14,00
kotisairaanhoito*	64,63	17,00
Muut alueet		
kotipalvelu**	20,36	20,62
kotisairaanhoito**	37,84	41,40

*Vuonna 2007 valitun yrityksen hinnat ovat keskihintoja (arkipäivän, lauantain ja sunnuntain keskiarvo).

Ao. hintojen lisäksi siivous on hinnoiteltu erikseen.

**vuoden 2007 tieto perustuu v.2007 talousarvioon

Ateriakuljetuksen hintavaihtelu tuottajittain ja hintakehitys (käyvin hinnoin)

€ateria	2000 - 2003	2004 - 2005	2006
Alin hinta	1,92	2,98	2,40
Korkein hinta	2,40	4,13	4,49

Kauppapalvelujen sopimushintojen kehitys (käyvin hinnoin)

	2006	2007
Kotiin tuotu kauppakassi	7,44	9,80

Sotainvalidien siivouspalvelun hinnan kehitys (käyvin hinnoin)

€käynti	2002	2005
Alin hinta	20	23
Korkein hinta	45	92

Kotka

Kotihoidon sopimushinnan kehitys hoitoisuusluokittain yrittäjän tarjoamissa kolmessa hoivatalossa €/pv (käyvin hinnoin)

Hoitoisuusluokka	1.10.2002 alk.	1.3.2003 alk.	2004	2005
HL 3	21,00	21,84	22,71	23,27
HL 4	31	32,24	33,53	34,36
HL 5	39,4	40,98	42,62	43,68

Kouvola

Kauppapalvelujen sopimushinnan/kustannuskehitys (käyvin hinnoin)

	1996	2000	2006
€asiakas/kerta	4,7	5,91	8,54 / 9,09

Palvelusetelilyrittäjien euromääräisen tuntihintojen kehitys

	2003	2005	2006
Yritys A	17	19	23
Yritys B	18,5	23	24
Yritys C	18	25	
Yritys D		25	29
Yritys E		23	25

Turvakäyntien kustannuskehitys (käyvin hinnoin)

	2003	2005	2007
€asiakas/käynti	20,00	20,00	20,00
€asiakas/kk		5,00	5,00

Järvenpää

Siivouspalvelujen sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

	1.1.2003-	1.1.2004-	1.1.2005-	1.1.2006- 28.2.2007
Euroa/hlö/tunti	15,3	16,5	17	18

Ateriapalveluiden sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

	1.4.2003	2005	2006 (op- tiovuosi)	2007
Euroa/ateria	9,5	9,5	10,2	8,57

Palveluasumisen sopimushinnan vaihtelun kehitys (käyvin hinnoin)

euroa/as/hoitopvä	2006	2008 (arvio)
Tehostettu palveluasuminen	93,5 – 136,85	+ 2,6 % (lkt:n hyväksymä korotus, ei sisällä hoitoalan palkkaratkaisuja, mikäli menevät yli 2,6 %)
Vaativa hoiva	103,5 178,25	–

Kirkkonummi

Ateriapalvelujen sopimushinnat (€/ateria) ovat kehittyneet oheisella tavalla (käyvin hinnoin):

	2000	2002	2004	2006
kuljetetun aterian hinta (€/ateria)	7,23	8,35	8,79	8,79

Kirkkonummen palvelutalon palvelujen sopimushinnan keskiarvon kehitys (käyvin hinnoin) on seuraava:

	2004	2005	2006	2007
€/hoitopäivä	86,67	91,18	95,56	95,43

Tuusula

Tehostetun palveluasumisen hoitopäivän brutto- ja nettohinnan kehitys €/hoitopäivä (käyvin hinnoin)

	2003	2004	2005	2006
Ostopalvelun bruttohinta			92,06	106,70
Ostopalvelun nettohinta	68(tp2003)	62,26	62,23	76,24
Oman toiminnan bruttohinta		107	109	110
Oman toiminnan nettohinta		79	81	86

Ateriapalvelun sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

€/ateria	2003	2004	2007
Kotiin kuljetettu ateria	8,37	8,58	8,82

Nokia

Vastamajan palvelutalon palvelujen vuosimaksun kehitys (1000 euroa) (käyvin hinnoin)

	2003	2004	2005	2006
€/hoitopäivä	109,78	84,40	84,4	85,51

Ateriakuljetusten sopimushinnat (€/ateria) (käyvin hinnoin)

€/ateria	2003	2004	2005	2006	2007
	1,91	1,91	1,91	2,17	2,17

Päiväkeskuskuljetusten ja muiden vanhustalujen kuljetuksien sopimushinnat (käyvin hinnoin)

	2005	2006	2007
Euroa/tunti	49	30,90	31,90

Sotainvalidien kotipalvelun ja kotisairaanhoidon sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

	2003	2004	2005	2006*	2007*
Euroa/tunti	28,42	28,55	28,18	27,15	45

Kilpailutusvuodet olivat 2003 ja 2007

* kotisairaanhoidon tuntihinta vuonna 2006 oli 50,8 ja 2007 52,50

Riihimäki

Kotipalvelun yöhoidon sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

	2000	2001	2004 *
€/tunti	26,91	27,7	34,4

*Hinta on arkiyöltä

Kylvetys- ja päiväkeskuskuljetuspalvelujen sopimushintojen kehitys euroa/tunti (käyvin hinnoin)

	2005	2006	2007
Päiväkeskuskuljetus			
* Rautatienpuisto	55	56	59
* Kirjauksenpuisto	70		
Saunakuljetus	45	44,9	55

Lieto

Ateriapalvelun kiinteän sopimushinnan kehitys euroa/ateria (käyvin hinnoin)

	2001	2002	2004	2006
Kuljetettu ateria euroa/ateria (0 % alv)				
	1,79*	2,20	2,20	2,45

Arvonlisävero 22 % poistettu hinnasta*

Ylivieska

Ateriakuljetusten sopimushinnat €/päivä (sis. alv., käyvin hinnoin)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
€/päivä	86,18	92,34	110	110	122	122	122	134,2

Palvelusetelituottajien hintojen kehitys (arkihinta, käyvin hinnoin)

€/tunti	2004	2005	2006	2007
Kotihoitopalvelu	16 - 24			
Omaishoit.vapaa	16 - 22			
Siivouspalvelu	19,52 - 23			
Ateriapalvelu				

Ostopalvelutalojen hoitopäivän brutto- ja nettohinnan kehitys €/vrk(käyvin hinnoin)

Talo	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kotikartano 2 brutto*	33,5	36,5	32	30,5	45,1	51,2	50
Kotikartano 2 netto*	18,7	21,7	19	16,9	32,3	36,9	37,7
Kotikartano 4, brutto**	44,2	46,8	50,2	55,1	73	76	81
Kotikartano 4 netto**	28,8	31,8	26,9	39,6	56,5	50,6	55,6
Suvantotupa, brutto	62,5	63,4	64,8	65,2	68,2	73,1	75
Suvantotupa netto	47,5	48,1	49,2	48,9	50,3	52,5	53,9

*Omana toimintana 1.4.2004 alkaen

**Omana toimintana 1.4.2005 alkaen

Kokemäki*Sotainvalidien siivouspalvelujen hinnat €/käynti (käyvin hinnoin)*

	2002	2003	2004	2006
Korkein hinta	20	22,84*	22,00	22,00
Alin hinta**	9,00	17,00	18	20,00

*Hinnasta poistettu alv 22 %

**Vuosien 2002 ja 2004 alin tarjous on 4H-yhdistykseltä, jossa nuoret tekevät siivouspalvelua

Ateriakuljetusten kustannusten kehitys on ollut seuraava (käyvin hinnoin):

€kuljetettu ateria	2004	2005	2006
Keskusta	2,83	2,28	2,04
Kauvatsa	2,83	3,96	4,0

Turvakäyntien kustannukset/käynti klo 15.30 jälkeen (ilman omaisten käymisiä, käyvin hinnoin):

€käynti	2003	2004	2006	2007
Taksihinta	16,24	19,12	20,70	22,50
Ambulanssihintaa	69,63	72,9	79,86	79,86

Tehostetun palveluasumisen vuorokausihintavaihtelun kehitys (käyvin hinnoin)

	2005	2006	2007
€/vrk	34,64 - 75,30	39,04 - 84,37	40,60 - 86,13

Oulainen*Kotiin kuljettavien aterioiden hintakehitys (käyvin hinnoin)*

	1998	2000	2002	2007
€tunti (alv 0)	16,65	18,30	19,50	24

Kotiin annettavan siivouksen hinta €/tunti (alv 0) (käyvin hinnoin)

	2004	2005	2006 -
Yrittäjä A	16,5	13,52	16,5
Yrittäjä B	15	15,00	18,50
Yrittäjä C	14,5	15,60	18,5

Yrittäjän A 2004 hinta sis. alv:n

Pesulapalveluiden hinnat (käyvin hinnoin)

	1996	2001	2002	2003	2005	2006	2007
€/kg (sis. 22 % alv)	0,92	1,02	1,07	1,09	1,17	1,21	1,24

Sonkajärvi

Kotihoidon hinnan kehitys euroa/käynti (käyvin hinnoin)

€/käynti	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kotisairaanhoido alue A ja B (keskiarvo)	21,55	28,70	30,2	26,31	24,63	42,91**	18 / 31
Alue A ostopalvelu	20,21	20,49	28,73	28,85	26,49	–	–
Alue A oma toiminta	20,21	20,49	26,14	27,16	29,87*	40,38**	18 ***

*Kotihoidon yöhoito alkaa 1.7.2004 (25 asiakasta, 2,5 työntekijän lisäys)

**Luvussa mukana yöhoito ja tehostetun palveluasumisen palkkakustannukset 2005

***Tehostettu palveluasuminen ja yöhoito poistettu, yöhoidon hinta 31 euroa, muut käynnit 18 euroa

Pesulapalvelun sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)

Euroa/kg	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sopimushin- ta	1,03	0,82	0,82	0,88	1,07	1,12	1,04	1,07

Ateriakuljetusten sopimushinnat (€/ateria)(käyvin hinnoin):

€/ateria	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kuljetetun aterian sopi- mushinta	2,85	2,85	2,85	2,85	3,05	3,75*	3,12*

* hinta on noin -hintaa, siihen on lisätty Sukevan alueen ateriakuljetukset, jotka ovat 2,5 euroa/ateria (arvio yhteensä 100 ateriaa kuukaudessa, josta Sukeva 250 eli ¼)

Sotainvalidien siivouspalvelun hinnan kehitys (käyvin hinnoin)

	2004	2005	2006	2007
Euroa/tunti	21,86	24,4	24	24

hinnan lisäksi kilometrikorvaus

Lohtaja

Tehostetun palveluasumisen hoitopäivän hinnan kehitys (käyvin hinnoin)

€hoitopäivä	2004	2005	2006	2007
Ostopalvelu bruttohinta	—	96,00 €	96,00 €	96,00 €
Ostopalvelu nettohinta		74	76	76
Oma tuotanto nettohinta	41,15 €	69,37 €	49,41 €	46,69 €

Henkilökuljetusten sopimushinnan kehitys (käyvin hinnoin)*

€km	2004	- 31.5. 2005	1.6.2005 -
€km	0,51	0,53	0,55
Lähtömaksu, €	4	4,15	4,3

PELLELTON TALOUDELLINEN TUTKIMUSLAITOS PTT

1 Pellervo Ekonomiska Forskningsinstitut
Eerikinkatu 28 A, 00180 Helsinki, Finland
puh. (09) 348 8844, telefax (09) 3488 8500
sähköposti: econ.res@ptt.fi, kotisivut: www.ptt.fi

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, publikationer, Publications

19. Perttu Pyykkönen. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland
18. Vesa Silaskivi. 2004. Tutkimus kilpailuoikeuden ja maatalouden sääntelyn yhteensovittamisesta
17. Aki Kangasharju. 1998. Regional Economic Differences in Finland: Variations in Income Growth and Firm Formation.
16. Pertti Kukkonen. 1997. Rahapolitiikka ja Suomen kriisi

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja, forskningsrapporter, Reports

207. The effects of a revision of the emission trading directive for the period starting in 2013 on the European pulp and paper industry
206. Pasi Holm - Raija Volk - Satu Nivalainen. 2008. Työvoiman alueellisen liikkuvuuden kannustavuus. Verkkojulkaisu: www.ptt.fi. Julkaisussa: Työvoiman alueellisen liikkuvuuden esteet ja kannustimet, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2008
205. Terhi Latvala – Esa Aro-Heinilä – Ritva Toivonen – Erno Järvinen. 2007. Bioenergian tuotanto ja markkinat vuonna 2007 sekä kehitysnäkymät vuoteen 2015
204. Anna-Kaisa Rämö – Tapio Tilli. 2007. Metsänomistajien käsitykset metsien yhteisomistuksesta: Metsänomistajakysely
203. Anna-Kaisa Rämö – Ritva Toivonen. 2007. Metsä- ja puukauppapalveluiden laatu ja sen ulottuvuudet metsänomistajien näkökulmasta
202. Pasi Holm – Anneli Hopponen. 2007. Vammaisten työkyky vuonna 2007. Vertailua työttömiin.
201. Meri Virolainen – Panu Kallio – Philip Abbott. 2006. Implications of export subsidy removal for the Finnish and EU dairy sectors
200. Pasi Holm - Jaakko Kiander - Timo Rauhanen - Matti Virén. 2007. Elintarvikkeiden arvonlisäverokannan alentamisen vaikutukset
199. Erno Järvinen – Anna-Kaisa Rämö – Harri Silvennoinen. 2006. Energiapuun tuotanto ja markkinat: Metsänomistajakysely

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita, diskussionsunderlag, Working Papers

106. Marjo Maidell – Perttu Pyykkönen – Ritva Toivonen. 2008. Metsäenergiapotentiaalit Suomen maakunnissa
105. Janne Huovari – Hanna Karikallio – Petri Mäki-Fränki. 2008. Alueellisten asuntomarkkinoiden kehitys vuoteen 2010
104. Mika Maliranta – Petri Rouvinen, Aineettomat investoinnit Suomen yrityksissä vuonna 2004: Kokeilu yritysaineistoilla
103. Mika Maliranta – Rita Asplund. 2007. Training and hiring strategies to improve firm performance
102. Antti Lönnqvist. 2007. Intellectual capital and productivity: Identification and measurement of the relationship at company-level
101. Esteban Fernández Vázquez - Bart Los. 2007 A Maximum entropy approach to the identification of productive technology spillovers.
100. Jukka Jalava – Pirkko Aulin-Ahmavaara – Aku Alanen . 2007. Intangible capital in the Finnish business sector, 1975-2005.
99. Allan Flink – Erno Järvinen – Ritva Toivonen. 2007. Northwest Russia: Development of the woodworking industry and opportunities as a potential market area for Finland
98. Liisa Kähkönen. 2007. Neljä näkökulmaa kuntasektorin palvelujen kilpailuttamiseen
97. Matti Virén. 2007. Analyzing the Incidence of Consumption Taxes
96. Janne Huovari – Jukka Jalava. 2007. Kansainvälinen ja vertaileva näkökulma Suomen tuottavuuskehitykseen